

อสนุชชี จ ปน นั ทเมตุ. โส ตั ยกขั
 ทเมตุวา เตน สัวิทิตารกโย ตตุเถว
 วสนุโต เอกทิวสั นกขตุตั โอลเเกตุวา ปิตุ
 กาลกตภาวั ฤตุวา ยกขั อาทาย พาราณสี
 คนตุวา รชชั คเหตุวา จนุทกุมารสัส
 อปรชชั สุริยกุมารสัส เสนาปติภูจัน ทตุวา
 ยกขสัส รมณเเย จาเน आयตน์ กาทเรตุวา
 ยถา โส อคฺคมาลั อคฺคปฺพฬั อคฺคภคฺคตฺตญ
 ลภติ, ตถา อกาสิ โส ฐมฺเมน รชชั
 กาทเรตุวา ยถากมฺม คโต.

ก็แลพระบรมโพธิสัตว์ สามารถฝึกยักษ์ตน
 นั้นได้. พระองค์ครั้งทรงฝึกยักษ์ตนนั้นได้
 แล้ว ผู้อันยักษ์ตนนั้นจัดการอารักขาอย่างดี
 ประทับอยู่ในที่นั้นนั่นเอง เวลานั้น
 พระองค์ทรงตรวจดูดวงดาวนักษัตร ทรง
 ทราบว่าพระราชบิดาสวรรคตแล้ว ก็พ่ายกษ
 กลับไปกรุงพาราณสี ทรงรับราชสมบัติแล้ว
 พระราชทานตำแหน่งอุปราชให้แก่จันทุมาร
 ตำแหน่งเสนาบดีให้แก่สุริยกุมาร รับสั่งให้
 ทำที่อยู่แห่งยักษ์ในรมณีสถาน ได้ทรง
 กระทำให้ยักษ์ตนนั้น ได้รับพวงมาลาอันเลิศ
 ดอกไม้อันเลิศและภัตตาหารอันเลิศ, พระ
 องค์ทรงครองราชสมบัติโดยธรรม แล้วได้
 เสด็จไปตามยถากรรม.

สตฺถา อิมั ฐมฺมเทสนั อาทริตุวา
 หสฺเสตุวา สจฺจานิ ปกาเสสิ. สจฺจ-
 ปริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติมเล

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงนำพระ
 ธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว ทรงประกาศ
 อริยสัจ. ในเวลาจบอริยสัจ ภิกษุนั้นได้

๑) มหามกุฏ. ยถา โส อคฺคปฺพฬั อคฺคปฺพฬั.
 อคฺคคณฺธั อคฺคภคฺคตฺตญ ลภติ.

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปติภูจฺหิ. สมฺมาสมฺพุทฺโธปิ เทว วตฺถุณี คำรงอยู่ในโสตาปัตติผล. แม่พระสัมมา-
 กเถตุวา อนุสนฺธิ มฺเหตุวา ชาตกํ สัมพุทฺธเจ้าทรงแสดงเรื่องทั้ง ๒. แล้ว จึง
 สโมธาเนสิ "ตทา ทกรกฺขโส พุทฺถกฺกิกฺขุ ทรงแส่ต่ออนุสนธิรูปชาดกว่า "ผู้เสื่อน้ำ
 อโหสิ, สุริยกฺมาโร อานนฺโท, จนฺตฺกฺมาโร ในกาลนั้นได้เป็นภิกษุผู้มีกัณฑ์มาก, สุริย-
 สารีปฺตุโต, เขมฺมจฺภาตา มหิสฺสาสฺกฺมาโร กุมารได้เป็นพระอานนท์, จันตฺกฺมาโรได้เป็น
 ปน อหเมว อโหสิ"ติ. พระสารีบุตร, ส่วนมหิสสาสกุมารผู้เขษรฐา
 ได้เป็นเรตถาคตนั่นเอง" แล.

เทวธมฺมชาตกาวณฺณา ฉฺฉา.

พรรณนาเทวธรรมชาตก ที่ ๖ จบ.

คุณเฮนรี โฮ (Mr.HENRY HO)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๗. กฏฐิหาริชาตกวรรณนา^๑(๗)

ปุ๒โต ต๒ยาหิ มหาราชาติ อิหิ ส๒ต๒ถา
เช๒ตวเน วิ๒หร๒น๒โต วา๒ส๒ภ๒ช๒ต๒ติยิ อาร๒พ๒ภ
ก๒ถ๒ลลอิ.

วา๒ส๒ภ๒ช๒ต๒ติยา๒ย ว๒ต๒ถุ ท๒วาท๒ส๒ก๒นิ๒ปา๒เต
ภ๒ท๒ท๒สา๒ล๒ชา๒ต๒เก อา๒วิ๒ภ๒วิ๒ส๒ส๒ติ. ส๒า กิ๒ร
มหา๒นา๒ม๒ส๒ส ส๒ก๒ก๒ส๒ส ธิ๒คา นา๒ค๒ม๒ณ๒ท๒าย^๒
นา๒ม ท๒า๒สิ๒ยา กุ๒จ๒ฉิ๒ส๒มี ชา๒ตา โภ๒ส๒ล๒รา๒ช๒ส๒ส
อ๒ค๒ค๒ม๒เห๒ลลอิ อ๒โห๒ลลอิ. ส๒า ร๒ณ๒โธ๒ ปุ๒ต๒ค๒ วิ๒ชา๒ยิ.
รา๒ชา ป๒น๒ส๒สา ป๒จ๒ฉา ท๒า๒สิ๒ภ๒า๒วิ ฅ๒ต๒วา
จ๒า๒นา ป๒ริ๒หา๒เป๒ลลอิ, ปุ๒ต๒ค๒ส๒ส วิ๒หุ๒ท๒ภ๒ส๒สา๒ปี^๓
จ๒า๒นา ป๒ริ๒หา๒เป๒ลลอิ๒เยว. เต อ๒โก๒ภ๒ปี อ๒ค๒ต๒โน^๔
นิ๒เว๒ส๒เน๒เยว ว๒สน๒ติ.

๗. พรรณนากฎฐิหาริชาตก (๗)

สม๒เด๒็จ๒พระ๒บรม๒ศา๒ส๒กา เม๒ื่อ๒ประ๒ท๒ับ
อ๒ยู่ ฅ๒ พระ๒เช๒ต๒วัน ท๒ร๒ง๒ป๒รา๒ร๒ภ๒ถึง๒พระ๒นาง
วา๒ส๒ภ๒ช๒ต๒ติยา จิ๒ง๒ได้๒ครั๒ส๒ชา๒ค๒ก๒นี้๒ว่า ปุ๒โต
ต๒ยาหิ มหาราชา ต๒ง๒นี้๒เป๒น๒ตั๒น.

เร๒ื่อ๒ง๒ของ๒พระ๒นาง๒วา๒ส๒ภ๒ช๒ต๒ติยา จ๒ก
มี๒แ๒็จ๒ง๒ใน๒ภ๒ท๒สา๒ล๒ชา๒ด๒ก ใน๒ท๒วาท๒ส๒ก๒นิ๒บา๒ต.
เล๒่า๒ก๒ัน๒มา๒ว่า พระ๒นาง๒เป๒น๒ธิ๒คา๒ของ๒เจ๒้า
ศา๒ก๒ยะ พระ๒นา๒ม๒ว่า มหา๒นา๒ม๒ะ ถิ๒อ๒ก๒ำ๒เน๒ิด
ใน๒ท๒อ๒ง๒ของ๒ท๒า๒สิ๒ ชื่อ๒ว่า นา๒ค๒ม๒ณ๒ทา ได้๒มา
เป๒น๒พระ๒อ๒ค๒ร๒ม๒เห๒ลลอิ ของ๒พระ๒เจ๒้า๒โภ๒ส๒ล๒รา๒ช.
พระ๒นาง๒ประ๒ส๒ู๒ติ๒พระ๒โอร๒ส๒แ๒่๒พระ๒รา๒ชา. แต่
ใน๒ภ๒าย๒ห๒ล๒ง๒ พระ๒รา๒ชา๒ท๒ร๒ง๒ท๒รา๒บ๒ว่า๒พระ๒นาง
เป๒น๒ท๒า๒สิ๒ จิ๒ง๒รับ๒สั่ง๒ให้๒ถ๒อด๒เส๒ีย๒จาก๒ตำ๒แ๒น๒ง,
แม๒้๒วิ๒หุ๒ท๒ภ๒ะ๒ผู้๒เป๒น๒โอร๒ส๒ก็๒รับ๒สั่ง๒ให้๒ถ๒อด๒เส๒ีย๒จาก

^๑ ฉ. กฏฐิหาริชาตกวรรณนา.

^๒ ฉ. นาคมณฺทนาย.

^๓ ฉ. วิญญภสฺสาปี.

^๔ ฉ. อน๒โต นิเว๒ส๒เน๒เยว.

คุณเฮนรี่ โฮ (Mr. HENRY HO)
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อตีเต พาราณสีย์ พุรหมทตโต ราชา
 มหนฺเตน ยเสน อุตฺตยานํ กนฺตฺวา ตตฺถ
 ปุพฺผผลโลเกน วิจฺรนฺโต อุตฺตยานวนสนฺตฺเท
 คายิตฺวา ทารุณิ อุตฺตรมานํ เอกํ อิตฺถิ
 ทิสฺวา ปฏฺิพทฺตจิตฺโต สฺวาสํ กปฺเปสิ.
 ตํชณฺณเณว โปธิสฺสโต ตสฺสา กุจฺฉิยํ ปฏฺิสนฺธิ
 คณฺหิ, ทาวเทว ตสฺสา วชิรปุริตา วิย
 ครุกา กุจฺฉิ อโหสิ. สฺวา กพฺภสฺส
 ปตฺติจฺจิตฺทาวํ ญตฺวา "กพฺโภ เม เทว
 ปตฺติจฺจิตฺโต"ติ อาห. ราชา องฺคุลิมุทฺทิกํ
 ทตฺวา "สเจ ธีตา โทติ, อิมํ วิสฺสชฺเชตฺวา
 โปเสยฺยาสี, สเจ ปุตฺโต โทติ,
 องฺคุลิมุทฺทิกาย สฺทฺธิ มม สนฺตฺกํ
 อาเนยฺยาสี"ติ วตฺวา ปกฺกามิ.

ราชสมบัติแก่โอรส". พระราชากราบทูล
 อาราธนาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อ
 ทรงแสดงความนั้นให้ประจักษ์, สมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงกระทำเหตุ ที่ถูก
 กษัตริย์กบฏไว้ให้ปรากฏดังต่อไปนี้.

ในกาลล่วงมานานแล้ว พระเจ้า-
 พาราณสีมีพระนามว่า พรหมทัต เสด็จ
 ประพาสราชอุทยาน ด้วยยศบริวารหมู่ใหญ่
 ทรงเพลิดเพลินพระทัยด้วยดอกไม้และผลไม้
 จึงเสด็จเที่ยวไปในอุทยานนั้น ทอดพระ-
 เนตรเห็นหญิงคนหนึ่ง ชับร้องไปพลางเก็บ
 ฟันไปพลางในราวป่าใกล้อุทยาน มีพระ-
 หฤทัยปฏิพัทธ์ เสด็จอยู่ร่วมด้วย. ในขณะ
 นั้นเอง พระบรมโพธิสัตว์ ก็ถือปฏิสนธิใน
 ครรภ์ของนาง, ในทันใดนั้นเอง ครรภ์ของ
 นางก็หนักขึ้นราวจะว่าเต็มด้วยเพชร. นาง
 ทราบว่าตั้งครรภ์แล้ว ก็กราบทูลว่า
 "หม่อมฉันตั้งครรภ์แล้ว เจ้าข้า". พระ-
 ราชาพระราชทานพระธำมรงค์วงหนึ่ง แล้ว
 ตรัสว่า "ถ้าเป็นลูกผู้หญิง, เจ้าพี่ชาย

คุณรัตนา นรพัลลภ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

แหวนวงนี้แล้วเลี้ยงคุณเกิด, ถ้าเป็นลูกผู้ชาย
ก็พืงนำไปสู่สำนักของเรา พร้อมกับแหวน
วงนี้" ดังนี้ แล้วก็เสด็จจากไป.

สาป ปรีกุกกภพภา โภชิตตฺตํ วิชายี.
ตสฺส อาชาวิตฺตวา ปรีชาวิตฺตวา วิจรณกาเล
กีฬามณฑลเส เกฬิตตสฺส เอวํ วตฺตวาโร โทหนฺติ
"นิปฺปิตฺติเกณมฺหา ปทฺฐา"ติ. ตํ สุตฺตวา
โภชิตตฺตโต มาตุ สนฺตีกํ คนฺตฺตวา "อมฺม
โก มยฺหํ ปิตา"ติ ปุจฺฉิ.

แม่นางมีครรภ์แก่แล้ว ก็ประสูติพระ-
บรมโภชิตตฺตํ. ในเวลาที่พระองค์โตขึ้น
เที่ยววิ่งเล่นไปมาได้ เล่นอยู่กับเด็ก ๆ ใน
วงเล่น พวกเด็ก ๆ พวกนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า
"เราถูกลูกไม่มีพ่อคือเอาแล้ว". พระบรม-
โภชิตตฺตํไคยินคั้งนั้นแล้ว ไปสู่สำนักของ
มารดา ถามว่า "แม่ ใครเป็นพ่อของฉัน".

"ตาท ตฺวํ พาราณสีรณฺโณ ปุตฺตโต"ติ. "อมฺม
อตุถิ ปน โกจิ สกฺขี"ติ. "ตาท ราชา อิมํ
มฺหฺตีกํ ทตฺตวา 'สเจ ธิตา โทติ, อิมํ
วิสุสฺสเชตฺตวา โปเสยฺยาสี, สเจ ปุตฺตโต
โทติ, อิมาย อํกุสิมฺหฺตีกาย สทฺธิ
อาเนยฺยาสี'ติ วตฺตวา กโต"ติ. "อมฺม เอวํ
สนฺเต กสฺมา มํ ปิตุ สนฺตีกํ น เนสี"ติ. สา
ปุตฺตสฺส อชฺฌาสมํ ฌตฺตวา ราชทฺวารํ คนฺตฺตวา
รณฺโณ อาโรจาเปสี. รณฺณา จ

"แน่พ่อ เจ้าเป็นโอรสของพระเจ้า
พาราณสี". "มีอะไร ๆ เป็นสำคัญอยู่บ้าง
หรือแม่". "แน่พ่อ พระราชาพระราชทาน
แหวนวงนี้ แล้วตรัสว่า 'ถ้าเป็นบุตรหญิง,
เธอพืงขายแหวนวงนี้เลี้ยงกันไป, ถ้าบุตร
เป็นชาย, ก็พืงพาไปหาพร้อมทั้งแหวนวงนี้'
คั้งนี้ แล้วก็ไปเสีย". "แม่ เมื่อเป็นเช่นนั้น
เพราะเหตุไร แม่จึงไม่พาฉันไปสู่สำนักของ
พระราชบิดาเล่า". นางรู้ความต้องการ

คุณรัตน นรพัลลภ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปกโกสาปิตา ปวิสิตุวา ราชานํ วนทิตุวา
 "อัย เต เทว ปุตฺโต"ติ อาท. ราช
 ชานนฺโตปิ ปริสมชฺเฒ ลชฺชาย "น มยฺหิ
 ปุตฺโต"ติ อาท. "อายนฺเต เทว มุทฺติกา,
 อิมํ สณฺชานาสี"ติ. "อัยปิ มยฺหิ มุทฺติกา
 น โหตี"ติ. "เทว อิทานิ จเปตฺวา
 สจฺจกิริยํ อณฺโณ มม สกฺขี นตฺถิ, สจายํ
 ทารโก ตุมฺเห ปฏฺิจฺจ ชาโต, ชิตฺโต
 อากาเส ติฏฺฐตฺถ, โน เจ, ภูมฺยํ ปตฺติตฺวา
 มรตฺถ"ติ โโพธิสฺตฺตสฺส ปาทะ คเหตุวา
 อากาเส ชิปี.

ของบุตร จึงไปสู่ประตูพระราชวัง แล้วให้
 กราบทูลแก่พระราชา. ครั้นพระราชารับสั่ง
 ให้หากก็เข้าไปเฝ้าถวายบังคมพระราชาแล้ว
 กราบทูลว่า "นี่เป็นบุตรของพระองค์ พระ-
 เจ้าข้า" ดังนี้. พระราชาแม้ทรงทราบอยู่
 แต่เพราะอายในท่ามกลางบริษัท จึงตรัสว่า
 "ไม่ใช่ลูกของข้า". นางจึงกราบทูลว่า "นี่
 เป็นแหวนของพระองค์ พระเจ้าข้า, พระ-
 องค์ทรงจำแหวนวงนี้ได้ไหม". "แม่แหวนนี้
 ก็ไม่ใช่ของข้า" ดังนี้. "ขอเดชะ ในกาล
 บัดนี้ ถ้าเว้นการกระทำสักกิริยา สิ่งอื่นที่จะ
 เป็นพยานของหม่อมฉันก็ไม่มี, ถ้าเด็กผู้
 เกิดเพราะพระองค์, เมื่อโยนไปแล้วก็ขอ
 ให้ลอยอยู่ในอากาศ, ถ้าไม่ใช่, ก็จงตกลง
 บนแผ่นดินตายเสียเถิด" ดังนี้ แล้วจับที่
 พระบาทของพระบรมโพธิสัตว์ โยนไปใน
 อากาศ.

โพธิสฺตฺโต อากาเส ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺวา
 นิสินฺโน มรฺตฺตสฺเรน ปิตฺถ ฐมฺมํ กเถนฺโต
 อิมํ กาทมาห

พระบรมโพธิสัตว์ นั่งขัดสมาธิอยู่ในอากาศ
 เมื่อจะกล่าวธรรมแก่พระราชบิดาด้วยเสียง
 อันไพเราะ ได้กล่าวคาถานี้ว่า

คุณรัตนา นรพัลลภ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑. "ปุตุโต ตฺยาคํ มหาราช
 ตฺวํ มํ โปส ชนาธิป
 อณฺเณปิ เทโว โปเสติ
 กิณฺจ เทโว สกํ ปชฺน"ติ.

ตตฺถ ปุตุโต ตฺยาคณฺติ ปุตุโต เต
 อหํ. ปุตุโต จ นามส อตฺรโช เขตฺรโช
 อนฺเตवासโก ทินฺนโกติ จตฺพิโธ.

ตตฺถ อตฺตานํ ปฏิจฺจ ชาโต อตฺรโช นาม.
 สยณปิฏฺเจ ปลฺลนฺเก อฺเรติ เอวมมาทิสฺ
 นิพฺพุโต เขตฺรโช นาม. สนฺติเก
 สิปปุคฺคณฺนโก อนฺเตवासโก นาม.
 โปสวานตฺถาย ทินฺนโน ทินฺนโก นาม. อธิ

๑. "ข้าแต่มหาราช ข้าพระองค์เป็นโอรส
 ของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
 ใหญ่กว่าปวงชน ขอพระองค์จงทรง
 เลี้ยงข้าพระองค์ไว้ พระองค์ทรง
 ชุบเลี้ยงชนแม่เหล่าอื่นได้ เหตุไฉน
 พระองค์จึง(ไม่) ทรงเลี้ยงเชื้อสาย
 ของพระองค์เอง" ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า ข้า
พระองค์เป็นโอรสของพระองค์ ความว่า
 ข้าพระองค์เป็นโอรสของพระองค์. ก็ชื่อว่า
 บุตรนั้นมี ๔ จำพวก คือ บุตรที่อาศัยตนเกิด
 ชื่อว่า อัครชะ, บุตรที่เกิดในเขต ชื่อว่า
 เขตระชะ, บุตรที่อาศัยแล้วเรียนศิลปะชื่อว่า
 อันเตवासิกะ, บุตรที่เขาส่งให้ชื่อว่า ทินนกะ.

บรรดาบุตร ๔ จำพวกนั้น บุตรที่อาศัยตน
 เกิด ชื่อว่า อัครชะ คือลูกตัว ๑. บุตรที่
 เกิดในเขต เป็นต้นอย่างนี้ คือบนที่นอน บน
 บัลลังก์ ที่อุระชื่อว่า เขตระชะ ๑. ผู้ที่เรียน
 ศิลปะอยู่ในสำนัก ชื่อว่า อันเตवासิกะ คือ

คุณรัตน นรพัลลภ
 สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

องค์ทรงเลี้ยง คือทรงเลี้ยงกูข้าพระบาท
ได้แก่ จงทรงยังหม่อมฉันให้อยู่.

อญฺเณปิ เทโว โปเสตีติ อญฺเณปิ
หตฺถิพนฺธาทโย มนุสฺเส, หตฺถิสฺสาทโย
ติริจฺฉานกเต จ พุชฺเณ เทโว โปเสตี.

คำว่า พระองค์ทรงชุบเลี้ยงชนแม่เหล่าอื่น
ได้ ความว่า พระองค์ทรงชุบเลี้ยงชนเป็น
อันมาก คือมนุษย์ทั้งหลายมีกนฺตูกข้างเป็นต้น
แม่เหล่าอื่น, และสัตว์ติริจฺฉานทั้งหลาย
มีข้าง และม้า เป็นต้นยังได้.

กิญฺจ เทโว สํ ปชฺนฺติ เอตฺถ ปน กิญฺจาทิ
กรหฺตฺเถ จ อญฺฺกหฺตฺเถ จ นิปาโต.

ก็ในคำนี้ว่า เหตุไฉน พระองค์จึง(ไม่)ทรง
เลี้ยงเชื้อสายของพระองค์เอง ดังนี้ คำว่า
กิญฺจ เป็นนิบาตใช้ในอรรถว่า ตีเตียน และ
ในอรรถว่า อนุเคราะห์.

"สํ ปชฺ อตฺตโน ปุตฺตํ มํ เทโว น
โปเสตี"ติ โอวทฺโต กรหฺติ นาม, "อญฺเณ
พุชฺ เณ โปเสตี"ติ วทฺโต อญฺฺกคฺคฺหาติ
นาม. อิติ โภธิสฺสโต กรหฺนฺโตปิ
อญฺฺกคฺคฺหฺนฺโตปิ "กิญฺจ เทโว สํ ปชฺนฺ"ติ
อาท.

พระบรมโพธิสัตว์กล่าวสอนอยู่ว่า "พระองค์
ไม่ทรงเลี้ยงเหล่าสัตว์ ซึ่งเป็นเชื้อสายของ
พระองค์ คือข้าพระองค์ซึ่งเป็นพระโอรส
ของพระองค์" ดังนี้ ชื่อว่า ทรงตีเตียน,
เมื่อกล่าวอยู่ว่า "พระองค์ทรงเลี้ยงกูชน
ทั้งหลายเหล่าอื่นเป็นอันมาก" ดังนี้ ชื่อว่า
ทรงอนุเคราะห์. พระบรมโพธิสัตว์ทั้งทรง
ตีเตียน ทั้งทรงอนุเคราะห์ จึงกล่าวว่า

คุณฉวีพรรณ ศรีสิงหสงคราม
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"เหตุไฉน พระองค์จัก(ไม่)ทรงเลี้ยงข้า
พระองค์ ผู้เป็นเชื้อสายของพระองค์เอง"
ดังนี้ ด้วยประการฉะนี้.

ราชา โภชิตตฺตสฺส อากาเส
นีสีทิตฺวา เอวํ ฌมฺมํ เทเสนฺตสฺส สุตฺวา
"เอहि ตาตา, ตํ อหเมว โปเสสฺสามิ ตํ
อหเมว โปเสสฺสามิ"ติ หตฺถํ ปสาเรสิ.
หตฺถสฺส สฺส ปสารถิตฺถ. โภชิตฺตฺโต อณฺณสฺส
หตฺถเ อโนตริตฺวา รณฺโณว หตฺถเ
โอตริตฺวา องฺเก นีสีทิ.

พระราชาทรงสดับธรรมของพระบรม
โพธิสัตว์ผู้นั่งแสดงอยู่ในอากาศอย่างนี้ ทรง
เหยียดพระหัตถ์ออกตรัสว่า "มาเถิดพ่อ,
พ่อจ้กรับเลี้ยงเอง ๆ". มือตั้งพันเหยียด
ออกรับพระบรมโพธิสัตว์ ออกสลอนไป.
พระบรมโพธิสัตว์ มิได้เสด็จลงในมือของ
คนอื่น เสด็จลงในพระหัตถ์ เฉพาะของ
พระราชา แล้วนั่งบนพระเพลา.

ราชา ตสฺส อฺปรชฺชํ หตฺวา มาตริ
อคฺคมเหสี อกาสิ. โส ปิตุ อจฺจเยน
กฏฺฐวาหนราชา นาม หตฺวา ฌมฺเมน รชฺชํ
กาเรตฺวา ยถากมฺมํ คโต.

พระราชาพระราชทานตำแหน่งอุปราช แก่
พระบรมโพธิสัตว์นั้น ได้ทรงตั้งมารดาให้
เป็นอัครมเหสี. ครั้นพระราชบิดาเสด็จล่วง
ไปแล้ว พระบรมโพธิสัตว์นั้น ก็ได้เป็น
พระราชาทรงพระนามว่า กัฏฐวาหนะ ทรง
ครองราชสมบัติโดยธรรม แล้วเสด็จไปตาม
ยถากรรม.

คุณสมพรต พุทธพัฒน์พงศ์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตฺถา โภสสรณโณ อิมิ ฌมฺมเทสนิ
 อหริตฺวา เทว วตฺถุณี ทสฺเสตฺวา อนุสนฺธิ
 มญฺเฏตฺวา ชาตกั สโมธาเนสิ "ตทา มาตา
 มหามายาเทวี อโหสิ, ปิตา สุตฺโธทน-
 มหาราชา, กญฺจวาหนราชา ปน อหเมว
 อโหสิ"ติ.

สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นทรงนำ
 พระธรรมเทศนานี้มาแล้วแสดงเรื่องทั้งสอง
 แก่พระเจ้าโกศลราชแล้ว ทรงสืบท่ออนุสนธิ
 ประชุมชาดกว่า "พระมารดาในกาลนั้นได้
 มาเป็นพระนางมหามายาเทวี, พระราช
 บิดา ได้มาเป็นพระเจ้าสุทโธทนมหาราช,
 ส่วนพระราชาพระนามว่ากัณฐวาหนะ ได้แก่
 เรานั้นเอง" ดังนี้แล.

กัณฐหาริชาดกวณฺณา สุตฺตมา.

พรรณนากัณฐหาริชาดก ที่ ๗ จบ.

๘. ความนิชาตก (๘)

๘. "อปี อตรมานานั

ผลาสาว สมิชฺฌติ

วิปกุกฺขุรหฺมจฺริโยสฺมิ

เอวํ ชานาหิ ความณี"ติ.

ความนิชาตกํ อฏฺฐมํ.

๘. ความนิชาตก (๘)

๘. "เออ ก็ ความหวังในวิบูลผลแล ย่อม
สำเร็จแก่บุคคลผู้ไม่ค่อน (เอาแต่ได้
เข้าว่า) เรามีพรหมจรรย์ (คือการ
สงเคราะห์) ให้ผลแล้ว คุณรคามณิ
ท่านจงรู้อย่างนี้".

ความนิชาตก ที่ ๘.

๘. คามณีชาตกวณณนา (๘)

อปี อตรมานานติ อิทํ สตุถา
เชตวเน วิหรนุโต โอสฺสภูจวีริยํ ภิกฺขุ
อารพภ กเถสิ.

อิมสมิ ปน ชาตกะ ปจฺจบุปนฺนวัตถุ
จ อตีตวัตถุ จ เอกาทสกนิปาเต สิวร-
ชาตกะ อวิภวิสฺสตี. วตฺถุํ หิ ทสมฺมิจ
อิมสมฺมิจ เอกสทิสเมว. คาถา ปน นานา.

คามณิกุมารโ โพธิสตุตฺสส โอวาเท จตุวา
ภาทิกสตุตฺส กนิฏฺโงปิ หุตฺวา ภาทิกส-
ปริวาริโต เสตจฺจตฺสส เทภูจา
วรปลฺลงฺเก นิสินฺโน อตฺตโน ยสสมฺปตฺตี
โอโลเกตุวา "อโย มยฺหํ ยสสมฺปตฺตี อมฺหากํ
อาจริยสฺส สนฺตกา"ติ ตฺถุโง อิมํ อุทานํ
อุทานะสิ

๘. พรรณนาคามณีชาตก (๘)

สมเด็จพระบรมศาสดา เสด็จอยู่ ณ
พระเชตวัน ทรงปรารภภิกษุผู้สละความ
เพียรรูปหนึ่ง ตรัสพระธรรมเทศนาชาตกนี้
ว่า อปี อตรมานานํ ดังนี้เป็นต้น.

ก็เรื่องในปัจจุบันและเรื่องในอดีตใน
ชาตกนี้จักมีแจ้งในสังวรชาตกในเอกาทสก-
นิบาต. เพราะเรื่องในชาตกนั้นและในชาตก
นี้เป็นอย่างเดียวกันนั้นแล. แต่คาถาต่างกัน.

พระคามณิกุมาร ตั้งอยู่แล้วในโอวาทของ
พระบรมโพธิสัตว์ แม้จะเป็นอนุชาองค์เล็ก
ที่สุดของบรรดาพระเชษฐภคาคาตั้ง ๑๐๐ องค์
ก็มีพระเชษฐภคาคาท้อมล้อมตั้ง ๑๐๐ องค์
ประทับบนบัลลังก์อันประเสริฐ ภายใต้พระ-
เศวตฉัตร ทอดพระเนตรยศสมบัติของ
พระองค์ แล้วทรงดำริว่า "ยศสมบัติของ
เรานี้ ได้มาจากสำนักอาจารย์ของเรา
ทั้งหลาย" ดังนี้ ทรงเบิกบานพระหฤทัย
ทรงเปล่งอุทานนี้ว่า

คุณประนอม ลือประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยววณณนาเชตวณ.ม-ท. ๒-๑๑

๘. "อปี อตรมานานํ

ผลาสาว สมัชฌติ

วิปกกพฺรหฺมจฺริโยสฺมิ

เอวํ ชานาหิ ความณี"ติ.

๘. "เออ ก็ ความหวังในวิบูลผลแล ย่อมสำเร็จแก่บุคคลผู้ไม่ค้วน (เอาแต่ได้เข้าว่า) เรามีพรหมจรรย์ (คือการสงเคราะห์) ให้ผลแล้ว คุณรคามณี ท่านจงรู้อย่างนี้" ดังนี้.

ตตฺถ อปีติ นิปาตมตฺตํ. อตร-
มานานนฺติ บณฺฑิตานํ โอวาเท จตฺวา
อตฺริตฺวา อเวคายิตฺวา อฺปาเยน กมฺมํ
กโรนฺตานํ.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า เออ ก็ เป็นเพียงนิบาต. คำว่า ไม่ค้วน ความว่า ผู้ตั้งอยู่ในโอวาทของบัณฑิตทั้งหลาย ไม่ค้วนไม่รีบร้อน(เอาแต่ได้เข้าว่า) กระทำการงานโดยอุบาย.

ผลาสาว สมัชฌตีติ ยถาปญฺจิตฺเต
ผลเ อาสา ตสฺส ผลสฺส นิปฺผลฺตฺติยา
สมัชฌติเยว. อถวา ผลาสาติ อาสาय
ผลํ, ยถาปญฺจิตํ ผลํ สมัชฌติเยวาติ
อตุโถ.

คำว่า ความหวังในวิบูลผลแล ย่อมสำเร็จ ความว่า ความหวังในผลตามที่ตนปรารถนาไว้ ชื่อว่า ย่อมสำเร็จโดยแท้ เพราะผลนั้นสำเร็จ. อีกอย่างหนึ่ง คำว่า ความหวังในวิบูลผล ความว่า ผลแห่งความหวัง, ก็คือผลตามที่ตนปรารถนาย่อมสำเร็จโดยแท้.

วิปกกพฺรหฺมจฺริโยสฺมีติ .เอตฺถ จตฺตาริ
สงฺกหฺวตฺตฺตฺนํ เสฏฺฐจฺจริยตฺตา พฺรหฺมจฺริยํ

ในบาทคานี้ว่า เรามีพรหมจรรย์ให้ผลแล้ว ดังนี้ สังคหวัตถุ ๔ ชื่อว่า พรหมจรรย์

คุณประนอม ลือประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อตุตโน วสนภูจัน คตา. ความนิราชา พระเชษฐภคินีแม่ทั้งหมดก็ได้เสด็จไปสู่ที่อยู่
 ฌมเมเน รชชี่ กาเรตฺวา ยถากมฺม คโต, ของพระองค์. พระเจ้าคามนิทรงครองราช
 โภชิสฺสโตปิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺม คโต. สมบัติโดยธรรมแล้ว เสด็จไปตามยถา-
 กรรม, ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์กระทำบุญ
 ทั้งหลายแล้ว ก็ไปตามยถากรรม.

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนิ อหริตฺวา สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นทรงนำ
 ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ. สจฺจ- พระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว จึงทรง
 ปรีโยसानเ โอสฺสภูจวีริโย ภิกฺขุ อรหฺตฺเต ประกาศสั่งจะทั้งหลาย. ในเวลาเป็นที่จบ
 ปติภฺจิสฺสโตติ. สตฺถา เทว วตฺถุณี กเถตฺวา ลงแห่งสั่งจะ ภิกษุผู้ละความเพียร ก็ตั้งอยู่
 อนฺสนฺธิ มฺเหตฺวา ชาตกั สโมธานะสิ "ตทา ในพระอรหัต ตั้งนี้แล. สมเด็จพระบรม-
 คามนิราชา อานนฺโท^๑ อัจจริโย ปน -ศาสดา ครั้นตรัสเรื่องทั้ง ๒ แล้ว ทรง
 อหเมวา"ติ. สืบต่ออนุสนธิประชุมชาดกว่า "พระราชา
 พระนามว่า คามนิ ในกาลนั้นได้มาเป็น
 พระอานนท์ ส่วนอาจารย์ได้มาเป็นเรา
 ตถาคตนันท์เถียว" ตั้งนี้แล.

คามนิชาตกาวุฒนา อฏฺฐมา.

พรรณาคามนิชาดก ที่ ๘ จบ.

^๑ ฉ. คามนิกุมารโ ออสฺสภูจวีริโย ภิกฺขุ
 อโหสิ.

๙. มขเวชาตกวรรณนา (๙)

อุตตมจฺรฺหา มยฺหฺนฺติ อิทํ สตุถา
 เชตวเน วิหรนฺโต มหาภินิฺกฺขมฺนํ อารพฺภ
 กเถสิ.

ตี เหฏฺฐา นิทานกถายํ กถิตเมว.
 ตสฺมี ปน กาเล ภิกฺขุ ทสพลสฺส เนกฺขมฺมํ
 วณฺณนฺตา นิสีทิสฺสุ. อถ สตุถา ฐมฺมสภํ
 อากนฺตุวา พุทฺธาสนเน นิสินฺโน ภิกฺขุ
 อามนฺเตตฺวา "กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรทิ
 กถาย สนฺนินฺนา"ติ ปุจฺฉิ. "ภนฺเต น
 อณฺเวย กถาย, ตุมฺหากํเยว ปน เนกฺขมฺมํ
 วณฺณมานา นิสินฺนมหา"ติ วุตฺเต "น
 ภิกฺขเว ตถาคโต เอตฺรทิเยว เนกฺขมฺมํ
 นิฺกฺขนฺโต, ปุพฺเพปิ นิฺกฺขนฺโตเยวา"ติ อาท.
 ภิกฺขุ ตสฺสตุถสฺสวาทิตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ.
 ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺจนฺนํ การณํ ปากกฺขํ
 อกาสิ.

๙. พรรณนามขเวชาดก (๙)

สมเด็จฺจพระบรมศาสดา ประทับอยู่ ณ
 พระเชตวัน ทรงปรารภมหาภิเนษกรรมณ
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ มีคำเริ่มต้นว่า
 อุตตมจฺรฺหา มยฺหฺนฺติ คังนี้เป็นอาทิ.

มหาภิเนษกรรมณั้น อันข้าพเจ้า
 (พระอรรถกถาจารย์) ได้กล่าวแล้วใน
 นิทานกถาที่เข้ามาแล้ว. ก็ในครั้งนั้น พวก
 ภิกษุทั้งหลาย นั่งปรณมาถึงมหาภิเนษกรรมณ
 ของสมเด็จพระทศพลอยู่. ลำดับนั้น สมเด็จ
 พระบรมศาสดาเสด็จมาสู่ธรรมสภา ประทับ
 บนพุทธอาสน์ ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมา
 ตรัสถามว่า "คฺุกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวก
 เชนั่งสนทนาเรื่องอะไรกัน". ครั้นพวก
 เชนกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ข้าพระองค์มิได้สนทนาเรื่องอย่างอื่น, แต่
 ประชุมกันพรรณนามหาภิเนษกรรมณ ของ
 พระองค์เท่านั้น" จึงตรัสว่า "คฺุกรภิกษุ
 ทั้งหลาย ใช้ว่าตถาคตอกมมหาภิเนษกรรมณ

ศ.นายแพทย์วิชัย-พ.ญ.กัลยา บำรุงผล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ในบัดนี้เท่านั้น, แม้ในกาลก่อนก็ได้เคยออก
มหาภิเนษกรรมแล้วเหมือนกัน". ภิกษุ
ทั้งหลาย กราบทูลอาราธนาสมเด็จพระผู้มี
พระภาคเจ้า เพื่อทรงทำเนือความนั้นให้
แจ่มแจ้ง. สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง
กระทำเหตุอันภพอื่นกำบังไว้ให้ปรากฏ (ดัง
ต่อไปนี้).

อดีต วิเทหภูเจ มิถิลา ยมมเทโว
นาม ราชา อโหสิ ฌมมิโก ฌมมราชา. โส
จตุราสีติ วสุสสหัสสานิ กุมารกัมพิ กัมพิ, ตถา
โอบรชชี่, ตถา มหารชชี่ กตฺวา ที่มมทฺธานัน
เชเปตฺวา เอกทิวสั กบฺปกั อามนฺเตสิ
"ยทา เม สมฺม กบฺปก สิริสฺมึ ปลิตานิ
ปสุเสยฺยาสี, อถ เม อาโรเจยฺยาสี"ติ.

ครั้งอดีตสมัยในกรุงมิถิลา วิเทหรัฐ
ได้มีพระราชพระองค์หนึ่ง พระนามว่า
มมเทวะ เป็นพระราชเจ้าตั้งอยู่ในธรรมดำรง
ราชอาณาจักรโดยธรรมิกอุบาย. ท้าวเธอ
ทรงเป็นพระกุมาร มัวแต่เล่นเสียแปดหมื่น
สี่พันพรรษา, เป็นอุปราชตลอดเวลาเท่า
กัน, เป็นมหาราชตลอดเวลาเท่ากัน ทรง
ยังกาลยี่คยาวนานให้ล่วงไป วันหนึ่งตรัส
เรียกพนักงานกลับมาเฝ้า ตรัสว่า "แน่ะ
นายกลับผู้สหาย ท่านเห็นผมหงอกบนศีรษะ
ของเราเมื่อใด, ฟังแจ้งแก่เราเมื่อนั้น".

ศ.นายแพทย์วิชัย-พ.ญ.กัลยา บำรุงผล
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กบปโกปิ ทิมมทธานัน เขเปตฺวา เอกทิวสั
 รณโณ อณฺชนวณฺณานัน เกสํณัน อนฺตเร
 เอกเมว ปลิตฺตํ ทิสฺสุวา "เทว เอกํ เต
 ปลิตฺตํ ทิสฺสตี"ติ อาโรเจสฺสี. "เตนทึ เม
 สมฺม ตํ ปลิตฺตํ อุทฺธริตฺวา ปาณิมฺหิ จเปหิ"ติ
 จ วุตฺเต สฺวณฺณสฺสหาเสน อุทฺธริตฺวา
 รณโณ ปาณิมฺหิ ปตฺติฏฺจาเปสฺสี.

ตทา รณโณ จตุราสึทิวสฺสสทฺสฺसानิ อายุ
 อ้าวสิฏฺฐัน อโหสิ^๑, เอว สนฺเตปิ ปลิตฺตํ ทิสฺสุวา
 มจฺจุราชานัน อากนฺตฺวา สมึเป จิตฺตํ วีย
 อุตฺตานัน อาทิตฺตปณฺณสาลัน ปวิฏฺฐัน วีย จ
 มณฺณมานัน สํเวกํ อาปชฺชิตฺวา "พาล
 มชฺเทว ยาว ปลิตฺตสฺสฺปะปาทาว นาม อิเม
 กิเลเส ชหิตฺตํ นาสกฺขี"ติ จินฺตฺเตสฺสี.

ครั้งกาลล่วงมาอีกนาน วันหนึ่งพนักงานกลับ
 พบเส้นพระเกศาหางอกเพียงเส้นเดียวแซมอยู่
 ในระหว่างพระเกศา ซึ่งมีสีคำสนิทของ
 พระราชา จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์
 ผู้สมมติเทพ พระเกศาหางอกเส้นหนึ่งของ
 พระองค์ปรากฏอยู่". และเมื่อพระราชา
 ตรัสว่า "แน่ะสหาย ถ้าอย่างนั้นท่านจงถอน
 ผมหงอกนั้นวางไว้บนฝ่ามือของเราเถิด" จึง
 ถอนเส้นพระเกศาหางอกนั้น ด้วยแทนบทอง
 วางไว้บนฝ่าพระหัตถ์ของพระราชา.

ในเวลานั้น พระราชาทรงมีพระชนมายุ
 เหลืออยู่ถึงแปดหมื่นสี่พันพรรษา, แม้กระนั้น
 พอท้าวเธอทอดพระเนตรเห็นเส้นพระเกศา
 หงอกเท่านั้น ทรงสำคัญพระองค์ประหนึ่ง
 พญามัจจุราชเสด็จมายืนอยู่ใกล้ ๆ และ
 เหมือนกับพระองค์เสด็จเข้าไปสู่บรรณศาลา
 ที่ไฟไหม้ เกิดความสังเวชขึ้น แล้วทรงดำริ
 ว่า "กุกรมชเทวะ ผู้โง่เขลา ท่านไม่

^๑ ฉ. โหติ.

สามารถละกิเลสเหล่านี้ได้ จนกระทั่งมี
ผมหงอกเกิดขึ้นมา".

ตสุเสวํ ปลิตปาตุญฺหํ อวชฺเชนตฺตสฺส
อนฺโตทาโท อูปฺปชฺชํ, สรีเร เสทา มุญฺหิสุ,
สาฎกา ปิเพตฺวา อปนฺตพฺพการบฺบตฺตา
อเหตุ. โส "อชฺเชว มยา นิกฺขมิตฺวา
ปพฺพชิตฺถํ วัฏฏตี"ติ กปฺปกสฺส สตฺสทสฺสญฺจานกั
คามวรี ทตฺวา เชฏฺฐจฺจตฺตํ ปกฺโกสา-
เปตฺวา "ตาท มม สีเส ปลิตํ ปาตุญฺหํ,
มหลฺลโกมฺหิ ชาโต, กุตฺตา โข ปน เม
มานุสกา กามา, อิทานิ ทิพฺเพ กาเม
ปริเยสีสุสามิ, เนกฺขมฺมกาโล มยฺหิ, ตฺว
อิมํ รชฺชํ ปฏฺิพชฺช, อหิ ปน ปพฺพชิตฺวา
มขเทวอมฺพวนุญฺยานเ วสนฺโต สมณธมฺม
กริสฺสามิ"ติ อาท.

เมื่อท้าวเธอทรงรำพึงถึงพระเกศา-
หงอกที่ปรากฏขึ้นอย่างนี้ ความร่ำร้อน
ภายในก็เกิดขึ้น, พระเสโท(เหงื่อ)ก็ไหล
โชยพระวรกาย, ถึงกับต้องใช้พระภูษา
หลายผืนเข้าซับ แล้วนำไปบิด. ท้าวเธอ
ทรงดำริว่า "เราควรออกบรรพชาในวันนี้
แหละ" จึงพระราชทานบ้านส่วยอันเป็นที่ตั้ง
ขึ้นแห่งทรัพย์ที่จะพึงเก็บได้ถึงหนึ่งแสนกหา-
ปณะแก่ช่างกลบกร รับสั่งให้พระราชโอรส
องค์ใหญ่เข้าเฝ้า ตรัส(เล่าพระราชประ-
สงค์)ว่า "ลูกเอ๋ย ผมหงอกปรากฏบนศีรษะ
ของพ่อแล้ว, พ่อเป็นคนแก่เสียแล้ว, แล
กามารมณ์ อันเป็นของมนุษย์พ่อก็ได้บริโภคน
แล้ว, คราวนี้พ่อจักแสวงหากามารมณ์อัน
เป็นทิพย์ต่อไป, บัดนี้ เป็นเวลาที่จะออก
บวชของพ่อ, เจ้าจงครองราชสมบัตินี้ต่อไป
เถิด, ส่วนพ่อเมื่อบวชแล้ว จะอยู่ในสวน
มขเทวอัมพวัน จักบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป".

ศ.นายแพทย์วิชัย-พ.ญ.กัลยา บำรุงผล
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คิ เอว ปพฺพชิตุกามิ อมจฺจา อฺปสงฺกมิตฺวา หมู่อำมาตย์ พวกกันเข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้มี
 "เทว ก็ ตุมหากิ ปพฺพชฺชาการณฺ"ติ พระราชประสงค์จะทรงผนวช กราบทูล
 ปุจฺฉิสฺสุ. ราชา ปลิติ หตฺถเณ คเหตุวา ตามอย่างนี้ว่า "ขอเดชะ อะไรเป็นสาเหตุ
 อมจฺจานิ อิมิ คาถมาท แห่งการทรงผนวชของพระองค์". พระ-

๙. "อุตฺตมฺงฺครุหา มยฺหิ

อิเม ชาตา วโยหฺรา

ปาตุภูตา เทวทูตา

ปพฺพชฺชาสมโย มมา"ติ.

ตตฺถ อุตฺตมฺงฺครุหาติ เกสา. เกสา
 หิ สฺพเพสฺสิ หตฺถปาทาหิณิ องฺกานิ อุตฺตเม
 สิริสฺสมิ รุพฺพหตฺตา "อุตฺตมฺงฺครุหา"ติ วุจฺจนฺติ.
อิเม ชาตา วโยหฺราติ ปสฺสถ ตาตา.
 ปลิตปาตุภาเวณ ตินฺณิ วยานิ หรณฺโต อิเม
 ชาตา วโยหฺรา.

ราชาทรงใช้พระหัตถ์ จับพระเกศาเส้นที่
 หงอก แล้วตรัสพระคาถานี้แก่หมู่อำมาตย์ว่า

๙. "สิ่ง^๕ที่งอกขึ้นบนศีรษะ^๕ของเรา^๕นี้เกิดขึ้น

แสดงถึงวัยที่ล่วงไปเทวทูตมาปรากฏ

ขึ้นแล้ว บัดนี้ เป็นเวลาแห่งการ

บรรพชาของเรา" ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า สิ่ง^๕ที่งอก
บนศีรษะ ได้แก่ ผมหงอกหลาย. จริงอยู่ ผม
 หงอกหลายท่านเรียกว่า "สิ่ง^๕ที่งอกขึ้นบน
 ศีรษะ" เหตุว่า งอกขึ้นบนศีรษะอันเป็น
 อวัยวะสูงสุดแห่งองค์กายทั้งหมด มีมือและ
 เท้าเป็นต้น. บาทพระคาถาว่า สิ่ง^๕ที่งอกบน
ศีรษะเหล่านี้ เกิดขึ้นแสดงถึงวัยที่ล่วงไป
 ความว่า คุณเกิดพร้อมหลาย สิ่ง^๕ที่งอกขึ้นบน
 ศีรษะเหล่านี้ เกิดขึ้นแสดงถึงวัยที่ล่วงไป

ศ.นายแพทย์วิชัย-พ.ญ.กัลยา บำรุงผล
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เพราะได้นำวัยทั้ง ๓ ไปโดยปรากฏความ
หงอกขึ้น.

ปาตุมุตาตี นิพพุตา. เทวทูตาตี เทโวตี
มัจจุ, ตสฺส ทูตาตี เทวทูตา. สิริสฺมี หิ
ปฺลิตฺเตสฺส ปาตุมุเตสฺส มัจจุราชสฺส สนฺติเก
จิโต วีย โหตี. ตสฺมา ปฺลิตานี "มัจจุ-
เทวสฺส ทูตา"ตี วุจฺจนฺตี. เทวา วีย
ทูตาตีปี เทวทูตา.

คำว่า ปรากฏแล้ว ความว่า เกิดแล้ว.
พญามัจจุราช ชื่อว่า เทวะ ในบทว่า เทว-
ทูตา นี้, ทูตของเทวะนั้น เหตุนี้ จึงชื่อว่า
เทวทูต. ก็เมื่อผมหงอกปรากฏขึ้นบนศีรษะ
บุคคลก็เหมือนยืนอยู่ใกล้พญามัจจุราช. ฉะนั้น
ผมหงอกท่านเรียกว่า "ทูตของพญา-
มัจจุราช". ชื่อว่า เทวทูต เพราะอรรถว่า
ทูตเหมือนเทวดา ตั้งนี้ก็มี.

ยถา หิ อลงฺกตปฏิยตุตาย เทวตาย
อากาเส จตุวา "อสุกทิวเส ตฺวํ มริสฺสสึ"ตี
วุตฺโต ตํ ตเถว โหตี, เอวํ สิริสฺมี ปฺลิตฺเตสฺส
ปาตุมุเตสฺส เทวตาย พฺยากรณสฺสทิสฺเมว
โหตี, ตสฺมา ปฺลิตานี "เทวสฺสทิสฺสา ทูตา"ตี
วุจฺจนฺตี.

เหมือนอย่างว่า เมื่อมีเทวดาที่ทรงเครื่อง
ประดับตกแต่งแล้ว ยืนในอากาศเตือนว่า
"ในวันโน้นท่านจักตาย" ข้อนั้นก็เป็นไป
ตามคำนั้น ฉันทิ, เมื่อผมหงอกปรากฏขึ้น
บนศีรษะ ข้อนั้นก็เป็นเช่นกับคำทำนายของ
เทวดาเหมือนฉันทิ, เพราะเหตุนี้ บัณฑิต
จึงกล่าวผมหงอกทั้งหลายว่า "เป็นทูตเช่น-
กับเทวดา".

^๑ ฉ. วุคฺเต.

วิสุทธิเทวาน์ ทูตาติปี เทวทูตา. อีกประการหนึ่ง ทูตของเหล่าวิสุทธิเทพ
 สัพพโพธิสัตว์ตา หิ ชินฺณพฺยาธิมตฺตปพฺพชิตฺเต ก็ชื่อว่า เทวทูต. จริงอยู่ พระบรมโพธิสัตว์
 ทิสฺวาว สํเวกมาปชฺชิตฺวา นิกฺขมฺม ทุกพระองค์ได้เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย
 ปพฺพชนฺติ. ยถา และบรรพชิต เกิดความสังเวชเสด็จออก
 มหาภิเนษกรรมณ์. สมจริงตามที่พระบรม-
 โพธิสัตว์ตรัส(แก่พระเจ้าพิมพิสารมคธราช)
 ว่า

"ชินฺณญฺจ ทิสฺวา ทุกฺขิตฺตญฺจ พฺยาธิคฺคิ
 มตฺตญฺจ ทิสฺวา คตฺตมายฺสํขฺยํ
 กาสาววตฺถํ ปพฺพชิตฺตญฺจ ทิสฺวา ตสฺมา
 อหํ ปพฺพชิตฺโตมฺหิ ราชาน"ติ^๑

"อาตมภาพเห็นคนแก่ และคนพยาธิ
 ครอบงำเสวยทุกข์ลำบาก และได้
 เห็นคนสิ้นอายุสังขาร ทำกาลกิริยา
 แล้ว ทั้งได้เห็นบรรพชิตผู้ครองผ้า
 กาสาวพัสดุ์ ขอดถวายพระพร
 มหาบพิตร เพราะฉะนั้น อาตมภาพ
 จึงทรงเพศเป็นบรรพชิต".

อิมินา ปรียาเยน ปลิตานิ วิสุทธิ-
 เทวาน์ ทูตตฺตา "เทวทูตา"ติ วุจฺจนฺติ.
 ปพฺพชฺชาสมโย มมาติ คิถิภาวโต นิกฺขม-

โดยปริยายนี้ บัณฑิตทั้งหลาย เรียก
 ผมหงอกว่า "เทวทูต" เหตุว่าเป็นทูตของ
 วิสุทธิเทวา. ด้วยคำว่า เวลาแห่งการ

^๑ ข. เถร. ๒๖/๒๗๗ โถกํ วิสทิสํ.

นฏฺเฐน^๑ "ปพฺพชฺชา"ติ ลหุชฺฌามสฺส บรพฺพชาของเรา ดังนี้ พระเจ้ามขเทวะ
สมณลึงคคทณฺสฺส กาโล มยฺหนฺติ ทสฺเสติ. ทรงแสดงว่า เวลาแห่งการถือสมณเพศ
ที่ได้นามว่า "บรพฺพชา" เพราะอรรถว่า
ออกจากฆราวาสวิสัยของเรา.

โส เอวํ วตฺวา ตํ ทิวสเมว รชชํ ท้าวเชตรัสอย่างนี้แล้ว ทรงสละ
ปทาย อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตสฺมีเยว ราชสมบัติในวันนั้นทันที ทรงผนวชเป็นฤๅษี
มขเทวอมฺพวเน วิทรนฺโต จตุราสีตีวสฺส- ประทับอยู่ที่มขเทวอัมพวันนั้นนั่นเอง เจริญ
สทฺสฺसानิ จตฺตาริ พุรฺหมวิทฺทาเร ภาเวตฺวา พรหมวิหาร ๔ มีฉานไม่เสื่อมตลอดแปดหมื่น
อปริหีนชฺฌาเน . จิตฺ กาลํ กตฺวา สิ้นพรชชา สวรรคตแล้วไปบังเกิดใน
พุรฺหมโลก นิพฺพตฺติตฺวา ปุน ตโต จโต พรหมโลก จุตฺติจากพรหมโลกนั้นแล้ว ได้เป็น
มิตฺติลายเมว เนมิ นาม ราชา หุตฺวา พระเจ้าเนมิราช ในกรุงมิตติลา ทรงสืบ
โอสฺสกุภฺมานํ อตฺตโน วิสํ มญฺเฐตฺวา ตตฺถเว ราชวงศ์ของพระองค์ ที่กำลังเสื่อมลงอยู่
อมฺพวเน ปพฺพชิตฺวา พุรฺหมวิทฺทาเร ทรงผนวช ณ อัมพวัน นั้นเหมือนกัน ทรง
ภาเวตฺวา ปุน พุรฺหมโลกูปโคว อโหสิ. เจริญพรหมวิหาร ได้เข้าสู่พรหมโลกอีก.

สตุฏฺฐาปี "น ภิกฺขเว ตถาคโต แม้สมเด็จพระบรมศาสดา ก็ตรัสว่า
อิทาเนว มหาภิกฺขุชฺฌมนํ นิภฺขนฺโต. ปุพฺเพปิ "คุณภิกษุทั้งหลาย ตถาคตออกมหาภิเนษ-
นิภฺขนฺโตเยวา"ติ วตฺวา อิมํ ธมฺมเทสนํ กรรม มิใช่เฉพาะบัดนี้เท่านั้น. แม้ในกาล
อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ก่อน ตถาคตก็ได้ออกมหาภิเนษกรรมแล้ว

^๑ ฉ. นิภฺขนฺตญฺเฐน.

ปกาสเสสี, สัจจปริโยसानเน เกจิ โสตา-
 ปนฺนา อเหสิ, เกจิ สกทาคามิโน, เกจิ
 อนาคามิโน. อิติ ภควา อิมานิ เทว วตฺถุณิ
 กเถตุวา อุนฺสนฺธิ มญฺเฐตุวา ชาตกั
 สโมธานะสิ "ตทา กปฺปโก อานนฺโท
 อโหสิ, ปุตุโต ราหุโล, มฆเทวราชา ปน
 อหเมวา"ติ.

เหมือนกัน" ทรงนำพระธรรมเทศนานี้มา
 แสดง ทรงประกาศอริยสัจ ๔ ประการ,
 เวลาจบสัจจะ ภิกษุทั้งหลาย บางพวกได้
 สำเร็จเป็นพระโสดาบัน, บางพวกเป็น
 พระสกทาคามี, บางพวกเป็นพระอนาคามี.
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเรื่อง ๒
 เรื่องนี้ด้วยประการฉะนี้แล้ว ทรงสืบท่อ
 อุนสนธิประชุมชาดกว่า "พนักงานกลับใน
 ครั้งนั้นได้มาเป็นพระอานนท์, พระราช-
 โอรสได้มาเป็นพระราหุล, ส่วนพระเจ้า
 มฆเทวราชเป็นเราตถาคตเองแล".

มฆเทวชาตกาวณฺณา นวมา.

พรรณนามฆเทวชาดก ที่ ๙ จบ.

๑๐. สุขวิหาริชาตก (๑๐)

๑๐. "ยณฺจ อณฺเณ น รกฺขนฺติ
โย จ อณฺเณ น รกฺขติ
ส-เว ราช สฺขํ เสติ
กาเมสุ อนเปกฺขวา"ติ.

สุขวิหาริชาตกํ ทสมํ.

๑๐. สุขวิหาริชาตก (๑๐)

๑๐. "บุคคลเหล่าอื่น ไม่ต้องรักษาบุคคลใด
และบุคคลใดไม่ต้องรักษาชนเหล่าอื่น
คุณกรมหาบพิตร . บุคคลนั้นแลผู้ไม่มี
ความจจ่อในกามทั้งหลาย ย่อมอยู่
เป็นสุข".

สุขวิหาริชาตก ที่ ๑๐.

๑๐. สุขวิหาริชาตกถา (๑๐)

ยณฺจ อนฺเณ น รกฺชนฺตี อิทํ สตุถา
อนุปิยนกรํ นิสฺสาย อนุปิยอุมพวเน วิทรนฺโต
สุขวิหาริ ภาทฺทียตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ.

สุขวิหาริ ภาทฺทียตฺเถโร จชตฺติย-
สมาคเม อุปาลิสตุตโม ปพฺพชิโต. เตสุ
ภาทฺทียตฺเถโร จ กิมฺพิลตฺเถโร^๑ จ
ภคฺตฺเถโร จ อุปาลิตฺเถโร จ อรหตฺตํ
ปตฺตา, อานนฺตฺเถโร โสตาปนฺโน ชาโต,
อนุรุตฺตฺเถโร ทิพฺพจกฺขุโก, เทวตฺโต
ณานลามิ ชาโต.

ฉนฺนํ ปน ชตฺติยานํ วตฺถุ ยาว อนุปิยนครา
กณฺทหาลชาตเก^๒ อาวิภวิสฺสติ.

๑๐. พรรณนาสุขวิหาริชาตก (๑๐)

สมเด็จฺจพระบรมศาสดา เมื่อทรง
อาศัยอนุปิยนกร ประทับอยู่ ณ อนุปิยอัมพวัน
ทรงปรารภพระภทฺทียเถระ ผู้มีปกติอยู่สบาย
ตรัสพระธรรมเทศนาชาดกนี้ มีคำเริ่มต้นว่า
ยณฺจ อนฺเณ น รกฺชนฺตี ดังนี้.

พระภทฺทียเถระผู้มีปกติอยู่สบายพร้อมกับ
กษัตริย์พระองค์อื่น เข้ากันเป็น ๖ พระองค์
มีอุปนิสัยข้างกลับก เป็นที่ ๑ พวกนี้เสด็จออก
ผนวชแล้ว. บรรดาท่านเหล่านั้น พระภทฺทีย-
เถระ พระกิมพิลเถระ พระภคฺเถระกับ
พระอุปาลีเถระได้บรรลุพระอรหัต, พระ-
อานนฺเถระเป็นโสดาบัน, พระอนุรุตฺเถระ
ได้ทิพยจักขุญาณ, พระเทวทัตได้ฌาน.

ส่วนเรื่องราวของกษัตริย์ ๖ พระองค์ (ตั้ง
แต่ต้น) จนถึงอนุปิยนกร จักมีแจ้งในกถา-
หาลชาดก.

^๑ ฉ. กิมิลตฺเถโร.

^๒ ฉ. ขณฺทหาลชาตเก.

ทูลอาราธนาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อ
ให้ตรัสเนื้อความเรื่องนั้นให้แจ่มแจ้ง. สม-
เด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงกระทำเหตุ
ที่ภพอื่นปิดบังไว้ให้ปรากฏ (ดังต่อไปนี้).

อดีเต พาราณสียํ พรหมมตฺเต รชฺชํ
การยมาเน โปธิสตุโต อุทิจฺจพฺรหฺมณ-
มหาสาโล หุตฺวา กาเมสุ อาทินวํ
เนกขมุเม จานิสฺสํ ทิสฺวา กาเม ปหาย
หิมวตฺตํ ปวิสิตฺวา อีสิปพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อฏฺฐ สฺมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตสี.

ในอดีตสมัย เมื่อพระเจ้าพรหมทัต
เสวยราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี พระโพธิ-
สัตว์เป็นพราหมณ์มหาศาล นามว่า อุทิจจะ
เห็นโทษในกามทั้งหลาย และอานิสงส์ใน
การออกบวช ละกามแล้ว เข้าไปสู่ป่า
หิมพานต์ บวชเป็นฤๅษีทำสมาบัติ ๘ ประการ
ให้เกิดขึ้น.

ปริวารโรปิสุสฺส มหา อโหสิ ปณฺจ
ตาปสฺสทานิ. โส วสุสกาเล หิมวตฺตโต
นิกฺขมิตฺวา ตาปสคณฺปิรุโต คามนิกมาทิสฺสุ
จาริกณฺจรณฺโต พาราณสี ปตฺวา ราชาณํ
นิสฺสาย ราชยุยานเ วาสํ กบฺเบสี. ตตฺถ
วสุสิเก จตฺตารो มาเส วสิตฺวา ราชาณํ
อาปฺจจฺฉิ. อถ นํ ราชา "ภนฺเต ตฺมุเท

ปริวารของท่านก็มีมาก เป็นคาบถึง ๕๐๐
รูป. พอถึงฤดูฝน ท่านก็ออกจากป่าหิมพานต์
มีหมู่คาบสัหมลล่อมเที่ยวจาริกไปในคามนิคม
เป็นต้น ลุถึงกรุงพาราณสี อาศัยพระราชา
พักอยู่ในพระราชอุทยาน. เมื่ออยู่ครบ ๔
เดือน ในฤดูฝน ในพระราชอุทยานนั้นแล้ว
ก็ทูลลาพระราชา. ลำคันั้น พระราชาทรง

คุณอรศรี สรสิงห์ และครอบครัว
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คนุตฺวา วนฺทิตฺวา ปฐิสฺนุถาริ กตฺวา เอกํ
 ตมฺภิกฺก^๑ อตฺถริตฺวา อัจฉริยสฺส สนฺติเกเยว
 นิปชฺชิตฺวา.

ตสมิ จ สมเย ราชานํ "ตปสํ ปสฺสิสฺสสามิ"ติ
 อุตฺถยานํ คนุตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนุคํ นิสฺสิตฺวา.
 อนฺตฺวาสิกตปสฺส ราชานํ ทิสฺวาปิ เนว
 อญฺจาสิตฺวา, นิปนฺนโกเยว ปน "อโห สฺขํ,
 อโห สฺขนุ"ติ อุตฺถานํ อุตฺถาเนสิ.

ราชานํ "อโย ตปสํ มํ ทิสฺวาปิ น
 อญฺจิสฺสิตฺวา"ติ อนตฺตมโน โภชิสฺสิตฺวา อห
 "ภนฺเต อโย ตปสํ ยถิจฺฉกํ ภูตฺวา ภาวิสฺสิตฺวา,
 อุตฺถานํ อุตฺถาเนนุโต สฺขเสยฺยเมว
 กปฺเปตี"ติ. "มหาราช อโย ตปสํ ปุพฺเพ
 ตุมฺหาทิสฺส เอโก ราชานํ อโหสิ, สฺวายนํ

ไปก่อนเกิด, เราไหว้อาจารย์แล้วจะรีบ
 กลับมา" จึงไปสำนักของอาจารย์ไหว้
 กระทำปฏิสนธิแล้วปลุกเสกอ่อนผืนหนึ่ง
 ลงนอนในสำนักอาจารย์นั้นแล.

ก็สมัยนั้น พระราชาทรงดำริว่า "เราจะไป
 เยี่ยมคาบส" ดังนี้แล้วจึงเสด็จไปพระราช-
 อุทยาน ทรงถวายนมัสการ แล้วประทับนั่งที่
 เหมาะสมข้างหนึ่ง. คาบสผู้เป็นอันเตวาสิก
 แม้เห็นพระราชาแล้ว ก็ทาลุกขึ้นไม่, ยังกง
 นอนเฉยเปล่งอุทานว่า "สุขจริง สุขจริง"
 ดังนี้.

พระราชาช้ศพระทัยว่า "คาบสนี้ ทั้ง ๆ ที่
 เห็นเราแล้ว ก็ยังไม่ลุกขึ้น" จึงตรัสถาม
 พระบรมโพธิสัตว์ว่า "พระคุณเจ้าผู้เจริญ
 คาบสรูปนี้คงฉันเข้าไปมาก, จึงนอนเปล่ง
 อุทานอยู่ตามสบายใจ". พระบรมโพธิสัตว์
 คาบสทูลว่า "ศุกรมหาบพิตร คาบสรูปนี้

^๑ ฉ. กฏจตุถริก.

‘อหิ ปุพฺเพ กิหิกาเล รชฺชสิริ อนุภวฺโต
 อาวุธฺหตฺถเอหิ พหุหิ รกฺขิยมาโนปิ เอวรูป
 สฺขิ นาม นาลตฺถนฺ’ติ อตฺตโน ปพฺพชฺชาสฺขิ
 ฌานสฺขณฺจ อารพฺภ อิมิ อุตานํ อุตานะตี’ติ.
 เอวณฺจ ปน วตฺวา โพรหิสฺสโต รณฺโณ
 ฌมฺมกถํ กถเอตุ อิมิ คานมาห

เมื่อก่อนก็เคยเป็นพระราชา พระองค์หนึ่ง
 เช่นเดียวกับมหาบพิตร, เชนนี้คิดว่า ‘ใน-
 กาลก่อน ครั้งยังเป็นกฤหสฺถ์ เราเสวย
 สิริราชสมบัติ แม้มิคนเป็นอันมากถืออาวุธ
 คอยถวายอารักขาอยู่ ก็มิได้รับความสุข
 เห็นปานนี้’ แล้วปรารภสุขที่เกิดจาก
 บรรพชา และสุขเกิดจากฌานของตน จึงได้
 เปล่งอุทานนี้". ก็แล พระบรมโพรหิสฺสทฺ
 ธิ์นกล่าวอย่างนี้แล้ว เพื่อจะแสดงธรรม-
 กถาแด่พระราชา จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๑๐. "ยณฺจ อณฺเณ น รกฺขนฺติ
 โย จ อณฺเณ น รกฺขติ
 ส เว ราช สฺขิ เสติ
 กาเมสุ อนเปกฺขวา"ติ.

๑๐. "บุคคลเหล่าอื่น ไม่ต้องรักษาบุคคลใด
 และบุคคลใด ก็ไม่ต้องรักษาชนเหล่า
 อื่น กุกรรมมหาบพิตร บุคคลนั้นแลผู้ไม่มี
 ความจงจ่อในกามทั้งหลาย ย่อมอยู่
 เป็นสุข" ดังนี้.

ตตฺถ ยณฺจ อณฺเณ น รกฺขนฺตีติ ยํ
 ปุคฺคํ อณฺเณ พหุ ปุคฺคลา น รกฺขนฺติ. โย
 จ อณฺเณ น รกฺขตีติ โย จ "เอกโก อหิ
 รชฺชิ กาเรมี"ติ อณฺเณ พหุ ชเน น รกฺขติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า บุคคล
 เหล่าอื่นไม่ต้องรักษาบุคคลใด ความว่า
 บุคคลเหล่าอื่นจำนวนมากไม่รักษาบุคคลใด.
 คำว่า และบุคคลใดก็ไม่ต้องรักษาชนเหล่า-

อาจารย์สายสมร ปัทมะสุคนธ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีภาษาสก.ป-ท. ๒-๑๒

ส เว ราช สุขิ เสตีติ มหาราช โส
 บุคฺคโล เอโก อหุติโย ปวีวิตฺโต กายิก-
 เจตสิกสุขสมงฺคี หุตฺวา สุขิ เสตี.

อิทฺถจ เทสนาสีสมเว. น เกวลเมว ปน
สุขิ เสตีเยว, เอวรูปุโป ปน บุคฺคโล สุขิ
 กจฺจติ ติฏฺฐติ นิสีหติ สยตีติ สพฺพิริยาปถสฺสุ
 สุขปฺปตฺโตว โหติ. กาเมสฺสุ อนเปกฺขวาติ
 วตฺตูกามกิลลสกาเมสฺสุ อเปกฺขาวิริหิตุ
 วิคตฺตจฺจนฺทราโก นิตฺตณฺโห เอวรูปุโป บุคฺคโล
 สพฺพิริยาปถสฺสุ สุขิ วิหริติ มหาราชาคี.

อื่น ความว่า บุคคลใดไม่รักษาชนเหล่าอื่น
 เป็นอันมาก ด้วยคิดว่า "เราลำพังผู้เดียว
 ก็ครองราชสมบัติได้". คำว่า กุกรมหาบพิตร
บุคคลนั้น และยอมอยู่เป็นสุข ความว่า กุกร
 มหาบพิตร บุคคลผู้^๕นั้นคนเดียว คือไม่มีบุคคล
 ที่ ๒ เป็นผู้สังคเญียบพร้อมด้วยความ
 สุขทางกายและสุขทางใจ ยอมอยู่เป็นสุข.

นี้ เป็นเพียงหัวข้อแห่งเทศนาเท่านั้น. แต่
 เขาย่อมอยู่เป็นสุขอย่างเดียวกันเท่านั้น หา
 มิได้, ก็บุคคลเห็นปานนี้ จะเดิน จะยืน
 จะนั่ง จะนอน ก็เป็นสุข เหตุ^๕นั้น จึงจัดว่า
 เป็นผู้ถึงความสุขในทุกอิริยาบถทีเดียว. คำว่า
ผู้ไม่มีความจดจ่อในกามทั้งหลาย ความว่า
 กุกรมหาบพิตร บุคคลเห็นปานนี้^๕แล้วจาก
 การเพ่งเล็งในวัตตูกาม และกิลลสกาเม คือ
 ปราศจากความกำหนัด ด้วยอำนาจความ
 พอใจ ได้แก่ ไร้ตัณหา ยอมอยู่เป็นสุขในทุก
อิริยาบถ.

อาจารย์สายสมร ปัทมะสุคนธ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา ธรรมเทศน์ สุตวา ตฤจฺมานโส
 วนฺทิตฺวา นิเวสนเมว กโต. อนฺเตวาสิโกปิ
 อจฺริยํ วนฺทิตฺวา หิมวนฺตเมว กโต.
 โภธิสฺสโต ปน ตตฺถเว วิหรนฺโต
 อปริหีนชฺฌาโน กาลํ กตฺวา พุรฺหมโลเก
 นิพฺพตฺติ.

พระราชาสกัทธิธรรมเทศนาแล้ว มี
 พระราชหฤทัยยินดี ทรงนมัสการแล้วเสด็จ
 ไปสู่พระราชนิเวศน์. ฝ่ายศิษย์ไหว้อาจารย์
 แล้ว ก็กลับไปป่าหิมพานต์ตามเดิม. ส่วน
 พระบรมโพธิสัตว์ก็อยู่ที่พระราชอุทยานนั้นแล
 เป็นผู้มีความไม่เสื่อม ทำกาลแล้วบังเกิดใน
 พรหมโลก.

สตุถา อิมํ ธรรมเทศน์ อหริตฺวา
 ทสฺเสตฺวา เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อนฺสนฺธิ
 มญฺเฐตฺวา ชาตํ สโมธานสิ "ตทา
 อนฺเตวาสิโก ภทฺทียตฺถโร อโหสิ.
 กณฺสตุถา ปน อหเมวา"ติ.

สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นทรงนำ
 พระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว ครั้นเรื่อง
 ทั้งสอง ทรงสืบท่ออนฺสนธิประชุมชาดกว่า
 "อนฺเตวาสิกในครั้งนั้น ได้มาเป็นพระ-
 ภทฺทียเถระ. ส่วนครูของคณะ ก็เรานั่นแล".

สุขวิหาริชาดกวรรณนา ทสฺมา.

อปฺณมกาวคฺโค ปจฺโม.

พรรณนาสุขวิหาริชาดก ที่ ๑๐ จบ.

อปฺณมกาวรรค ที่ ๑ จบ.

อาจารย์ยุวสุ-สุพัฒน์-กนกกรินทร์-ธีรพล รัชตเมธี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสุตฺตทานิ

อปณฺณกั วัฒนฺณปถิ
 เสริวั จุฬเสฏฺฐิจิ จ
 ตณฺหุลลั เทวธมฺมณจ
 กญฺจวาทนคามณิ
 มฆเทวึ วิหารีติ
 ปณฺหิตา^๑ ทส ชาตกาติ.

ประมวลชาดกแห่งอับันณกวรรคนี้

บัณฑิตได้รวบรวมชาดกไว้ ๑๐ เรื่อง
 คือ อับันณกชาดก, วัฒนฺณปถชาดก,
 เสริววาณิชชาดก, จุฬเสฏฐีชาดก,
 ตันหุลนาฬิชาดก, เทวธรรมชาดก,
 กัญฐวาทนชาดก, คามณิชาดก, มฆ-
 เทวชาดก, สุขวิหาริชาดก ดังนี้แล.

^๑ ฉ. ปณฺหิตา.

๒. สี่ลวกุก

๑. ลักษณะมิกษาคก (๑๑)

๑๑. "โหติ สี่ลวคํ อตุโถ
ปฏิสนธารวุตฺตินิ
ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ
ฉาตีสงฺฆปุรุษคํ^๑
อถ ปสฺสสิ'มํ กาฬิ
สุวิทินํ ฉาตีกิ'ติ.

ลักษณะมิกษาคกํ ปจฺมํ.

๒. สี่ลวรรค

๑. ลักษณะมิกษาคก (๑๑)

๑๑. "ความเจริญยอมมีแก่คนมีศีล ผู้ทำ
ปฏิสันถาร เจ้าจงดูลูกลักษณะ ผู้กลับ
มาพร้อมด้วยหมู่ญาติ และจงดูลูก
กาพะนี้ ซึ่งเสื่อมจากหมู่ญาติ".

ลักษณะมิกษาคก ที่ ๑.

^๑ ม . ฉาตีสงฺฆปุรุษคํ .

๒. สัตวกุค

๑. ลกฺขณมิกษาคทวณฺณนา (๑๑)

โทติ สีลวตฺ อตุโถติ อิหํ สตุถา
ราชกหํ อุปนิสฺสาย เวฬุเน วิหรนฺโต
เทวทศฺตํ อารพฺภ กเถสิ.

เทวทศฺตสฺส วตฺถุ ยาว อภิมารปโยชนา
กณฺทหาลชาตเก อวิภวิสฺสติ, ยาว ธนปาลก-
วิสฺสชฺชนา ปน จุลลหฺสชาตเก อวิภวิสฺสติ,
ยาว ปจฺวิปเวสนา พารสนิปาเต สมฺมท-
วาณิชชาตเก อวิภวิสฺสติ.

เอกสฺมี หิ สมเย เทวทศฺโต ปณฺจ
วตฺถุณี ยาจิตฺวา อลภนฺโต สํฆิ ภินฺทิตฺวา
ปณฺจ ภิกฺขุสฺตานิ อาทาย คยาสี่เส
วิหรติ.

๒. สัตววรรค

๑. พรรณนาลักขณมิกษาคก (๑๑)

พระศาสดา เมื่อทรงอาศัยกรุงราช-
คฤห์ประทับที่พระเวฬุวันวิหาร ทรงปรารภ
พระเทวทัตตรัสพระธรรมเทศนานี้ว่า โทติ
สีลวตฺ อตุโถ ดังนี้เป็นต้น.

เรื่องของพระเทวทัต ตอนวานนายขมังธนู
ให้ฆ่าพระศาสดา จักมีแจ้งในกัณฑ์ทศ-
ชาคก, ตอนปล่อยช้างธนบาล ให้แทง
พระศาสดา จักมีแจ้งในจุลลหฺสชาคก,
ตอนถูกธรณีสูบ จักมีแจ้งในสมฺมทวาณิชชาคก
ในพารสนิปาต.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง พระเทวทัต
ทูลขอวัตถุ ๕ ประการ เมื่อไม่ได้ จึงทำลาย
สงฆ์พิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ไปพักอยู่ที่
คยาสี่สประเทศ.

อาจารย์ยุวสุ-สุพัฒน์-กนกกรินทร์-ธีรพล รัชตเมธี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อด เตสั ภัฏขุณิ ฌาณิ ปรีปากิ อคมาสิ. ครั้งนั้น ความรู้ของภิกษุเหล่านั้นได้แกวรอบ
 คิ ฌตฺวา สตฺถา เทว อคฺคสาวเก แล้ว. พระศาสดาทรงทราบความนั้น แล้ว
 อามนฺเตสิ "สารีปุตฺตา ตุมหากิ นิสฺสิตฺกา ตรัสเรียกพระอัครสาวกทั้งสองว่า "คุกร
 ปณฺจสฺตา ภัฏขุ เทวตฺตสฺส ลหฺธิ สารีบุตรและโมคคัลลานะ ภิกษุประมาณ
 โรเจตฺวา เตน สหฺธิ คตา, อิทานิ ปน ๕๐๐ รูป ผู้เป็นศิษย์ของเธอทั้งสองชอบใจ
 เตสั ฌาณิ ปรีปากิ คตฺ, ตุมฺเห พหุหิ ลหฺธิของเทวทัต จึงพากันไปกับพระเทวทัต
 ภัฏขุหิ สหฺธิ ตตฺถ กนฺตฺวา เตสั ฌมฺมึ นั้น, แต่บัดนี้ ความรู้ของภิกษุเหล่านั้นได้แกว
 เทเสตฺวา เต ภัฏขุ มคฺคผลฺเลหิ ปโปเชตฺวา รอบแล้ว, เธอทั้งสองจึงพากันไปในที่นั้น
 กเหตฺุวา อากจฺฉณา"ติ. พร้อมกับภิกษุทั้งหลาย แสดงธรรมแก่ภิกษุ
 เหล่านี้ให้บรรลุมรรคผลแล้วจึงพามาเถิด".

เต ตตฺถเถว กนฺตฺวา เตสั ฌมฺมึ เทเสตฺวา พระอัครสาวกทั้งสองนั้น พากันไปในสถานที่
 มคฺคผลฺเลหิ ปโปเชตฺวา ปุนทิวเส อรุณคฺ- นั้นแล้ว แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น
 กมนเวลาย เเต ภัฏขุ อาทาย เวฬุวนเมว ให้เธอทั้งหลายบรรลุมรรคผลแล้ว ในวันรุ่ง
 อากมึสุ. ขึ้น ในเวลาอรุณรุ่งสว่าง ได้พาภิกษุทั้งหลาย
 เหล่านี้มายังพระเวฬุวันทั้งหมด.

อาคนฺตฺวา จ ปน สารีปุตฺตคฺคเณรสฺส ก็แลในขณะที่พระสารีบุตรเถระ กลับมาถึง
 ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา จิตฺกाले ภัฏขุ เณริ ยืนถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ภิกษุทั้ง-
 ปสฺสิตฺวา ภควนฺตํ อาหึสุ "ภนฺเต อมฺหากิ หลายได้สรรเสริญพระเถระ แล้วกราบทูล
 เชฏฺฐจกภาติโก ฌมฺมเสนาปติ ปณฺจหิ พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

คุณอารีย์ ชินวัฒนกิจ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกขุสเทหิ ปริวุโต อากจฺจนฺโต อติวีย พระธรรมเสนาบดี พี่ชายใหญ่ของพวกเขา-
โสภติ, เทวทฺโต ปน ปริหีนปริวาโร พระองค์มีภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป แวดล้อม
ชาโต"ติ. แล้ว กลับมาอยู่ย่อมนงามยิ่งนัก, ฝ่ายพระเทวทัต
กลับเสื่อมาจากบรืวาร".

"น ภิกฺขเว สารีปฺตฺโต อิทาเนว ฌาติ- พระศาสดาตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย มิใช่
สงฺฆปริวุโต อากจฺจนฺโต โสภติ, ปุพฺเพปิ แต่เดิยวนี้เท่านั้น ท่านสารีบุตรมีหมู่ญาติ
โสภติเยว. เทวทฺโตปิ น อิทาเนว คณฺโถ แวดล้อมมาอยู่ย่อมนงาม, แม้ในกาลก่อนก็งาม
ปริหีน, ปุพฺเพปิ ปริหีนเยวา"ติ. ภิกฺขุ เหมือนกัน. และมีใช่แต่เดิยวนี้เท่านั้นที่พระ-
ตสฺสตฺถสฺสวาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ, เทวทัตเสื่อมแล้วจากหมู่ญาติ, แม้ในกาลก่อนก็
ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺจนฺนํ การณํ เสื่อมแล้วเหมือนกัน". ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
ปากฏํ อกาลิ. อาราธนาพระผู้มีพระภาค เพื่อให้ทรงแสดง
อรรถนนั้นให้ประจักษ์, พระผู้มีพระภาคได้ทรง
ทำเหตุ อันระหว่างแห่งภพปิดบังไว้ให้ปรากฏ.

อตีเต มคฺชรฎฺเฐ ราชคฺชนฺคเร
เอโก มคฺชราชา รชฺชํ กาลเสิ. ตทา
โพธิสฺตฺโต มิคฺโยนิยํ ปฏิสนฺธิํ คเหตุวา
วุฑฺฒิํ ปตฺโต มิคฺสทสฺสปริวาโร อรณฺเณ
วสฺติ.

ในอดีตกาล พระเจ้าแผ่นดินมคธพระ-
องค์หนึ่งครองราชสมบัติ ในกรุงราชคฤห์แคว้น
มคธ. ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์ ถือบปฏิสนธิใน
กำเนิดเนื้อทราย ถึงความเจริญวัยแล้วมีเนื้อ-
ทราย ๑,๐๐๐ ตัวเป็นบรืวาร อาศัยอยู่
ในป่า.

คุณคำพูน-คุณทับทิม สมุทรคีรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺส "ลกฺขโณ จ กาโฬ จา"ติ เทว
 ปุตุตา อหฺลฺสฺ. โส อตุตโน มหฺลลกาเล
 "ตาคา อหฺ อิทานิ มหฺลลโก, ตุมฺเห
 อิมิ คณิ ปฺริหรณา"ติ ปณฺจ ปณฺจ มิกฺสทานิ
 เอเกกํ ปุตุตํ ปฏฺิจฺฉาเปสิ.

พระโพธิสัตว์นั้น มีลูกอยู่ ๒ ตัว คือ "ชื่อ
 ลักษณะตัวหนึ่ง ชื่อกาฬะตัวหนึ่ง". ในเวลาที่
 คนแก่เฒ่าลง พระโพธิสัตว์นั้นกล่าวว่า "ลูกรัก
 เวลานี้พ่อแก่แล้ว, เจ้าทั้งสองจงปกครองหมู่นื้อ
 นี้แทนพ่อเถิด" จึงให้ลูกแต่ละตัว รับหมู่นื้อ
 ๕๐๐ ตัวไปปกครอง.

ตโต ปฏฺิจฺฉาย เทวปี ชนา มิกคณิ ปฺริหรนฺติ.
 มคฺชรณฺุจสฺมิณฺจ สสฺสสมเย กิฏฺุจสมฺพาเช
 อรณฺเณ มิกานํ ปฺริปนฺโน โหติ. มนุสฺสา
 สสฺสชาทกานํ มิกานํ มารณฺตุถาย ตตฺถ
 โอบาตํ ชณฺนติ, สุลานิ โรเปนฺติ,
 ปาสานณฺนฺตานิ สชฺชชฺนติ, กุฏฺุปาสาทโย
 ปาเส โอบเฑนฺติ, พหุ มิกา วินาสิ
 อาปชฺชชฺนติ.

จำเดิมแต่นั้นมา นื้อแม่ทั้งสองก็ปกครองฝูง-
 นื้อ. ก็ในแคว้นมคธ ในสมัยหวานข้าวกล้า
 ป่าค้ำแคบด้วยข้าวกล้า ฝูงนื้อย้อมมีอันตราย.
 มนุษย์ทั้งหลายชุกหลุมบ้าง, ปักขวากบ้าง, ตั้ง
 ฟ้ายับเหวบ้าง, ดักบ่วงข่มข่อนบ้าง, ในที่นั้น
 เพื่อฆ่านื้อที่มากินข้าวกล้า, นื้อทรายเป็น
 จำนวนมากถึงความพินาศ.

โพธิสฺสตโต กิฏฺุจสมฺพาธสมยํ ฅตฺวา เทว
 ปุตุเต ปกฺโกสาเปตฺวา อาท "ตาคา อยมิ
 กิฏฺุจสมฺพาธสมโย, พหุ มิกา วินาสิ

พระโพธิสัตว์ ทราบสมัยที่ค้ำแคบด้วยข้าวกล้า
 จึงเรียกลูกทั้งสองมา กล่าวสอนว่า "ลูกรัก
 สมัยนี้เป็นสมัยที่ค้ำแคบไปด้วยข้าวกล้า, นื้อ-

๑ ม. โอบเฑนฺติ.

ปาปุณฺตี, มยฺ มหุลลกา เยน เตนุปาเยน ทรายจํนวนมกยํมถึงความพินาศ, พ่อแก่
 เอกสมฺมึ จาเน วีตินาเมสฺสาม, ตุมฺเห แล้ว จักให้เวลาล่วงไปในที่แห่งหนึ่ง คัวยอุบาย
 ตุมฺหากํ มิคคณฺเ คเหตุวา อรณฺเ อย่างหนึ่งอย่างใด, เจ้าทั้งสอง จงพาฝูงเนื้อ
 ปพฺพตปาท์ ปวีสิตฺวา สสฺसानํ อุทฺธฏฺกालเ ของเจ้าทั้งสอง เข้าไปยังเชิงเขาในราวป่า ฟัง
 อากฺขเจยฺยาถา"ติ. กลับมาในกาลที่คนเก็บเกี่ยวข้าวกล้าแล้ว".

เต "สาธฺ"ติ ปิตุ วณฺํ ปฏฺิสฺสูณฺตีวา ลูกเนื้อทั้งสองเหล่านั้น รับคำบิดาว่า "ขอรับ"
 สปริวารา นิกฺขมฺิสฺ. เตสํ ปน คมนาคมนมคฺเค ออกไปแล้วพร้อมด้วยบริวาร. ฝ่ายมนุษย์ทั้ง-
 มนุสฺสา ชานนฺตี "อิมสมฺมึ กาลเ มิกา หลายย่อมรู้ทางไปทางมา ของฝูงเนื้อเหล่านั้น
 ปพฺพตํ อโรหนฺตี, อิมสมฺมึ กาลเ ว่า "ในกาลนี้ฝูงเนื้อพากันขึ้นภูเขา, ในกาลนี้
 โอโรหนฺตี"ติ. เต ตตฺถ ตตฺถ ปฏฺิจฺจนฺนฏฺ- ฝูงเนื้อพากันลงจากภูเขา". มนุษย์เหล่านั้นพา
 จาเน นิสินฺนา พฺหุ มิคเ วิชฺฐิตฺวา กันนั่งอยู่ที่กำบังมิดชิดนั้น ๆ แทะเนื้อเป็น
 มาเรณฺตี. อันมากให้ตาย.

กาฬมิโค อตฺตโน ทนฺธตาย "อิมาย ลูกเนื้อชื่อกาฬะไม่รู้ว่า "ในเวลาเช่นนั้น
 นาม เวลาย คนฺตพฺพ์, อิมาย เวลาย น ควรไป, ในเวลานี้ไม่ควรไป" เพราะความที่
 คนฺตพฺพนฺ"ติ อชานนฺโต มิคคณฺํ อาทาย ตนเป็นสัตว์ที่โง่เขลา จึงพาฝูงเนื้อไปตามประตู
 ปพฺพณฺเหปฺ สายณฺเหปฺ ปโทเสปฺ ปจฺจุเสปฺ บ้านในเวลาเช้าบ้าง ในเวลาเย็นบ้าง ในเวลา
 คามทฺวาเรน คจฺฉติ. มนุสฺสา ตตฺถ ตตฺถ พลบค่ำบ้าง ในเวลาอรุ้งบ้าง. พวกมนุษย์ยืน
 ปกตฺติยาว จิตา จ นิสินฺนา จ พฺหุ มิคเ และนั่งอยู่ที่นั่น ๆ ตามปรกติอยู่เอง ก็ทำ
 วินาสํ ปาเปณฺตี. เอวํ โส อตฺตโน ฝูงเนื้อให้พินาศเสียเป็นอันมากได้. ลูกเนื้อชื่อ

คุณล้าพูน-คุณทับทิม สมุทรรศีรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทนต์ตาย พุท มิกะ วินาสี ปาเปตวา
 อปฺปเกเหว มิกะที อรณฺณํ ปาวีสี. ลกฺขณมิกโ
 ปน ปณฺธิโต พุชฺชโต อุบายกุสโล "อิมาย
 เวลาย กนฺตพฺพํ, อิมาย เวลาย
 น กนฺตพฺพนฺ"ติ ชานาติ. โส ความทฺวาเรนปี
 น กจฺจติ, ทิวาปี น กจฺจติ, ปโทเสปี
 ปจฺจุเสปี น กจฺจติ, มิกคณฺ อาทาย
 อทฺตมรตฺติกสมเยเนว กจฺจติ. ตสฺมา เอกํปี
 มิกํ อวินาสेतฺวา อรณฺณํ ปาวีสี. เต ตตฺถ
 จตฺตวาโร มาเส วสีตฺวา สสฺเสสฺสุ อทฺตมฺเณสฺสุ
 ปพฺพตา โอตริสฺสุ.

กาพะ ยังฝูงเนื้อเป็นอันมากให้ถึงความ
 พินาศ เพราะความที่ตนเป็นสัตว์โง่เขลา
 ด้วยประการฉะนี้ แล้วเข้าไปสู่ป่ากับ
 ฝูงเนื้อที่เหลืออยู่เล็กน้อยเท่านั้น. ฝ่าย
 ลุกเนื้อชื่อว่าลักขณะ เป็นบัณฑิตเฉียบแหลม
 ฉลาดในอุบาย รู้ว่า "ในเวลานี้ควรไป,
 ในเวลานี้ไม่ควรไป". ลุกเนื้อลักขณะนั้น
 ไม่ไปตามประตูบ้าน, ไม่ไปเวลากลางวัน,
 ไม่ไปในเวลาพลบค่ำ, ในเวลาอำรุ่ง,
 พาฝูงเนื้อไปโดยเวลาเที่ยงคืนเท่านั้น. เพราะ
 เหตุนี้ ลุกเนื้อลักขณะไม่ทำให้เนื้อทรายแม้ตัว
 หนึ่งพินาศ เข้าไปสู่ป่า. ฝูงเนื้อทั้งหลายอาศัย
 อยู่ในป่า ตลอดเวลา ๔ เดือนแล้วจึงลง
 จากภูเขา ในเมื่อมนุษย์เก็บเกี่ยวข้าวกล้า
 แล้ว.

กาโฬ ปจฺจจากจฺจนฺโตปี ปุริมนเยเนว
 อวเสสมิกะปี วินาสี ปาเปนฺโต เอกโกว
 อากมิ. ลกฺขโณ ปน เอกํ มิกมฺปิ อวินาสेतฺวา
 ปณฺจติ มิกสเทที ปริวุโต มาตปิตฺตุนํ

เนื้อกาพะ แม้เมื่อกลับมาทำฝูงเนื้อ
 ที่เหลืออยู่ให้ถึงความพินาศ ตามนัยก่อนนั้น
 เทียว เหลืออยู่ตัวเดียวเท่านั้นกลับมาแล้ว.
 ฝ่ายเนื้อลักขณะ ไม่ทำแม้เนื้อทรายตัวเดียว

คุณล้าพูน-คุณทับทิม สมุทรรคีรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สนฺตีกิ อากมิ.

ให้พินาศ มีฝูงเนื้อทราย ๕๐๐ ตัว แวดล้อม
มาสู่สำนักของมารคาบิตา.

โพธิสฺตฺโตปิ เทว ปุตุเต อากจฺจนฺเต ฝ่ายพระโพธิสัตว์ เห็นลูกทั้งสองกลับมาอยู่
ทิสฺวา มิกิยา สหฺธิ มนฺเตนฺโต อิมิ คากิ เมื่อปรึกษากับแม่เนื้อได้กล่าวคาถานี้ว่า
สมฺภูจาเปสิ

๑๑. "โหติ สीलวตฺ อตุโถ

ปฏิสนฺถารวฺตุตินิ

ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ

ณาคิสงฺฆปรกฺขิตํ

อถ ปสฺสสิ'มํ กากิ

สุวิหิณฺว ณาติภี"ติ.

ตตฺถ สीलวตฺติ สุขสीलตาย สीलวนฺตานํ

อาจารย์สมฺปนฺนํ.

อตุโถติ วฺตุตฺ.

๑๑. "ความเจริญย่อมมีแก่คนมีศีล ผู้ทำ

ปฏิสนฺถาร เจ้าจงดูลูกลักษณะผู้กลับ

มาพร้อมด้วยหมู่ญาติ และจงดูลูก

กาฬะนี้ซึ่งเสื่อมจากหมู่ญาติ" ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า สीलวตฺ

(แปลว่า คนมีศีล) ผู้มีศีลทั้งหลาย ได้แก่ผู้ถึง

ความพร้อมด้วยมารยาทเพราะประพฤติ

ตนแต่ในทางแห่งความสุข.

บทว่า อตุโถ (แปลว่า ประโยชน์) ได้แก่

ความเจริญ.

ปฏิสนธารวุตตินนติ ฌมฺมปฏิสนฺธารโ จ บพฺว่า ปฏิสนฺธารวุตฺติ (แปลว่า ผู้ทำ
 อามิสปฏิสนฺธารโ จ เอเตสํ วุตฺตตี ปฏิสนฺธาร) ธรรมปฏิสนฺธาร และอามิส-
 ปฏิสนฺธารวุตฺติโน. เตสํ ปฏิสนฺธารวุตฺติโน. ปฏิสนฺธาร เป็นไปแก่ชนเหล่านั้น เหตุนี้
 เอกุถ จ ปาปนิवारณโอบาทานุสาสนินิวเสน ชนเหล่านั้น ... ชื่อว่าผู้ทำปฏิสนฺธาร. ผู้ทำ
 ฌมฺมปฏิสนฺธารโ จ, โทจรลาภานุกิลานุ- ปฏิสนฺธารเหล่านั้น. ก็ในที่นี้พึงทราบ
 ปญฺจานฌมฺมิกกรุกฺขาวเสน อามิสปฏิสนฺธารโ ธรรมปฏิสนฺธาร ด้วยสามารถห้ามจากบาป
 จ เวทิตฺตพฺโพ. ด้วยการกล่าวสอนและการพรั้สอน, และ
 พึงทราบอามิสปฏิสนฺธาร ด้วยสามารถการ
 ให้อาหาร การพยาบาล และการป้องกัน
 รักษาอันชอบธรรม.

อิทํ วุตฺตํ โหติ "อิมेषุ ทฺวีสุ คำนี้ เมื่อธบายว่า "ชื่อว่าความเจริญ ย่อมมี
 ปฏิสนฺธารेषุ จิตานํ อาจารย์สมฺปนฺนํ แก่บัณฑิตทั้งหลาย ผู้ถึงพร้อมด้วยมารยาท
 ปณฺธิตานํ วุตฺตนิ นาม โหตี"ติ อิทานิ ผู้ดำรงอยู่ในปฏิสนฺธาร ๒ ประการเหล่านี้"
 ตํ วุตฺตนิ หสฺเสตฺถุ มิกมาตฺรํ อาลปนฺโต บัณฑิตนี้ เพื่อแสดงความเจริญนั้น พ่อเนื้อเมื่อ
 "ลกฺขณํ ปฺสฺสา"ติอาทิมาท. เจริญจากแม่เนื้อ จึงกล่าวคำเป็นต้นว่า
 "เธอจงดูลูกเนื้อชื่อลักษณะ" ดังนี้.

ตตฺตฺตฺตํ สงฺเขปฺตฺตฺโต "อาจารย์ปฏิสนฺธาร- ในข้อนี้มีความสังเขปคั่งค่อไปนี้ "เธอจงดู
 สมฺปนฺนํ อตฺตโน ปุตฺตํ เอกํ มิกมฺปิ ลูกของตน ผู้ถึงพร้อมด้วยมารยาทและปฏิ-
 อวินาสฺตฺตฺวา ฌาตฺติสงฺเมน ปุรฺกฺขิตํ ปรีวาริตํ สันธาร ไม่ทำให้เนื้อทรายแม่สักตัวหนึ่งพินาศ

คุณพนัส สกฺขนฺตนาถ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีชาดก.ป-ท. ๒-๑๓

อากาศจุนต์ ปัสส ตาย ปน อาจารย์-
ปฏิสนธการสมุททาย วิหิณี ทนุชปณณิ อถ
ปัสสสิ'ม ก่าฬิ เอกมปิ ณาตี อนวเสเสตุวา
สุวิหิณีเมว ณาตีหิ เอกกั อากจุนตุน'ติ.

มีหมู่ญาติทำไว้ข้างหน้าแวกล้อมมาอยู่ แต่ว่า
เธองงคูลูกเนอกาพะ ผู้เสื่อมแล้วจากการถึง
พร้อมด้วยมารยาทและการปฏิสนธานั้น มี
ปัญญาทราม ไม่มีญาติแม้แต่ตัวเดียวเหลืออยู่
เสื่อมแล้วจากญาติทั้งหลายนั้นเที่ยว เป็นผู้เดียว
กลับมาอยู่".

เอวิ ปุตุติ อภินนุทิตวา ปน
โพธิสตุโต ยาวตายุกั จตุวา ยถากมมึ
คโต.

ก็พระโพธิสัตว์ ครั้นขึ้นชมยินดีกับลูก
อย่างนี้แล้วดำรงอยู่ตราบเท่าอายุ แล้วก็ไป
ตามยถากรรม.

สตถา "น ภิกขเว สาริปุตุโต
อิทานเว ณาตีสงฺขปริวโต โสภติ, ปุพฺเพปิ
โสภติเยว, น เทวทตุโต เอตฺรหิเยว
คณฺมุทา ปริทีโน, ปุพฺเพปิ ปริทีโนเยวา"ติ
อิมิ ฐมฺมเทสนั อาทริตุวา ทสฺเสตุวา
เทว วตฺถุณี กเถตุวา อนุสนฺธิ มญฺเฐตุวา
ชาตกั สโมธานะสิ "ตทา กาฬิ เทวทตุโต
อโหสิ ปริสาปิสฺส เทวทตฺตปริสา, ลกฺขโณ
สาริปุตุโต, ปริสาปิสฺส พุทฺธปริสา, มาตา

พระศาสดา ทรงนำพระธรรมเทศนา
มาทรงแสดงว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย มิใช่กาล
นี้เท่านั้น, ที่ท่านสาริปุตร ผู้มีหมู่ญาติแวก-
ล้อมย่อมงาม, ถึงแม้ในกาลก่อนก็งามเหมือน
กัน, ส่วนพระเทวทัต มิใช่แต่ในกาลนี้เท่านั้น
ที่เสื่อมแล้วจากหมู่, ถึงแม้ในกาลก่อนก็เสื่อม
แล้วเหมือนกัน" ดังนี้ ครั้นตรัสเรื่องทั้งสอง
แล้วจึงทรงสืบท่ออนุสนธิ ประชุมชาดกว่า
"เนอกาพะในครั้งนั้น ได้เป็นพระเทวทัต(ใน

คุณพนัส สกุนตนาถ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราหุลมาตา อโหสิ, ปิตา ปน อหเมว กาลนี้) แม้รัชของเนอกาพะนั้นได้เป็นรัช
 อโหสิ"ติ. ของพระเทวทัตเหมือนกัน, เนอลักษณ์ได้เป็น
 พระสารีบุตร, แม้รัชของเนอลักษณ์นั้นก็
 ได้เป็นรัชของพระพุทธเจ้า, แม้เนอทราย
 เป็นพระมารดาของราหุลกุมาร, ฝ่ายพ่อเนอ-
 ทราย ได้แก่เราตถาคตเอง".

ลักษณมิกชาตกวรรณนำ ปจมา.

พรรณนาลักษณ์มิกชาดก ที่ ๑ จบ.

คุณพนัส สกุนตนาถ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒. นิโครธมิกชาตก (๑๒)

๑๒. "นิโครธเมว เสเวยย
น สาขํ อุปสํวเส^๑
นิโครธสมิ มคํ เสยโย
ยญเจ สาขสมิ ชีวิตนุ"^๑ติ.

นิโครธมิกชาตกํ ทุติยํ.

๒. นิโครธมิกชาตก (๑๒)

๑๒. "เจ้าฟังช่องเสพเฉพาพะญาเนื้อชื่อว่า
นิโครธเท่านั้น ไม่ฟังช่องเสพพญา-
เนื้อ ชื่อว่า สาขะ การตายในสำนัก
ของพญาเนื้อชื่อนิโครธ ประเสริฐ
กว่าการมีชีวิตอยู่ ในสำนักของ
พญาเนื้อ ชื่อว่า สาขะ".

นิโครธมิกชาตก ที่ ๒.

^๑ ฉ. สาขมุปลํวเส.

๒. นิโครธมิกชาตกถา (๑๒)

นิโครธเมว เสเวยยาติ อิทิ สตุถา
 เชตวเน วิหรนุโต กุมารกัสสปเถระสุส
 มาตรํ ภิกขุณี อารพฺภ กเถสิ.

สา กิร ราชทนฺนเร มหาวิภวสุส
 เสฏฺฐิโน อิตฺตา อโหสิ อุตฺตมฺมกฺกสฺสุมฺมา
 ปริมฺหิตฺตสงฺขารา ปจฺฉิมภวิกสตุตฺตา, อนุโต-
 กุญฺญ ปทีโป วิย ตสฺสา ททเย อรหตฺตูป-
 นิสฺสโย ชลติ.

อถ สา อตุตฺตานํ ชานนกาลโต ปฏฺจาย
 เกเท อนภีรตา ปพฺพชิตฺตฺกามา หุตฺวา
 มาตาปิตโร อาท "อมฺมตาทา มยฺหํ
 ฆราวาเส จิตฺตํ นาภีรมติ, อหํ นิยุยานิก

๒. พรรณานานิโครธมิกชาดก (๑๒)

พระบรมศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภภิกษุณีผู้เป็น
 มารดาของพระกุมารกัสสปเถระ ตรัสพระ-
 ธรรมเทศานี้ว่า นิโครธเมว เสเวยย ดัง
 นี้เป็นต้น.

ดังที่เล่ากันมาว่า มารดาของพระ-
 กุมารกัสสปเถระนั้น เป็นธิดาของเศรษฐีผู้มี
 ทรัพย์สมบัติมากในพระนครราชคฤห์ เป็นผู้ม
 กุศลมูลมั่นคง เป็นผู้มีสังฆารอันฝึกฝนแล้ว
 เป็นสัตรีที่เกิดเป็นชาติสุดท้าย, ในหทัยของ
 นางมีอุปนิสัย แห่งพระอรหันต์รุ่งเรือง คุดัง
 ควงประทีปจุกไว้ในกระออม ฉะนั้น.

ลำดับนั้น จำเคิมแต่รู้เพียงสา นางมิไคยินคิใน
 เรือนเป็นผู้มีความประสงค์จะบวช จึงบอก
 มารดาและบิดาว่า "ข้าแต่แม่และพ่อ ใจของ
 คิฉันมิไคยินคิในการครองเรือนเลย, คิฉัน

คุณพนัส ศกุนตนาถ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พุทธศาสน ปพพชิตุกามา, ปพพาเชต ใครจะบวชในศาสนาของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นที่
มนุ"ติ. นำสัตว์ออกไปจากทุกข์, ขอพ่อแม่จงให้ดิฉัน
บวชเถิดนะ".

"อมม ก็ วเทสิ, อิมิ กุลิ พหุวิภว, มารดาบิดาจึงพูดว่า "แม่ เจ้าพูดอะไร,
ตฺวณฺจ อมฺหากิ เอกธิตา, น ลพฺภา ตระกูลนี้ก็มีทรัพย์สมบัติมาก, และเจ้าก็เป็น
ตยา ปพพชิตฺนุ"ติ. สฺวา ปุณฺปุณฺนิ ยาจิตฺวาปิ ลูกสาวคนเดียวของเราทั้งสอง, เจ้าไม่
มาตาปิตุณิ สนฺติกา ปพพชฺชํ อลภมาณา ควรจะบวชดอก". นางถึงอ้อนวอนแล้ว
จินฺเตสิ "โหตุ, ปติกฺกุลิ คตา สามิกิ อ้อนวอนเล่า เมื่อไม่ได้การบวชจากสำนัก
อาราเชตฺวา ปพพชิสฺสามิ"ติ. สฺวา ของมารดาบิดา จึงคิดว่า "ช่างเถอะ,
วยปฺปตฺตา ปติกฺกุลิ กนฺตฺวา ปติเทวตา เราไปสู่ตระกูลของสามีแล้ว จักให้สามี
หุตฺวา สีสฺวตี กุลฺยาณธมฺมา อการิ ยินยอม แล้วจึงจะบวช". นางเจริญวัยแล้ว
อชฺฌาวาสิ. ก็ไปตระกูลของสามี ได้สามีเพียงตั้งเทวตา
(คือสามีเสมือนเทพเจ้า) มีศีล มีกัลยาณ-
ธรรม ใค้อยู่ครองเรือน.

อดสฺสา สิวาสมนฺวาย กุจฺฉิมิ คพฺโภา ครั้นต่อมา นางก็ตั้งครรภ์ เพราะ
ปติภฺจฺหิ, สฺวา คพฺภสฺส ปติภฺจฺตภาวํ น อาศัยการอยู่ร่วมกัน, นางไม่รู้ถึงการตั้งครรภ์.
อณฺณวาสิ. อถ ตสฺมี นกเร นกฺขตฺตํ ครั้งนั้น ชนทั้งหลาย ก็บ่าวร้องการฉลอง
โฆสฺยีสฺสุ, สกฺลนกรวาสิโน นกฺขตฺตํ ก็ฟีสฺสุ, นักช้ตฤกษ์ในพระนครนั้น, ชาวพระนคร

คุณพนัส ศกุนตนาถ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นครี เทวนครี วยี อลงกตปฏิยตุตม์
 อโหสิ. สา ปน ตาว อุฬารายปิ
 นกขตุตกีฬาย วตฺตมานาย. อตฺตโน สรีรี
 น วิลิมฺปติ นาลงฺกโรติ, ปกฺติเวเสเนว
 จรติ?

ทั้งหมด ก็พากันเล่นฉลองงานนักขัตฤกษ์กัน,
 พระนครได้รับการประดับตกแต่ง เหมือน
 เทพนคร. ก็เมื่อการเล่นนักขัตฤกษ์เลิกเกริกถึง
 เพียงนั้นกำลังเป็นไปอยู่ นางก็ได้ดูได้
 ประดับประดาตกแต่งร่างกายของตน, คง
 เทียวไปด้วยเครื่องแต่งตัวตามปรกตินั่นเอง.

อถ นํ สามิโก อาท "ภทฺเท
 สกลนฺครี นกขตุตนิสฺสิตํ, ตฺวํ ปน สรีรี น
 ปฏิชกฺกสิ, อลงฺการํ น กโรสิ ก็การณา"ติ.
 สา อาท "อญฺยปฺตุต ทฺวตฺตีสายเมว"^๑
 กฺุณเปหิ ปุริตํ สรีรี, ก็ อิมินา
 อลงฺกเตน, อญฺํ ทิ กาโย เนว เทวตา-
 นิมฺมิโต, น พุรฺหมนิมฺมิโต, น สุวณฺณมโย,
 น มณฺนิมโย, น หริจฺนุทนมโย, น ปุณฺธุริก-
 กุมฺพนีลุปฺปลกฺพฺภสมฺภูโต, กฺุณปฺริปฺุณฺโณ,
 อสุจฺิ, น อมฺโตะสฺตปฺริปุริโต, อถไซ
 กฺุณเป ชาโต, มาตาเบตฺติกสมฺภโว, นิจ-

ลำดับนั้น สามิจึงกล่าวกะนางว่า
 "แน่ะ นางผู้เจริญ ชาวเมืองทั้งหมด เขา
 กำลังฉลองนักขัตฤกษ์กัน, เพราะเหตุไร
 เจ้าจึงไม่ชำระล้างร่างกาย, ไม่กระทำ
 การตกแต่งร่างกายเล่า". นางจึงกล่าวว่า
 "ข้าแต่ลูกเจ้า ก็ร่างกายเต็มไปด้วยซากศพ
 ๓๒ อย่างนี้, จะมีประโยชน์อะไรด้วย
 ร่างกายที่ตกแต่งแล้วนี้เล่า, ก็กายนี้
 เทวคาก็มิได้เนรมิต, พระพรหมท่านก็มิได้
 เนรมิต, มิได้ทำด้วยทอง, มิได้ทำด้วย
 แก้วมณี, มิได้ทำด้วยแก่นจันทน์แดง, มิได้

^๑ ฉ. วิจรติ.

^๒ ฉ. ทวตฺตีสาย เม.

คุณพนัส สกุนตนาถ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จจุฉาตณปริมททณภททวิทุสัสนธมโม, กกุสิ-
 วทุณโน, ตณุทปาทินุโน, โสกันนํ นิตานํ,
 ปริเทวานํ วตฺต, สพุพโรคานํ อาสโย,
 กมฺมกรณานํ ปฏิกุคโท, อนฺโตปฺปติ, พทฺติ นิจฺจํ
 ปคฺขมรติ,^๑ กิมิกุลานํ อาวาโส, สิวตฺติก-
 ปายาโต,^๒ มรณฺปรियोสาโน, สพุพโลกสฺส
 จกฺขุเปถ ปรีวตฺตมาโนปี.

เกิดแต่กสิบดอกบัวขาว บัวแดง และบัวเขียว,
 เต็มไปด้วยคุณ, ไม่สะอาด, มิใช่เต็มไปด้วยยา
 อันเป็นอมตะ, ที่แท้ก็เกิดในซากศพ, เกิดแต่
 มารดาบิดา, ต้องปกปิดซัดเกลากันอยู่เป็น
 ประจำ และแตกกระจัดกระจายเป็นธรรมดา,
 เป็นเครื่องทำป่าช้ารก, เป็นสิ่งยึดมั่นด้วย
 ตัณหา, เป็นเหตุแห่งความเศร้าโศก, เป็นที่
 อาศัยแห่งการคร่ำครวญ, เป็นบ่อเกิดแห่ง
 โรคทุกชนิด, เป็นที่รองรับการกระทำ
 กรรม, เป็นสิ่งเน่าใน, ไหลเข้าไหลออก
 เป็นนิจ, เป็นที่อยู่แห่งหมู่หนอน, มีแต่จะไป
 สู่ป่าช้า, มีความตายเป็นที่สุด, แม้แปร-
 ปรวนอยู่ในสายตาของชาวโลกทั้งหมด.

อฏฺฐินหารูทฺติ สัยฺคฺคโต

ตจฺมัสาวเลปนโน

ฉวียา กาโย ปฏิจฺจนฺโน

เป็นร่างกายประกอบไปด้วยกระดูกและ
 เอ็น ฉาบหาค้วยหนังและเนื้อปกปิดด้วย
 ผิวน้ำ ไม่ปรากฏตามที่เป็นจริง เต็ม

^๑ ฉ. อนิจจุฉาตณ...

^๒ ฉ. นิจจุปคฺขมรโน.

^๓ ฉ. สิวตฺติกปายาโต, ส. อ. สิวตฺติกปรายโน.

คุณพนัส สกุนตนาถ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยถาภูตํ น ทิสฺสติ
 อนฺตฺตฺปฺโร อฺทฺรฺปฺโร
 ยกนเปฬสฺส วตฺถิโน
 ททยสฺส ปฺปฺผาสฺส
 วกฺกสฺส ปิหฺกสฺส จ
 สิงฺฆานิกาย เขฬสฺส
 เสทสฺส เมทสฺส จ
 โลหิตสฺส ลลิกาย
 ปิตฺตสฺส จ วสาย จ.

อถสฺส นวฺหิ โสเทหิ
 อสฺสุจฺจิ สวติ สพฺพทา
 อกฺขิมฺหา อกฺขิณฺฑโก
 กณฺณมฺหา กณฺณณฺฑโก
 สิงฺฆานิกา จ นาสโต^๑
 มุเขน วมเตกทา
 ปิตฺตํ เสมฺหํ จ วมฺติ
 กายมฺหา เสทชฺลฺลิกา.

ไปด้วยไส้ใหญ่ มีท้องบรรจุก้วยขึ้นทับ
 กระเพาะปัสสาวะ เต็มไปด้วยเนื้อแห้ง
 หัวใจ ปอด ไต ม้าม น้ำมูก น้ำลาย
 เหงื่อ มันชั้น เลือด ไขข้อ คี และ
 มันเหลว.

หนึ่ง สิ่งที่ไม่สะอาดย่อมไหลออกจาก
 ทวารทั้ง ๔ แห่งภายในกาลทุกเมื่อ
 ชีตา ก็ไหลออกจากช่องตา ชีหุก็ไหล
 ออกจากช่องหู น้ำมูกก็ไหลออกจาก
 ช่องจมูก บางคราวก็อาเจียนออกมา
 ทางปาก บางครั้งก็อาเจียนเอาน้ำดีและ
 เสลคออกมาทางปาก เหงื่อและไคลก็
 ไหลออกมาทางร่างกาย. หนึ่ง คีระชะ

^๑ ก. นาสาโต.

อถสฺส สฺสึริ สีสึ

มตฺถลฺลฺกสฺส^๑ ปุริตฺ

สฺภโต นึ มณฺณตี พาโล

อวิชฺชาย ปุรกฺขโต^๒

อนนฺตาทีนโว กาโย

วิสฺรฺกฺขสมฺบุโม

อวาโส สฺพฺพรอคานึ

ปุณฺโซ ทฺกฺขสฺส เกวโล^๓

สเจ อิมสฺส กายสฺส

อนฺโต พาหิรโต สียา

ทณฺ्हึ นฺน กเหตุวาน

กาสฺโสณฺเน นินฺวารเย.

ทฺกฺคฺนฺโต อสฺสึ กาโย

กฺุณโป อุกฺกรูปโม

นินฺทิตฺโต จกฺขฺภฺเตหิ

กาโย พาลาภินฺนฺทิตฺโต

แห่งร่างกายนี้มีโพรง เต็มไปด้วยเยื่อ-
สมอง คนโง่ซึ่งถูกอวิชา(ความไม่รู้)
ครอบงำ ย่อมสำคัญโดยความเป็นของ
งาม.

ร่างกาย(นี้)มีโทษไม่มีที่สิ้นสุด เปรียบ
ด้วยต้นไม้อันมีพิษ และเป็นที่อยู่อาศัย
แห่งโรคทั้งปวง ล้วนเป็นกองแห่งทุกข์
โดยส่วนเดียว. หากว่าภายในร่างกาย
นี้ ฟังถูกกลับออกภายนอกไซ้ บุคคล
ก็ต้องถือท่อนไม้เอาไว้ป้องกันฝูงกาและ
สุนัข เป็นแน่. ร่างกาย(นี้)มีกลิ่นเหม็น
เป็นของไม่สะอาด ประคองซากศพอัน
เน่า กาย(นี้) อันท่านผู้มีจักขุ (คือ
ปัญญา) ตีเตียนแล้ว (แต่)คนพาล
ยินดียิ่งนัก (กายนี้) ห่อหุ้มด้วยหนังสด
มีทวารทั้ง ๘ มีแผลใหญ่ ของไม้

^๑ ก. มตฺถลฺลฺกฺเคน.

^๒ ข. ส. ๒๔/๓๖๒.

^๓ ข. อปทาน. ๓๓/๑๘๔.

อลุลจุมมปฏิจฺจนโน

นวทฺวารโ มหาวโณ

สมนฺตโต ปกฺขมรติ

อสุจิ ปุติคนฺธิโย.^๑

(ยทา จ โส มโต เสติ

อุทฺธมาโต วินีลโก

อปวิภูโจ สฺसानสมิ

อนเปกฺขา โหนฺติ ฅาตโย

ชาทฺนฺติ นํ สุวาณา จ

สิงฺกาลา จ พกา กิมิ

กากา กิชฺฌา จ ชาทฺนฺติ

เย จณฺเณ สพฺพปาณิโน.

สุตฺวาน พุทฺธวงฺนํ

ภิกฺขุ จ ฅาณฺวา อิต

โส โข นํ อภิชานาติ

ยถาภูตํ หิ ปสฺสตี

ยถา อิทํ คถา เอตํ

ยถา เอตํ คถา อิทํ

สะอาด เปื่อยเน่า และมีกลิ่นเหม็น
หลังไหลออกโดยรอบ.

(ก็เมื่อใด กายนั้นนอนตายอยู่ พองขึ้น
มีสีเขียว ถูกเขาทิ้งไว้ในป่าช้า พวก
ญาติ ๆ ก็ไม่พึงปรารถนา มีแต่เหล่า
สุนัขบ้านสุนัขจิ้งจอก นกยาง และ
หนอนแย่งกันกิน ผูงกา และผูงแร้ง
ร่วมกับสัตว์ทั้งหมดเหล่าอื่นด้วย ก็พา
กันเข้ายื้อแย่งกิน. ฝ่ายภิกษุในพระ-
ศาสนานี้มีปริชาญาณ ได้ฟังพระคำรัส
ของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมรู้แจ้ง คือเห็น
กายนั้นตามความเป็นจริงว่า สรีระนี้
เป็นฉันทิ สรีระของเรานั้น ก็ฉันทิ
สรีระนั้นฉันทิ สรีระของเรานี้ ก็
ฉันทิ ฉันทิคลายความยึดมั่นในกายนี้
ทั้งภายในและภายนอก).

^๑ วิสฺสุติ. ๑/๒๕๑.

อชฺมตฺตตฺตจ พหิทฺธา จ

กาเย นนฺท์ วิรชฺชหิ^๑).

อชฺมตฺตตฺต อิมิ กายิ อลงฺกิริตฺวา
ก็ กริสฺสามิ, นนุ อิมสฺส อลงฺกตฺตกรณิ
กฺุณฺณณฺณมฺมสฺส พหิ จิตฺตกมฺมกรณิ วิย
โทตี^๑ติ.

ข้าแต่ลูกเจ้า คิฉันจะประทับประจำ
ตกแต่งกายนี้ไปทำไมเล่า, การประทับ
ตกแต่งร่างกายนี้ ก็เป็นเหมือนการกระทำ
จิตรกรรมที่ภายนอกหม้อ ที่เต็มด้วยกฺุณ
ฉะนน^๕".

เสฏฺฐิปฺตุโต ติ ตสฺสา วณฺนิ สุตฺวา อาห
"ภทฺเต ทวิ อิมสฺส สรีรสฺส เอวิ โทเส
ปสฺสมานา กสฺมา น ปพฺพชิสฺสสี^๑ติ.
"อชฺมตฺตต อหิ ปพฺพชฺชี่ ลภมานา อชฺเชว
ปพฺพเชยฺยณฺ^๑ติ.

บุตรเศรษฐีฟังคำของภริยานั้นแล้ว จึงกล่าวว่า
"แม่นางผู้เจริญ เมื่อเธอมองเห็นโทษแห่ง
สรีระนี้เป็นอย่างนี้ เพราะเหตุไร จึงไม่บวชเล่า".
"ข้าแต่ลูกเจ้า ถ้าคิฉันได้อนุญาตให้บวชก็อยาก
จะบวชในวันนี้เลย".

เสฏฺฐิปฺตุโต "สาธ, อหิ ติ ปพฺพา-
เชสฺสามี^๑ติ วตฺวา มหาทานิ ปวตฺเตตฺวา
มหาสกุการิ กตฺวา มหนฺเตน ปริวารเณ
ภิกฺขุณฺุปฺสฺสยิ เนตฺวา นิ ปพฺพาเชนฺโต
เทวทตฺตปฺกฺขิยานิ ภิกฺขุณฺินิ สนฺติเก ปพฺพาเชสี.

บุตรเศรษฐีกล่าวว่า "คือละ, ฉันจักให้เธอบวช
เอง" ตั้งนี้แล้ว บริจาคมหาทานกระทำสักการะ
อันใหญ่ พาไปสู่สำนักของภิกษุณี ด้วยบริวาร
อันใหญ่ เมื่อจะให้เธอบวชให้บวชแล้วในสำนัก
ของเหล่านั้นางภิกษุณี ที่เป็นฝ่ายของพระ-

^๑ ขุ.สุ. ๒๔/๓๖๒.

สา ปพพชชี่ ลภิตวา ปริปฺณฺณสงฺกปฺปา เทวทัต. นางนั้นได้บรรพชาแล้ว มีความดำริ
 อตุตมฺนา อโหสิ. เต็มรอบแล้ว (ได้ตามความปรารถนา)เป็นผู้มี
 ใจชื่นชมยินดี.

อดสฺสา กพฺเภ ปริปากั กจฺจนฺเต ครั้นต่อมา นางมีครรภ์แก่เต็มที่แล้ว
 อินฺทุริยานั อณฺณตฺตํ หตฺตปาทปิฏฺจันํ ภิกษุณีทั้งหลายเห็นร่างกายทั้งหลาย แปร-
 พหฺลตฺตํ อุทรปฏฺลสฺส จ มหฺตฺตํ ทิสฺวา เปลี่ยนไป หลังมือหลังเท้าหนาขึ้น(บวม) และ
 ภิกฺขุณีโย ตํ ปุจฺฉิสฺสุ "อยุเย ตวํ กพฺภินี หน้าท้องใหญ่ขึ้น จึงถามภิกษุณีนั้นว่า "คุณ
 วย ปณฺณายสิ, ก็ เอตฺน"ติ. "อยุเย 'อิทํ .. แม่เจ้า ท่านดูเหมือนกับคนมีครรภ์, นั่นเหตุไร
 นาม การณฺน"ติ น ชานามิ, สีสฺมฺปน กัน" ดังนี้. นางภิกษุณีนั้นจึงกล่าวว่า "ข้าแต่
 เม ปริปฺณฺณน"ติ. แม่เจ้า ดิฉันไม่รู้ว่ 'นี่เหตุอะไร', แต่ว่า คีล
 ของดิฉันบริบูรณ์ดี".

อด นั ตา ภิกฺขุณีโย เทวตฺตสฺส สนฺติกั ลำค้ำนั้น นางภิกษุณีเหล่านั้น จึงพานางไปสู่
 เนตฺวา เทวตฺตํ ปุจฺฉิสฺสุ "อยุย อยั สำนักของพระเทวทัต แล้วเรียนถามพระ-
 กุลธิตา กิจฺจนฺ สามิกั อาราเชตฺวา เทวทัตว่า "ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า นางกุลธิตานี้
 ปพพชชี่ ลภี, อิทานิ ปนฺสฺสา กพฺโภ ให้สามียินยอมด้วยความพยายามแล้ว จึงได้
 ปณฺณายติ, มยฺ อิมสฺส กพฺภสฺส คีทิกาลे บวช, แต่ในกาลบัดนี้ นางมีครรภ์, ดิฉัน
 วา ปพพชิตกาลे วา ลทฺธภาวํ น ทั้งหลาย ไม่รู้ว่ นางมีครรภ์ในเวลาเป็นคฤหัสถ์
 ชานาม, ก็ทานิ กโรมา"ติ. หรือในเวลาบวชแล้ว, บัดนี้พวกดิฉันจะทำ
 อย่างไร".

คุณเอมอร เชตฺตพน

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทวทศโต อตฺตโน อพฺพุทฺธาเวน จ
 ขนฺติเมตฺตานุทฺธานนฺจ นตฺถิตาย เหว
 จินฺตฺสึ "เทวทศตฺสฺส ปกฺขิกา ภิกฺขุณี
 กุจฺฉิยา กพฺภํ ปรีหริตี, เทวทศโต ปน
 ตํ อชฺฌนฺเปกฺขตีเยวาตี มยฺหํ ครหา
 อูปฺปชฺชิสฺสตี, มยา อิมํ อูปฺปพฺพาเชตฺถํ
 วฏฺฏตี"ติ.

เพราะว่าตนไม่รู้ และเพราะไม่มีความอดทน
 ความเมตตาและความเอื้อเอ็นดู พระเทวทัต
 จึงคิดอย่างนี้ว่า "ความครหาจักเกิดขึ้นแก่เรา
 ว่า 'ภิกษุณี ที่เป็นฝ่ายของพระเทวทัต
 บำรุงรักษากรรมในท้องใต้, แต่พระเทวทัต
 ย่อมคอยเฟื่องโทษนางภิกษุณีนั่นทีเดียว' ดังนั้น,
 ควรที่เราจะให้นางภิกษุณีนี้อีกเสีย" ดังนี้.

โส อวิมฺลิตฺตฺวา ว สลฺลคฺคํ ปวฏฺฏยมาโน
 วีย ปกฺขนฺทิตฺตฺวา "คจฺจนฺต, อิมํ
 อูปฺปพฺพาเชตา"ติ อาท. ตา ตสฺส วณฺํ
 สุตฺตฺวา อฏฺฐาย วนฺทิตฺตฺวา อูปฺปสฺสยํ คตา.

ท่านไม่ทันพิจารณาเลย ก็ผลุนผลันกล่าวราว
 กะขว้างก้อนหินว่า "ไปเถอะ, พวกเจ้าจงให้
 นางภิกษุณีนี้อีก" ดังนี้. นางภิกษุณีเหล่านั้นฟัง
 คำของพระเทวทัตแล้ว ก็ลุกขึ้นไหว้ไปสู่ที่อยู่.

อถ สา ทฺทรา ตา ภิกฺขุณีโย
 อาท "อຍ္ယေ น เทวทศตฺตฺเถโร พุทฺโธ,
 นปี ตสฺส สนฺติเก มยฺหํ ปพฺพชฺชา,
 โลเก ปน อคฺคปฺคฺคฺลสฺส สฺมมาสมฺพุทฺธสฺส
 สนฺติเก มยฺหํ ปพฺพชฺชา, สา ปน เม
 ทฺกฺเชน ลทฺธา, มา นํ อนฺตรธาเปถ,
 เอถ มํ คເຫຼວາ ສຕຸ ສນຕິເກ ເສຕວນີ
 ຄຈຸດຖາ"ຕີ. ຕາ ຕໍ່ ອາທາຍ ຣາຊກາ

ลำดับนั้น นางภิกษุณีสาวนั้นจึงพูดกับ
 ภิกษุณีเหล่านั้นว่า "ข้าแต่แม่เจ้า พระเทวทัต-
 เถระไม่ใช่พระพุทธเจ้า, แม้ดิฉันก็ไม่ได้
 บวชในสำนักของพระเทวทัตนั้น, แต่ดิฉัน
 บวชในสำนักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็น
 อัครบุคคฺลในโลก, ก็การบวชของดิฉันนั้น
 ได้มายาก, พวกท่านอย่ายังดิฉันนั้นให้
 ฉิบหายเลย, พวกท่านจงมา พาดิฉันไป

คุณอมอร เขตุน
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺจจตุตทาฬีสโยชนิกมคฺคํ อติกกมฺม อนุ-
ปฺพุเพน เชตวันํ ปตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา
ตมตฺถํ อารโจะสุ.

พระเชตวัน ในสำนักของพระศาสดา"ดังนี้.
นางภิกษุณีเหล่านั้น ก็พาเธอไป ล่องหนทาง
ประมาณ ๔๕ โยชน์ จากกรุงราชคฤห์ถึง
พระเชตวันโดยล่ำด้าย ถวายบังคมพระ-
ศาสดาแล้วก็กราบทูลเรื่องนั้น.

สตุถา จินฺตลีสึ "กิญฺจาปี กิหิกาล
เอติสฺสา กพฺโปก ปตฺกฺจฺโตะ, เอวํ สนฺตเป
สมฺโน โคตโม เทวตฺตเตน ชหิติกํ
อาทาย จรตฺตีติ อณฺณตฺตฺถิยานํ โอภาโส
ภวิสฺสตี. ตสฺมา อิมํ กถํ ปจฺฉินฺทิตฺตุ
สราชีกาย ปริสาย มชฺเฌ อิมํ อธิกรณํ
วินิจฺฉิตฺตุ วมฺภูตฺตี"ติ.

พระศาสดาทรงพระดำริว่า "นางภิกษุณี
นี้ตั้งกรรม ในเวลานางเป็นภกษุณีก็จริง, แม้
เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกอัญเดียรฉัตร จักได้
โอกาส(นินทา)ว่า 'พระสมณโคตม พาเอา
นางภิกษุณีที่พระเทวทัตสละแล้ว ประพฤติ
พรหมจรรย์'. เพราะเหตุนี้ ควรที่เราจะ
วินิจฉัยอธิกรณ์นี้ ในท่ามกลางบริษัทพร้อมด้วย
พระราชา เพื่อจะตัดคำกล่าวนี้".

ปุนทิวเส ราชานํ ปเสนทโกสลํ มหา-
อนาถปิณฺฑิกํ จุฬอนาถปิณฺฑิกํ วิสาข
มหาอุปาสิกํ อณฺณานิ จ อภินฺณาทานิ
มหากุลานิ ปกฺโกสาเปตฺวา สายณฺหสมเย
จตุสุ ปริสาสุ สันนิปตฺติสาสุ อุปาลิตฺเถร
อามนฺตลีสึ "คจฺฉ, จตฺตปริสมชฺเฌ อิมิสฺสา

ในวันรุ่งขึ้น พระศาสดารับสั่งให้ทูลเชิญ
พระเจ้าปเสนทโกศล มหาอนาถปิณฺฑิกเศรษฐี
จุฬอนาถปิณฺฑิกเศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกา
และตระกูลใหญ่ที่มีชื่อเสียงเหล่านั้น มาแล้ว
ในเวลาเย็น เมื่อบริษัท ๔ ประชุมกันแล้ว จึง
ตรัสเรียกพระอุบาลีเถระมาว่า "เธอจงไป,

คุณเอมอร เชตฺตพน
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทหฺรภิกขุณิยา กมฺมํ โสเชตี"ติ.

เธอจงชำระอธิกรณ์ของภิกษุณีสาวรูปนี้ ใน
ท่ามกลางบริษัท ๔" ดังนี้.

"สาธฺ ฆนฺเต"ติ เถโร ปริสมชฺฌํ กนฺตฺวา
อตุตฺตโน ปณฺณตฺตาสเน นิสีหิตฺวา รณฺโณ
ปุรโต วิสาขํ อุปาสิทํ ปกฺโกสาเปตฺวา
อิมํ อธิกรณํ ปฏิจฺฉาเปสิ "คจฺฉ วิสาเฆ,
อัยํ ทหฺรา อสุกฺมาเส อสุกฺทิวเส
ปพฺพชิตา"ติ ตถโต ฅตฺวา อิมสฺส
กพฺภสฺส ปุเร วา ปจฺฉา วา ลหฺตฺถภาวํ
ชานาตี"ติ.

พระเถระรับพระพุทธบัญญัติว่า "ทีละ พระ-
เจ้าข้า" แล้วไปสู่อ่ามกลางบริษัทนั้นบนอาสนะ
ที่เขาปูไว้สำหรับตน ให้เรียกนางวิสาขามหา-
อุบาสิกามาแล้ว ให้ดำเนินอธิกรณ์นี้เฉพาะ
พระพักตร์ของพระราชาว่า "ดูกรวิสาขา ท่าน
จงไป, ท่านจงตรวจให้รู้โดยแน่นอนว่า
'ภิกษุณีสาวนี้ บวชในเคื่อนโน้น ในวันโน้น'
แล้วจงทราบว่ นางภิกษุณีตั้งครรภ์นั้นก่อน
หรือหลัง".

อุปาสิกา "สาธฺ"ติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สานฺตี
ปริกฺขิปาเปตฺวา อนฺโตสานิยํ ทหฺร-
ภิกขุณิยา หตฺถปาหนานภิกฺขุทริโยสานานิ
โอบโลเกตฺวา มาสทิวเส สมานेतฺวา คิหิภาเว
กพฺภสฺส ลหฺตฺถภาวํ ตถโต ฅตฺวา เถรสฺส
สนฺติกํ กนฺตฺวา ตมฺคณฺธี อารโจะสิ.

นางวิสาขามหาอุบาสิการับคำว่า "ทีละ"
แล้วให้กั้นม่าน ตรวจคู่มือเท้า สะคือและ
ท้องเป็นที่สุคของภิกษุณีสาว ภายในม่าน
แล้วคำนวณดูเคื่อนและวัน รู้โดยชัดเจนว่า
นางตั้งครรภ์ในเวลาเป็นคฤหัสถ์ จึงไปสู่อ่า
สำนักของพระเถระ แล้วก็เรียนเรื่องราว
นั้น.

คุณพญน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโร จตุปปริสมชฺเฒ ตํ ภิกฺขุณี สุทฺธ-
 มกาลิ. สํ สุทฺธา หุตฺวา ภิกฺขุสงฺฆณฺจ
 สตุถารณฺจ วนฺทิตฺวา ภิกฺขุณีหิ สฺหิ
 อุปลฺสฺยเมว กตา. สํ กพฺภสฺส ปรีปาก-
 มนฺวาย ปทุมุตฺตรปาทมฺULE ปตฺติจฺติปฏฺจณฺ
 มทานุภาวํ ปุคฺคํ วิชายิ.

อถกทิวสํ ราชํ ภิกฺขุณีอุปลฺสฺย-
 สมเปณ กจฺจนฺโต ทารกสฺหํ สุทฺวา
 อมจฺเจ ปุจฺฉิ. อมจฺจา ตํ การณํ ฅตฺวา
 "เทว ททรภิกฺขุณี ปุคฺคํ วิชายิ, ตสฺเสว
 โส สทฺโท"ติ อหํสุ. "ภิกฺขุณีนํ ภณ
 ทารกปฏฺิขคฺคนนฺนาม ปลิโพธ, มยํ นํ
 ปฏฺิขคฺคิสฺสามา"ติ.

ราชํ ตํ ทารกํ นาฏกิตฺถินํ ทาเปตฺวา
 กุมารปรีหาเรน วทฺฆาเปสิ. นามคทฺธ-
 ทิวเส จสฺส "กสฺสโป"ติ นามํ อกํสุ, อด

พระเถระ ตัดสินนางภิกษุณีนั้นให้เป็นผู้บริสุทธิ์
 ในท่ามกลางบริษัท ๔. นางเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว
 ก็ไหว้ทูลภิกษุ และถวายบังคมพระศาสดาแล้วก็
 ไปที่อยู่พร้อมกับเหล่านางภิกษุณี. นางนั้นเมื่อ
 ครรภ์แก่เต็มที่แล้ว ก็คลอดบุตรผู้มมทานุภาพ
 เป็นผู้ตั้งความปรารถนาไว้ เทียบพระบาทของ
 พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ.

ภายหลังวันหนึ่ง พระราชาเสด็จไปใกล้
 สำนักของนางภิกษุณี ทรงสดับเสียงทารก จึง
 ตรัสถามอำมาตย์ทั้งหลาย. พวกอำมาตย์ทราบบ
 เหตุนั้นแล้ว ก็กราบทูลว่า "ข้าแต่สมมติเทพ
 นางภิกษุณีสาวคลอดบุตร, เสียงนั้นเป็นเสียง
 ของทารกนั้นนั่นแล พระเจ้าข้า". พระ-
 ราชาจึงตรัสว่า "ดูกรพนาย ธรรมดาว่า
 การเลี้ยงดูทารก เป็นเรื่องกังวลสำหรับ
 นางภิกษุณี, เราจักเลี้ยงดูทารกนั้นเอง".

พระราชา พระราชทานเด็กนั้นแก่หญิงนักฟ้อน
 ทั้งหลาย ทรงให้เด็กนั้นเจริญเติบโตด้วยเครื่อง
 บำรุงเลี้ยงสำหรับกุมาร. ก็ในวันชานาม

คุณพยุชน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นํ กุมารปริหาเรน วทฺหิตตฺตา "กุมาร-
กสฺสโป"ติ สณฺชานีสฺ.

ชนทั้งหลาย ก็ตั้งชื่อเด็กนั้นว่า "กัสสปะ"
ดังนี้, ต่อมา ก็เรียกเด็กนั้นว่า "กุมารกัสสปะ"
ดังนี้ เพราะเด็กนั้นเจริญด้วยเครื่องบำรุงเลี้ยง
สำหรับกุมาร.

โส สตุตฺวสฺสีกกาลे สตุตฺ สนฺตฺติเก
ปพฺพชิตฺวา ปริปัญฺณวีสตีวสฺโส อุปสมฺบํทํ
ลภิตฺวา กจฺจนฺเต กจฺจนฺเต กाले
ธมฺมกถิกเส จิตฺรกถิกโก อโหสิ. อถ นํ
สตุตฺวา "เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ
ภิกฺขุณํ จิตฺรกถิกานํ ยถิทํ กุมารกสฺสโป"ติ
เอตทคฺเค จเปสิ.

เมื่อมีอายุได้ ๗ ขวบ กุมารนั้นก็บวชในสำนัก
ของพระศาสดา พอมีอายุได้ ๒๐ ปีบริบูรณ์
ก็ได้อุปสมบท เมื่อกาลเวลาผ่านไป ๆ ท่านก็
เป็นพระธรรมกถึก ผู้กล่าวธรรมได้ไพเราะรูป
หนึ่งในบรรดาพระธรรมกถึกทั้งหลาย. ลำดับ
นั้นพระศาสดาจึงตั้งเธอไว้ในตำแหน่งเอตทคคะ
ว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในบรรดาภิกษุสาวก
ของเรา ผู้ที่กล่าวธรรมได้ไพเราะ พระ-
กุมารกัสสปะนับว่าเป็นเอตทคคะ".

โส ปจฺฉา วมฺมิกสฺสฺเต^๑ อรหฺตํ ปาปุณฺิ.
มาตาปิสฺส ภิกฺขุณี^๒ วิปฺสฺสิตฺวา มคฺคผลํ
ปตฺตา.^๓ กุมารกสฺสปฺตฺเถโร พุทฺธสาสเน

ในภายหลัง ท่านก็ได้บรรลุพระอรหัต ใน
เพราะ(ฟัง)วัมมิกสูตร. ฝ่ายภิกษุณีมารดา
ของท่านเห็นธรรมแจ้งประจักษ์แล้ว ก็ได้

^๑ อัง. เอกก. ๒๐/๓๒.

^๒ ม.ม. ๑๒/๒๔๒.

^{๓-๓} ฉ. วิปฺสฺสนํ วทฺหิตฺวา อคฺคผลํ ปตฺตา.

คุณพูน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คคนมชฺเฒ^๑ ปุณฺณจฺนุโท วยิ ปากโฏ บรรลุมรรคผล. ท่านพระกุมารกัสสปเถระ
ชาโต. ก็ปรากฏเด่นในพระพุทธศาสนาอุปัชฌาย์พระจันทร์
ในวันเพ็ญปรากฏอยู่กลางท้องฟ้า ฉะนั้น.

อถกทิวสั ทถาคโต ปจฺจมาตฺเต ครั้นภายหลังวันหนึ่ง พระตถาคตเสด็จ
บิณฑบาตปฏิภุกฺกนฺโต ภิกฺขุณฺโณ โอวาทิ ทตฺวา กลับจากบิณฑบาต ในภายหลังภัตร ทรง
คณฺธกฺฎิ ปาวิสิ. ภิกฺขุ โอวาทิ คเหตุวา ประทานโอวาทแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วเสด็จเข้า
อตุตฺโน อตุตฺโน รตฺติกฺกุจฺจานทิวาญฺจาเนสุ พระคันธกฏิ. ภิกษุทั้งหลาย รับพระโอวาทแล้ว
ทิวสภาคั เขเปตฺวา สายณฺหสมฺเย ธมฺมสภายิ ให้ตลอดทั้งวันผ่านไป ในที่พักกลางคืนและ
สนฺนิปตฺติวา "อาวุโส เทวทตฺเตน อตุตฺโน ที่พักกลางวันของตน ๆ ในเวลาเย็น ก็ประชุม
อพุทธภาเวน เจว ขนฺติเมตฺตาทินฺนจฺ อภาเวน กันในธรรมสภา นิ่งกล่าวสรรเสริญพระคุณ
กุมารกสฺสปตฺเถโร จ เถริ จ อุโภ ของพระพุทธเจ้าว่า "อูกรอาวุโสทั้งหลาย
นาสิตา, สมนฺมาสฺมพุทธุโธ ปน อตุตฺโน เพราะความที่พระเทวทัตไม่มีความรู้ และไม่มี
ธมฺมราชทาย เจว ขนฺติเมตฺตานุทยสมฺปตฺติยา คุณธรรมทั้งหลาย มีขันติและเมตตาเป็นต้น
จ อุภินฺนั เคสิ ปจฺจโย ชาโต"ติ พุทฺธคฺเณ จึงทำให้พระกุมารกัสสปเถระ และพระเถรี
วณฺณยมานา นิสิสิสุ. เสียหายทั้ง ๒ รูป, ส่วนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นที่พึ่งของชนทั้งสองนั้น เพราะความที่พระ-
องค์ทรงเป็นพระธรรมราชา และเพราะถึง
พร้อมด้วยขันติ เมตตา และความเอื้อเฟื้อ".

^๑ ก. คคนตเล.

สตุธา พุทธลีฬหาย^๑ ฌมมสภิ อากนตุวา
 ปณฺณตฺตาสเน นิสีหิตฺวา "กาย นุตฺต
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนา"ติ
 ปุจฺฉิ. "ภนฺเต ตุมฺหากเมว คุณกถายา"ติ
 สพุฬิ อาโรจยีสฺ. "น ภิกฺขเว ตถาคโต
 อิทาเนว อิมสฺ อุกฺกนฺนํ ปจฺจโย จ
 ปตฺติฏฺฐา จ ชาโต, ปุพุเพปิ อโหสิเยวา"ติ.
 ภิกฺขุ ตสฺสสตฺถสฺสวาทฺตถาย ภควนฺตํ
 ยาจีสฺ. ภควา ภวณฺตเรน ปฏิจฺจนฺนํ
 การณํ ปากฺกํ อกาสิ.

พระศาสดา เสด็จมาสู่ธรรมสภาด้วยพุทธลีลา
 ประทับบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้แล้ว ตรัสถาม
 ว่า "ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมกัน
 ด้วยเรื่องอะไรหนอ" ดังนี้. พวกภิกษุกราบทูล
 ว่า "ด้วยการกล่าวพรรณนาถึงพระคุณของ
 พระองค์ พระเจ้าข้า" ดังนี้แล้วกราบทูลเรื่อง
 ราวทั้งหมด. พระศาสดาจึงตรัสว่า "ดูกรภิกษุ
 ทั้งหมด พระตถาคตเป็นที่อาศัยและเป็นที่พึ่ง
 ของชนทั้งสองเหล่านี้ ในกาลบัดนี้เท่านั้นหา
 มิได้, แม้ในกาลก่อน ตถาคตก็ได้เป็นแล้ว
 เหมือนกัน" ดังนี้. เพื่อจะให้เรื่องราวนั้นแจ่ม
 แจ่มขึ้น พวกภิกษุจึงทูลขอพระผู้มีพระภาคเจ้า.
 พระผู้มีพระภาคได้ทรงกระทำเหตุอันภพอื่นปิด
 บังไว้ให้ปรากฏ.

อดีตเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ
 การยมาเน โปธิสฺตโต มิกโยนียํ ปฏิสนฺธิ
 คณฺหิ. โส มาตุ กุจฺฉิตฺโต นิกฺขนฺโต

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตทรง
 ครองราชสมบัติในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์
 ถือบปฏิสนธิในกำเนิดแห่งเนื้อ. พระโพธิสัตว์นั้น

^๑ ฉ. พุทธลีลา.

คุณพูน มีทองคำ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สุวรรณวณฺโณ อโหสิ, อกุชฺฉินิสฺส^๑ มณิ-
 กุฬสทิสานิ อเหสิ, สิงฺคานิ รชตวณฺณานิ,
 มุขํ รตฺตกมฺพลปฺปชวณฺณํ, หตฺตปาทปริยฺนตา
 ลาหารสปริกมฺมกตา วิย, วาลฺลิจิ จามริ
 วิย อโหสิ, สรีรมฺปนฺนสฺส มหนฺตํ อสฺส-
 โปตกปฺปมาณํ อโหสิ.

นอกจากห้องของมารดา ก็มีสี่กายเป็นสี่ทองคำ,
 นัยน์ตาทั้งสองของพระโพธิสัตว์นั้น ก็เป็นเช่น
 ก้อนแก้วมณี, เขาทั้งสองก็มีสีเงิน, ปากมีสี
 เหมือนกับสีแห่งกองฝ้ายกัมพลสีแดง, กีบทั้ง ๔
 (เท้าหน้าและเท้าหลัง) เหมือนย้อมด้วยน้ำครั่ง,
 ขนหางเหมือนกับขนหางจามรี, และสรีระก็
 ใหญ่ประมาณเท่าลูกม้า.

โส ปณฺจสทมิคปริวารโ อรณฺเณ วาสํ
 กปฺเปสิ นามเณ นิโครธมิกราชา นาม.
 อวิทุเร ปนฺนสฺส อณฺโณปิ ปณฺจสทมิคปริวารโ^๒
 สาขมิโก นาม วสฺติ. โสปิ สุวณฺณวณฺโณ
 อโหสิ.

พระโพธิสัตว์นั้น เป็นพญาเนื้อชื่อว่า นิโครธ
 มีเนื้อ ๕๐๐ ตัวเป็นบริวารอยู่ในป่า. ก็เนื้อ
 ตัวอื่นชื่อว่าสาชะ อยู่ในที่ใกล้แห่งเนื้อชื่อว่า
 นิโครธนั้น ก็มีเนื้อ ๕๐๐ ตัวเป็นบริวาร.
 แม้เนื้อสาชะนั้น มีสีเหมือนสี่ทองคำเช่นกัน.

เตน สมเณ พาราณสีราชา
 มิกวธปฺสุโต โทคิ, วินา มิสฺเสน น
 ภูยฺชติ. มนฺนสฺसानํ กมฺมจฺเจทํ กตฺวา
 สพฺเพ เนคมชานปฺเท สนฺนิปาเตตฺวา
 เทวสิกํ มิกวธํ กจฺจติ.

สมัยนั้น พระเจ้ากรุงพาราณสีเป็นผู้ฝึกไฟ
 พระทัยในการล่าเนื้อ, เว้นจากเนื้อเสียพระองค์
 จะไม่เสวย. ทรงกระทำการชักชวนการงานของ
 มวลมนุษย์ ให้ชวานิกม และชาวชนบททั้งหมด
 ประชุมกันแล้ว เสด็จไปล่าเนื้อทุกวัน.

^๑ ฉ. อกุชฺฉินิ ปนฺนสฺส.

^๒ ก. ปณฺจสทมิคปริวารโ.

คุณพูน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มนุสฺสา จินฺเตสุ "อัย ราชา อมฺหากํ
 กมฺมจฺเจทํ กโรติ, ยนฺนุน มยฺ อุกฺขยาเน
 มิคานํ นิวาปี จปยิตฺวา ปานีเย สมฺปาเทตฺวา
 พหุ มิกะ อุกฺขยานํ ปเวเสตฺวา ทวารํ
 พนฺธิตฺวา รณฺโณ นิยุยาเทยฺยามา"ติ.

มนุษย์ทั้งหลายพากันคิดว่า "พระราชารองศ์
 นี้ ทรงกระทำการชักชวนงานของพวกเรา,
 ถ้ากระไร พวกเราพึงวางฝักจัดแจงน้ำคั้นไว้ให้
 พร้อมในอุทยาน เพื่อเนื้อทั้งหลาย แล้วต้อน
 หมูเนื้อเป็นอันมาก ให้เข้าไปสู่อุทยานแล้วปิด
 ประตู มอบถวายแก่พระราชารองศ์" ดังนี้.

เต สพฺเพ อุกฺขยาเน มิคานํ นิวาปติณานิ
 โรเปตฺวา อุกํ สมฺปาเทตฺวา ทวารํ
 โยเชตฺวา วาคุรานี อาทาย มุคฺคราที-
 นานาวุทธตฺตา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา มิกะ
 ปรีเยสมานา "มชฺเฒะ จิตะ มิกะ กณฺหิสฺ-
 สามา"ติ โยชนมตฺตํ จานํ ปริกฺขิปิตฺวา
 สงฺขิปมานา นิโคธรมิคสาขมิกานํ วสนฺนุจานํ
 มชฺเฒะ กตฺวา ปริกฺขิปีสู.

มนุษย์ทั้งปวงเหล่านั้น ปลุกผักและหญ้าไว้ใน
 อุทยานเพื่อเนื้อทั้งหลาย ขุดสระน้ำไว้พร้อม
 สร้างประตู ถือบ่วงดักเนื้อทั้งหลาย มีมือถือ
 อาวุธต่าง ๆ มีก้อนสี่เหลี่ยมเป็นต้น เข้าไป
 ป่าแสวงหาเนื้อ ล้อมสถานที่ที่มีประมาณ
 โยชนหนึ่ง โอบเข้ามา ด้วยคิดว่า "พวก
 เราก็จับเนื้อตัวที่ติดอยู่ตรงกลาง" ดังนี้
 ล้อมรอบที่เป็นที่อยู่ของพญาเนื้อชื่อว่านิโคธ
 และพญาเนื้อชื่อว่าสาชะไว้ตรงกลาง.

อถ นํ มิกกณฺโณ ทิสฺวา รุกฺขกฺุมฺพาทโย จ
 ภูมึ จ มุคฺคราเทหิ ปทรนฺตา มิกกณฺโณ
 กทนฺนุจานโต นีหริตฺวา อสิสฺสฺตฺติธฺนุอาทีนึ
 อาวุธานึ อุกฺกิริตฺวา มหานาถํ นทฺนฺตา ตํ

ลำดับนั้น มนุษย์ทั้งหลายเห็นหมูเนื้อนั้นแล้วก็
 ใช้ก้อนสี่เหลี่ยมและหิน ไล่หมูเนื้อออกจาก
 พุ่มไม้ เจือกเจืออาวุธทั้งหลายมีดาบ หอกและ
 ธนู เป็นต้น เปล่งเสียงโห่ร้องเกรี้ยวกราว

คุณพญาน มีทองคำ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มิกคณิ อุษยานิ ปเวเสตฺวา ทวาริ ปิธาย ต้อนผุ้งเนื้อเข้าไปสู่อุทยาน แล้วบิดประตูเข้า
 ราชานิ อุปสงฺกมิตฺวา "เทว นิพฺพตฺติ ไปเฝ้าพระราชา กราบทูลว่า "ขอเดชะ ขอ
 มิกวธฺ กจฺจนฺตา อมฺหากิ กมฺมึ นาเสถ, ให้พระองค์เสด็จไปล่าเนื้อเป็นนิตย์ อย่าให้การ
 อมฺเทหิ อรณฺณโต มิเค อาเนตฺวา งานของข้าพระบาททั้งหลายเสียหายเลย, พวก
 ตุมฺหากิ อุษยานิ ปุริตฺ, อิตฺ ปญฺจาย ข้าพระบาทต้อนเนื้อมาจากป่า ชังไว้เต็ม
 เตสฺสิ มิสานิ ขาทถา"ติ ราชานิ อาปฺจฺฉิตฺวา อุทยานของพระองค์, ตั้งแต่นั้นไป ขอพระองค์
 ปกฺกมฺสิสุ. จงเสวยเนื้อของสัตว์เหล่านั้นเถิด" ดังนี้
 ทูลอำลาพระราชาแล้วก็พากันหลีกไป.

ราชา เตสฺสิ วจฺนึ สุตฺวา อุษยานิ
 คนฺตฺวา มิเค โอลฺเกนฺโต เทว สฺวณฺณมิเค
 ทิสฺวา เตสฺสิ อภยํ อทาสิ. ตโต ปญฺจาย ปน
 กทาจิ สามิ คนฺตฺวา เอกิ มิคิ วิชฺฉิตฺวา
 อาเนติ, กทาจิสฺส ภตฺตการโก คนฺตฺวา
 วิชฺฉิตฺวา อาทฺรติ.

พระราชา ทรงสดับคำของมนุษย์เหล่านั้นแล้ว ก็เสด็จไปอุทยานทรงสำรวจดูเนื้อ
 ทั้งหลายอยู่ ทอดพระเนตรเห็นพญาเนื้อสีทอง
 ๒ ตัวแล้ว ก็ทรงพระราชทานอภัยให้แก่พญา-
 เนื้อ ๒ ตัวนั้น. จำเดิมแต่นั้นมา ในบาง-
 คราว พระราชาก็เสด็จไปด้วยพระองค์เอง
 ยิงเนื้อตัวหนึ่งแล้วก็นำมา, ในบางคราวคน
 ทำกริ้วของพระองค์ ก็ไปยิงเนื้อแล้วนำมา.

มิกา ฐนุํ ทิสฺวาว มรณภเยน ตชฺชิตฺวา เนื้อทั้งหลายพอเห็นธนูเท่านั้น ถูกภัยคือความ
 ปลายนฺติ, เทว ตโย ปหาเร ลภิตฺวา ตายคุกคามก็วิงหนี, ถูกตี ๒-๓ ครั้ง ลำบาก

คุณพยุชน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กิลมนฺตปิ, กิลานาปิ โหนฺติ, มรณฺปิ บ้าง, เจ็บบ้าง, ถึงตายบ้าง. ฝูงเนื้อจึงบอก
 ปาปฺณนฺติ. มิกคณา ตํ ปวฺคฺติ โหติสฺตฺตสฺส เรื่องราวนั้นแก่พระโพธิสัตว์.
 อาโรเจสฺสุ.

โส สาขํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาท "สมฺม พระโพธิสัตว์นั้น ให้ตามพญาเนื้อสาชะมา
 พหุ มิกา นสฺสนฺติ, เอกํเสน มริตฺตพฺเพ แล้วกล่าวว่า "สหายเอ๋ย เนื้อเป็นอันมาก
 สติ อิตฺโต ปฏฺจาย มา กณฺเทน มิเค ย่อมพินาศ, เมื่อมีสัตว์จะต้องตายแน่นอน
 วิชฺฌนฺตฺ, ฌมฺมกณฺจิกฺกุจฺจาเน^๑ มิกานํ วาโร อยู่แล้ว จำเริญแต่ขึ้นไป อย่าให้ชนทั้งหลาย
 โทศฺ, เอกทิวสํ มม ปริสาย วาโร ต้องใช้ธนูยิงเนื้อเลย, เนื้อทั้งหลายจงรับ
 ปาปฺณาตฺ, เอกทิวสํ ทว ปริสาย ปาปฺณาตฺ, วาระไนที่เชียง, วันหนึ่งวาระจงถึงแก่
 วารปฺตฺโต. มิโค. กนฺตฺวา ฌมฺมกณฺจิกาย บริษัทของเรา, อีกวันหนึ่งจงถึงแก่บริษัท
 สีส^๒ จเปตฺวา นิปฺชฺชตฺ, เหวํ สนฺตฺเปิ ของท่าน, เนื้อที่ถึงวาระแล้ว ก็ไปนอนเอา
 มิกา ภีตา น ภวิสฺสนฺติ"ติ. หัวพาดไว้ที่เชียง, แม้เมื่อเป็นเช่นนั้น เนื้อ
 ทั้งหลายจักไม่ต้องตื่นกลัว" ดังนี้.

โส "สาธฺม"ติ สมฺปฏฺิจฺฉิ. ตโต ปฏฺจาย พญาเนื้อสาชะนั้นรับคำว่า "คี่ละ" ดังนี้.
 วารปฺตฺโต. มิโค. กนฺตฺวา ฌมฺมกณฺจิกาย ตั้งแต่นั้นมา เนื้อตัวที่ถึงวาระแล้วเท่านั้น ก็ไป
 คีวํ จเปตฺวา นิปฺชฺชติ, ภตฺตการโก อากนฺตฺวา นอนเอาหัวพาดไว้ที่เชียง, พ่อกั้วมาแล้ว ก็ถือ
 ตตฺถ นิปฺนฺนกเมว กเหตุวา กจฺฉติ. เอาเนื้อที่นอนอยู่บนเชียงนั้นแล้วก็ไป.

^๑ ม. ฌมฺมกณฺจิกฺกุจฺจาเน.

^๒ ฉ. คีวํ.

คุณพูน มีทองคำ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อเทกทิวส์ สาขมิกสฺส ปรีสาย ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง วาระก็ถึงแก่
 เอกิสฺสา คพฺภินิมิกิยา วาโร ปาปุณาติ. นางเนื้อที่มีครรภ์ตัวหนึ่ง ในบริษัทของ
 สา สาขํ อุปสงฺกมิตฺวา "สามี อหํ พญาเนื้อสาชะ. แม่เนื้อนั้นจึงเข้าไปหา
 คพฺภินี, ปุตุตฺกํ วิชಾಯิตฺวา เทว ชนา พญาเนื้อสาชะ แล้วกล่าวว่า "นาย ฉัน
 วารํ คมิสฺสาม, มยฺหิ วารํ อติกฺกามาเท"ติ กำลังมีท้อง, เมื่อคลอดลูกแล้วทั้ง ๒ ตัวก็
 อาท. จักไปสู่วาระ, ขอให้ท่านจงให้เลื่อนวาระ
 ของฉันไปเถิด".

โส "น สกฺกา ทว วารํ อญฺเณสํ พญาเนื้อสาชะนั้นกล่าวว่า "ข้าพเจ้าไม่อาจจะ
 ปาเปตฺถ, ทฺวเมว ตฺยฺหํ ปุตุตฺถ" ชานิสฺสสิ, ให้วาระของเจ้าถึงแก่สัตว์เหล่าอื่น, เจ้านั้น—
 กจฺฉาเท"ติ อาท. สา ตสฺส สนฺติกา แผลจะจรรู้ลูกของเจ้าเถิด, เจ้าจงไป".
 อนุกฺกทํ อลภมานา โภชิสฺสตุตฺถํ อุปสงฺกมิตฺวา นางเมื่อไม่ได้การอนุเคราะห์จากสำนักของ
 เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. โส ตสฺสา วจัน พญาเนื้อสาชะนั้น จึงเข้าไปหาพระโพธิสัตว์
 สุตฺวา ^๒(จินฺเตสิ "ปุพฺเพ โภชิสฺสตุตา หิ แล้วก็บอกเรื่องราวนั้น. พระโพธิสัตว์นั้น
 ปเรสํ ทฺยฺหํ ทิสฺวา อตฺตโน ชีวิตํ พังคําของนางแล้ว ก็คิดว่า "ความจริงใน
 นาเปกฺขนฺติ, อตฺตทิตโต ปรีทิตเมว เตสํ กาลก่อน พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เห็นทุกข์
 กรุตรํ โทติ. ของผู้อื่นแล้ว มิได้คำนึงถึงชีวิตของตน,
 ประโยชน์ของผู้อื่นแล เป็นของสำคัญว่า

^๑ ฉ. วารํ.

^๒ (...) มรณมโฏฐเก นตฺถิ.

ประโยชน์ของตน ของพระโพธิสัตว์เหล่านี้
นั้น.

สมัย ชีวนุตติ สกุนา
ปสุ สพเพ วเน มิกา
ชีวนุตติ ปเร ธีรา
สนโต สตตทิตเต รตา
วิตติ อญคณฺจ ปาณณฺจ
จตติ เตหิ หิตาย จ.
โส สมตฺโต พุ สตเต
สนฺตาเรสุ สเทวเก
อิมินา สารทีเนน
กาเยน จ อปฺปณฺตนา
อหนฺเต นฺน ยิ ลภํ
ลภิสฺสามิ สมฺยิ ธฺวณฺตี.

ฝูงนก ฝูงสัตว์เลี้ยง (และ)ฝูงเนื้อใน
ป่าทั้งหมดย่อมเป็นอยู่เอง นักปราชญ์ผู้
เป็นสัตบุรุษ ยินดีในการประกอบประ-
โยชน์แก่อกุลแก่สัตว์ ย่อมยังสัตว์เหล่านี้
ใหม่มีชีวิตอยู่, ทรัพย์สมบัติก็ดี อวัยวะ
ก็ดี ชีวิตก็ดี สัตบุรุษเหล่านั้นก็สละแล้ว
เพื่อประโยชน์แก่อกุล. เรานั้นเป็นผู้
สามารถ ก็จักยังสัตว์เป็นอันมาก ใน
มนุษย์โลก พร้อมทั้งเทวโลกให้ข้ามพ้น
ไปได้ แต่เราเป็นผู้ไม่มีบุญ เพราะ
ร่างกายนี้มีแก่นสารเสื่อมแล้ว สัตว์
เหล่านั้นได้ลากันใจ เราก็จักได้ลาก
อันนั้นด้วยตนเองเป็นแน่".

อติ จินฺเตตฺวา อาห^๑) "โหตุ, กจฺจ
ตุว อหนฺเต วาริ อติกฺกามาเสสุสามิ"ติ สมฺยิ
กล่าวว่า "ช่างเถอะ, เจ้าจงไป, เรา

^๑ (...) มรรคมไปฏฺฐเก นตฺถิ..

กนฺตฺวา ฌมฺมกณฺจิกาย สีสี กตฺวา นิปชฺชี่. จักให้วาระของท่านผ่านไป" ดังนี้ แล้วก็ได้
ภตฺตการโก ตํ ทิสฺวา "ลทฺธามโย มิกราชา ไปเอง นอนเอาศีรษะพาดไว้ที่เชิง.
กณฺจิกาย นิปนฺโน, กิณฺนุ โข การณฺ"ติ พ้อกริ้วเห็นเหตุนั้นแล้ว ก็รีบไปกราบทูลพระ-
เวเคน กนฺตฺวา รณฺโณ อาโรเจสิ. ราชานให้ทรงทราบว่า "พญาเนื้อที่ได้รับพระ-
ราชทานอภัยโทษ มาอนอนอยู่บนเชิง, มีเหตุ
อะไรกันหนอแล".

ราชา ตาวเทว รถึ อารุห ในทันใดนั้นเอง พระราชาก็ทรงรถเสด็จ
มหนฺเตน ปรีวาเรน กนฺตฺวา โพิสฺสตุํ ไปพร้อมด้วยบริวารหมู่ใหญ่ ทอดพระเนตร
ทิสฺวา อาท "สมฺม มิกราช นนุ มยา เห็นพระโพธิสัตว์แล้วตรัสว่า "แน่ะพญาเนื้อผู้
ตุมฺหากิ อภยํ ทินฺนํ, กสฺมา ตฺวํ อิต สหาย เราให้อภัยแก่ท่านแล้วมิใช่หรือ, เหตุ
นิปนฺโนสี"ติ. "มหาราช กพฺภินี มิกิ โฉนท่านจึงมานอนอยู่ที่นี่เล่า". พระโพธิสัตว์
อาคนฺตฺวา 'มม วาริ อณฺณสฺส มิกสฺส กราบทูลว่า "ข้าแต่มหาราช แม่เนื้อมึกรรภ
ปาเบหี"ติ อาท, น สกฺกา โข ปน มยา มากล่าวว่า 'ขอท่านจงเลื่อนวาระของฉันทให้แก่
เอกสฺส มรณทฺกฺขิ อณฺณสฺส อุปริ ชีปีตุํ, เนื้อตัวอันเถิด' ดังนี้, แต่ข้าพระองค์ก็ไม่อาจที่
สฺวาทิ อตฺตโน ชีวิตํ ตสฺสา ทตฺวา ชัดทุกขคือความตายของสัตว์ตัวหนึ่ง ให้ตกไป
ตสฺสา สนฺตํ มรณํ กเหตุวา อิต บนสัตว์อื่นได้, ข้าพระองค์นั้นให้ชีวิตของคนแก่
นิปนฺโน, มา อณฺณํ กิณฺจึ อาสงฺกิตฺถ นางแล้ว ก็รับเอาความตายของนางนั้นมานอน
มหาราช"ติ. อยู่ที่นี่, ข้าแต่มหาราช ขอพระองค์อย่าทรง
ระวางสงสัยอะไร ๆ อื่นเลย".

คุณพูน มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา อาท "สามิ สุวณฺณมิกราชา มยา พระราชาตรัสว่า "แน่พญาเนอผู้มพิวจ
 น ตาทีโส ขนฺติเมตฺตทานุทยสมฺปนฺโน ทองคำ สหายเอ๋ย เราไม่เคยเห็นผู้ถึงพร้อม
 มนุสฺเสสุปิ ทิฏฺฐปฺพุโป, เตน เต ปสนฺโนสุมิ, ด้วยขันติ เมตตา และความเอ็นดู แม้ในหมู่
 อญฺเฐ, ตฺยทฺยจ ตสฺสา จ อภยฺ มนุษย์ เช่นกับท่านเลย, เหตุนี้เราจึงเลื่อมใส
 ทมฺมี"ติ. "ทฺวีหิ อภเย ลทฺเช อวเสสา ท่าน, จงลุกขึ้นเถิด, เราให้อภัยแก่ท่านและ
 กิ กริสฺสนฺติ นรินฺทา"ติ. "อวเสसानมฺปิ แม่เนื่อนั้น". พระโพธิสัตว์จึงกราบทูลว่า
 อภยฺ ทมฺมิ สามิ"ติ. "ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมนรชน เมื่อข้าพระ-

องค์ทั้งสอง ได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว
 เหล่าสัตว์ที่เหลือจักทำอย่างไร". พระราชา
 ตรัสว่า "ท่าน แม้สัตว์ที่เหลือเราก็ให้อภัย".

"มหाराช เอวฺปิ อุตฺตยานเยว มิกา อภยฺ พระโพธิสัตว์กราบทูลว่า "ข้าแต่มหाराช แม้
 ลภิสฺสนฺติ, เสสา กิ กริสฺสนฺตี"ติ. "เอเตสมฺปิ เมื่อเป็นเช่นนั้น เหล่าเนื้อเฉพาะในอุทยานเท่า
 อภยฺ ทมฺมิ สามิ"ติ. "มหाराช มิกา นั้นจักได้รับพระราชทานอภัย, (ส่วน) เนื้อ
 ตาว อภยฺ ลภนฺติ, เสสา จตฺตฺปาทา ที่เหลือจักทำอย่างไร" ดังนี้. พระราชา
 กิ กริสฺสนฺตี"ติ. "เอเตสมฺปิ อภยฺ ทมฺมิ ตรัสว่า "ท่าน แม้สัตว์เหล่านั้นเราก็จักให้
 สามิ"ติ. "มหाराช จตฺตฺปาทา ตาว อภัย". พระโพธิสัตว์จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่
 อภยฺ ลภนฺติ, ทิชคณา กิ กริสฺสนฺตี"ติ. มหाराช พวกเนื้อ ย่อมได้รับพระราชทาน
 อภัยโทษก่อน, จำพวกสัตว์ ๔ เท้า ที่เหลือ

พระโพธิสัตว์กราบทูลว่า "ข้าแต่มหाराช แม้
 เมื่อเป็นเช่นนั้น เหล่าเนื้อเฉพาะในอุทยานเท่า
 นั้นจักได้รับพระราชทานอภัย, (ส่วน) เนื้อ
 ที่เหลือจักทำอย่างไร" ดังนี้. พระราชา
 ตรัสว่า "ท่าน แม้สัตว์เหล่านั้นเราก็จักให้
 อภัย". พระโพธิสัตว์จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่
 มหाराช พวกเนื้อ ย่อมได้รับพระราชทาน
 อภัยโทษก่อน, จำพวกสัตว์ ๔ เท้า ที่เหลือ

๑ ฉ. ขนฺติ เมตฺตทานุทยสมฺปนฺโน.

จักทำอย่างไร". พระราชาจึงตรัสว่า "ท่าน แม้สัตรี ๔ เฝ้าเหล่านั้นเราก็จักให้อภัย". พระโพธิสัตว์จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่ महाराज สัตรี ๔ เฝ้าย่อมได้รับพระราชทานอภัยก่อน, (แต่)พวกนกแล้วจักทำอย่างไร".

"เอเตสมปิ อภยं ทมฺมิ สามี"ติ. "มหाराช
ทิชคณา ทาว อภยं ลภิสฺสนฺติ, อุทเก
วสนฺตา มจฺฉา ก็ กริสฺสนฺตี"ติ. "เอเตสมปิ
อภยं ทมฺมิ สามี"ติ.

พระราชาตรัสว่า "ท่าน แม้นกเหล่านั้นเราก็จักให้อภัย". พระโพธิสัตว์ จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่ महाराज พวกนกจักได้รับพระราชทานอภัยโทษก่อน, พวกปลาที่อยู่ในน้ำแล้วจักทำอย่างไร". พระราชาตรัสว่า "แม้ฝูงปลาเหล่านั้นเราก็จักให้อภัย นะท่าน".

เอวํ โปธิสฺสโต ราชาเน สํพสฺสตฺตานํ
อภยํ ยาจิตฺวา อฏฺฐาย ราชาเน ปณฺจสุ
สีเลสุ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา "ธมฺมณฺจร มหाराช,
มาตปิตฺตฺสํ ปุตฺตธิตฺตาสํ พุราหฺมณคหปติเกสุ
เนคมชานปเทสุ ธมฺมํ จรฺนฺโต สมนํ จรฺนฺโต
กายสฺสํ เกทา ปรมฺมรณา สุกฺคิ สุกฺคํ
โลกิ กมิสฺสสี"ติ รณฺโณ พุทฺธลีพฺทาย

พระโพธิสัตว์ กรันท์ทูลขอพระราชทานอภัยแก่ สัตรีทุกจำพวก ต่อพระราชอาชญาอันแล้วลุกขึ้น ให้พระราชอาชญาตรงดำรงอยู่ในศีล ๔ แล้ว กราบทูลว่า "ข้าแต่ महाराज พระองค์จง ทรงประพฤติธรรม, พระองค์เมื่อประพฤติ ธรรมในมารคาบิดา ในบุตรธิดา ใน พราหมณ์และคฤหบดี ในชวานิกมและชาว

คุณพยุห มีทองคำ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธมฺมํ เทเสตฺวา กติปาหํ อญฺยานเน วสิตฺวา
รณฺโณ โอวาหํ ทตฺวา มิคคณฺปิรฺวุโต
อรณฺณํ ปาวิสิ.

ชนบท ประพฤติสมาเสมอ เบื้องหน้าแต่
สวรรคตไปเพราะกายแตก ก็จักเข้าถึง
สุคติโลกสวรรค์" แสดงธรรมแก่พระราช
ด้วยพุทธลีลา อยู่ในอุทยานสิ้นสองสามวัน
ถวายโอวาทแก่พระราชแล้ว ห้อมล้อมด้วย
ฝูงเนื้อเข้าไปสู่ป่า.

สาปฺปิ โข มิคเชนุ ปุปฺผกณฺณิกสทิสํ ปุตุตฺตํ
วิชายิ. โส ก็พมาโน สาขมิกสฺส สนฺติกํ
กจฺจติ. อถ นํ มาตา ตสฺส สนฺติกํ
กจฺจนฺตํ ทิสฺวา "ปุตุต อิติ ปญฺจาย มา
เอตสฺส สนฺติกํ กจฺจ, นิโคฺรตฺสเสว
สนฺติกํ กจฺเจยฺยาสี"ติ โอวทนต์ อิมํ
กาถมาท

แม่เนื้อตัวนั้นแล ก็คลอคลุกมีผิวเหมือนตังกกับ
ดอกกรรณิกา. ลูกนั้นเมื่อเล่นก็ไปยังสำนัก
พญาเนื้อสาชะ. ลำคับนั้น แม่เนื้อนั้นเห็นลูกไป
ยังสำนักของพญาเนื้อสาชะนั้น จึงกล่าวสอนว่า
"ลูกเอ๋ย ตั้งแต่นี้ไป ลูกอย่าไปยังสำนักของ
พญาเนื้อสาชะนั้นเลย, ควรไปยังสำนักพญาเนื้อ
นิโครธเท่านั้น" จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๑๒. "นิโคฺรตฺเมว เสเวยฺย
น สาขํ อุปสฺวิเส
นิโคฺรตฺสฺมิมํ ตํ เสยฺโย
ยณฺเจ สาขสฺมิมํ ชีวิตนฺ"ติ.

๑๒. "เจ้า ฟังช่องเสพเฉพาะพญาเนื้อชื่อ-
ว่านิโครธเท่านั้น ไม่ฟังช่องเสพ
พญาเนื้อชื่อว่าสาชะ การตายใน
สำนักของพญาเนื้อ ชื่อว่านิโครธ
ประเสริฐกว่าการมีชีวิตอยู่ ในสำนัก
ของพญาเนื้อชื่อว่าสาชะ" ดังนี้.

คุณพยุชน มีทองคำ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ นิโครธเมว เสเวยยาตี ตาต
 ทฺวํ วา อญโธ วา อตฺตโน หิตกาโม
 นิโครธเมว เสเวย ภเชย นํ
 อุตฺตมเมยฺย.

บรรดาบทเหล่านั้น บาทพระคาถาว่า
นิโครธเมว เสเวย ความว่า ดูกรพ่อ
 เจ้าหรือผู้หนึ่งก็ตาม ซึ่งหวังประโยชน์แก่ตน
 ฟังเสพ ก็อพึงคบเฉพาะพญาเนื่อนิโครธ
 เท่านั้นได้แก่ฟังเข้าไปหาพญาเนื่อนิโครธนั้น.

น สาขํ อุปสํวเสตี สาขมิกํ ปน น
 อุปสํวเส อุตฺตมม น สํวเสยฺย, เอตี
 นิสฺสาย ชีวตี น กปฺเปยฺย.

บาทพระคาถาว่า น สาขํ อุปสํวเส
 ความว่า แต่ไม่ฟังเข้าไปช่องเสพ ก็ไม่ฟัง
 เข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกับพญาเนื่อสาขะ, ได้แก่
 ไม่ฟังอาศัยพญาเนื่อสาขะนั้นเลี้ยงชีวิต.

นิโครธสมิ มตํ เสยโยตี นิโครธรวโธ.
 ปาหฺมุเล มรณมฺปิ เสยโย วริ อุตฺตมํ.

บาทพระคาถาว่า นิโครธสมิ มตํ เสยโย
 ความว่า ส่วนการตายแทบเท้าของพญาเนื่อ
 นิโครธดีกว่า ก็ประเสริฐ ได้แก่ ดีเลิศ.

ยญเจ สาขสมิ ชีวิตนติ ยมฺปน สาขสฺส
สนฺติเก ชีวตี, ตํ เนว เสยโย น วริ น
อุตฺตมฺนติ อตฺโต.

บาทพระคาถาว่า ยญเจ สาขสมิ ชีวตี
 ความว่า ก็การอยู่ใด ๆ ในสำนักของ
 พญาเนื่อสาขะ, การเป็นอยู่อย่างนั้นไม่ดี
 คือ ไม่ประเสริฐ ได้แก่ ไม่ดีเลิศ.

ตโต ปฏฺจาย ปน อภยลทฺธกา มิกา
 มนุสฺसानํ สสฺसानิ ชาทนฺติ, มนุสฺสา

ก็จำเดิมแต่กาลนั้น พวกเนื้อที่ได้รับ
 พระราชทานอภัย ก็พากันกัดกินข้าวกล้าของ

คุณพยุห มีทองคำ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"ลทฺธภยา อีเม มิกา"^๑ติ มิคะ ปหริตุ^๒
 วา ปลาเปตุ^๓ วา น วิสหนฺติ, เต
 ราชกฺเณ สนนฺิปตฺติวา รณฺโณ ตมตฺถิ^๔
 อาโรเจสิ.

พวกมนุษย์, พวกมนุษย์ก็ไม่สามารถจะตีหรือจะ
 ชับไล่ฝูงเนื้อได้ ด้วยรู้ว่า "เนื้อเหล่านี้ เป็นเนื้อ
 ที่ได้รับพระราชทานอภัย", พวกเขาจึงประชุม
 กันที่พระลานหลวง กราบทูลเรื่องนั้นแก่พระ-
 ราชา.

ราชา "มยา ปสนฺเนน นิโครธมิกราชสฺส
 วโร ทินฺโน, อหิ รชฺชิ ชเหยยฺ, น
 จ ตํ ปฏฺิณฺณํ ภินฺทามิ, กจฺจณฺ, น โกจิ มม
 วิชิตะ มิคะ ปหริตุ^๒ ลภตี"^๑ติ อาท.

พระราชาตรัสว่า "เรามีใจเลื่อมใส จึงให้พร
 แก่พญาเนื้อนิโครธ, เราจะสละราชสมบัติ,
 แต่เราจะไม่ทำลายปฏฺิณฺณฺนั้น, จงพากันไป
 เด็ด, ใคร ๆ ย่อมไม่ได้ เพื่อที่จะประหารฝูง
 เนื้อในแคว้นแคว้นของเราได้".

นิโครธมิกโค ตํ ปวตฺติ สุตฺวา มิคคณฺ
 สนนฺิปตาเปตฺวา "อิโต ปฏฺุจาย ปเรสิ^๑
 สสฺสิ ขาทิคุ^๒ น ลภถา"^๑ติ มิคะ โอวทิตฺวา^๒
 มนุสฺसानํ อาโรจาเปสิ "อิโต ปฏฺุจาย
 สสฺสการกา มนุสฺสา สสฺสรกฺขณตฺถิ^๑ วติ

พญาเนื้อนิโครธฟังเรื่องราวนั้นแล้ว ให้หมู่เนื้อ
 ประชุมกัน แล้วกล่าวสอนเนื้อทั้งหลายว่า "ตั้ง
 แต่ขึ้นไป พวกเจ้าจะไม่ได้เพื่อจะเคี้ยวกินซากงัว
 ของชนเหล่านี้" แล้วให้บอกแก่พวกมนุษย์ว่า
 "ตั้งแต่นี้ไป พวกมนุษย์ที่กระทำซากงัว ไม่

^๑ ฉ. ลภิสฺสถ.

^๒ ส. อ. วาเรตฺวา.

มา กโรนตุ, เขตต์ ปน อาวชณิตวา^๑
 ปณฺณสณฺณํ พนฺธนฺตุ"ติ.

ตโต ปฏฺจาย กิร เขตฺเตสฺส ปณฺณพนฺธ-
 สณฺญา อุทฺปาที. ตโต ปฏฺจาย ปณฺณสณฺณํ
 อติกกมณกมิโก นาม นตฺถิ. อยฺม กิร เนสฺสิ
 โภธิสฺสตฺตโต ลหฺธโหวาโท. เอวํ มิกคณฺโณ
 โหวาทิตฺวา โภธิสฺสตฺโต ยาวตายุกํ จตฺวา
 สหฺธิ มิกเกที ยถากมฺมุจฺจโต, ราชาปิ
 โภธิสฺสตฺตสฺส โหวาทเ จตฺวา ปุณฺณานิ
 กตฺวา ยถากมฺมุจฺจโต.

ต้องทำเร็วเพื่อรักษาข้าวกล้า, แต่จงแบ่ง-
 เขตแล้วผูกเครื่องหมายด้วยใบไม้" ดังนี้.

ได้ยืมว่า จำเดิมแต่กาลนั้นมา ก็เกิดมีเครื่อง-
 หมายถึงการผูกใบไม้ในนาทั้งหลาย. ตั้งแต่
 นั้นมา ไม่มีเนื้อสักตัวเดียว ที่ล่วงเลยเครื่อง-
 หมายถึงใบไม้. ได้ยืมว่า อากาณนี้เป็นโหวาทที่
 เนื้อเหล่านั้น ได้รับจากพระโพธิสัตว์. พระ-
 โพธิสัตว์กล่าวสอนฝูงเนื้ออย่างนี้ คำรองอยู่
 ตลอดอายุ ก็ไปตามยถากรรมพร้อมกับฝูงเนื้อ,
 ฝ่ายพระราชาก็คำรองอยู่ในโหวาทของพระ-
 โพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบุญทั้งหลายแล้วก็เสด็จ
 ไปตามยถากรรม.

สตุถา "น ภิกฺขเว อิทาเนวาทํ
 เถริยา จ กุมารกสฺสปสฺส จ อวสฺสโย
 ชาโต, ปุพฺเพปิ อวสฺสโยเยวา"ติ อิมญฺจ
 ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 วินิฏฺฏิตฺวา เทว วตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 กเถตฺวา อนุสนฺธิ

พระบรมศาสดาตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย
 เราเป็นที่ฟังของพระเถรี และกุมารกัสสปะ
 มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น, ถึงในกาลก่อน เราก็ค
 ได้เป็นที่ฟังเหมือนกัน" ทรงชักพระธรรม-
 เทศนานี้มาแล้ว ทรงประกาศอริยสัจ ๔ แล้ว

^๑ ฉ. อารีชณิตวา.

มณฑุวา ชาตกั สโมธานะสิ "ตทา สาขมิโก
 เทวทตฺโต อโหสิ, ปรีสาปิสฺส เทวทตฺต-
 ปรีสาว, มิคเชนุ เถรี อโหสิ, ปุคฺคโต
 กุมารกสฺสโป, ราชา อานนฺโท, นิโครธ-
 มิคราชา ปน อหเมว อโหสิ"ติ.

ตรัสเรื่องทั้งสอง ทรงสืบต่ออนุสนธิประมวล
 ชาดกว่า "พญาเน้อสาชะ ในกาลนั้น เป็น
 พระเทวทัต, ถึงบริษัทของพญาเน้อสาชะนั้น
 ก็ได้มาเป็นบริษัทของพระเทวทัตแล, แม่เน้อ
 ได้เป็นพระเถรี, ลูกได้มาเป็นพระกุมาร-
 กัสสปะ, พระราชาเป็นพระอานนท์, ส่วน
 พญาเน้อนิโครธก็คือเรานั้นเอง" ดังนี้แล.

นิโครธมิกชาตกวรรณนา ทุตฺติยา.

พรรณานานิโครธมิกชาดก ที่ ๒ จบ.

๓. กณฺหิณชาตก (๑๓)

๑๓. "ฉิรตุถุ กณฺหิณํ สลลํ
 ปุริสํ กาทุหเวธิณํ
ฉิรตุถุ ตํ ชนปทํ
 ยตุถิตฺถิ ปรีณายิกา
เต วาปี ธิกุกิตา สตุตา
 เย อิตฺถิณํ วสํ กตา"ติ.
 กณฺหิณชาตกํ ตติยํ.

๓. กัณฺหิณชาตก (๑๓)

๑๓. "นําคีเตียนบุคคลผู้มีหอก มีลูกศร ซึ่ง
 ประหาร(คนอื่น)อย่างมันเหมาะ นําค
 คําหนีชนบทที่มีสตรีเป็นผู้นำ แม่เหล่า
 ชนซึ่งตกอยู่ในอำนาจของสตรีเพศ ก็
 นําคําหนีเช่นกัน".

กัณฺหิณชาตก ที่ ๓.

คุณชัยพร สำเภาเงิน

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิโต ประมฺปน ภิกฺขุณฺโณ ยาจันฺนํ ภวนฺตรปฺ- ต่อไปนี้ พวกเรา (คือพระอรธกถาจารย์)
 ปฏิจฺจนฺตณฺจ อวตฺตวา "อตีตํ อหริ"ติ จะไม่กล่าว คำกราบทูลอาราธนาของภิกษุ
 เอตฺตกเมว วกฺขาม, เอตฺตเก วุตฺเตปิ ทั้งหลายและสาเหตุที่ภพอื่นปกปิดไว้ แต่จะ
 ยาจันฺตณฺจ วลาหคคพฺภโต จนฺตฺนํหฺรณฺูปมา กล่าวคำเพียงว่า "อตีตํ อหริ" เท่านั้น, ถึง
 ภวนฺตรปฺปฏิจฺจนฺตณฺจการณภาโว จาติ สพฺพเมตฺต แม้จะกล่าวไว้เพียงเท่านั้น แต่เรื่องทุกเรื่องนี่คือ
 เหมฺจฺจาวุตฺตณฺเยเนว โยเชตฺตวา เวทิตพฺพํ. การทูลวิงวอน และความที่สาเหตุอันภพอื่น
 ปิดกั้นไว้ (ทำให้กระจ่างแจ้ง) เหมือนนำ
 พระจันทร์ออกจากกลุ่มเมฆ ฉะนั้น บัณฑิตพึง
 ประกอบแล้ว ทราบนัยที่กล่าวไว้แล้วในทนต์
 นั้นแล.

อตีเต มคฺชรฎฺเฐ ราชคเเท มคฺชราชา
 รชฺชํ กาเรสี. มคฺชวาสิกาณํ สสฺสสมเย
 มิคานํ มหาปริปนฺโถ โทติ. เต อรณฺเณ
 ปพฺพตปาทํ ปวิสนฺติ.

ในอดีตกาลนานมาแล้ว พระเจ้ามคธ-
 ราช เสวยราชสมบัติในกรุงราชคฤห์ ในแคว้น
 มคธ. อันตรายเป็นอันมากเกิดแก่ฝูงเนื้อที่
 อาศัยอยู่ในแคว้นมคธในฤดูข้าวกล้า. ฝูงเนื้อ
 เหล่านั้น พากันอาศัยเชิงภูเขาในป่า.

ตตฺถ เอโก อรณฺเณวาลี ปพฺพเตยฺยมิโค
 เอกาย คามนฺตวาสินียา มิกโปติกาย สหฺติ
 สนฺถวํ กตฺวา เตสี มิคานํ ปพฺพตปาทโต

บรรดาเนื้อเหล่านั้น มีเนื้อตัวหนึ่งเป็น
 เนื้อเกิดที่ภูเขา มีปรกคิอยู่ใป่า กระทำการ
 เชยชมสมสู่กับนางเนื้อบ้านตัวหนึ่ง ซึ่งมีลูกอ่อน

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โอรุห ปุณ คามนุติ โอตินุณกาล ในเวลาที่ฝูงเนื้อเหล่านั้น ลงจากเชิงภูเขากลับ
มิกโปติกาย ปฏิพัทธจิตตตาย เตหิ สหุธิเยว เข้าไปในบ้านอีก ก็ลงไปกับเนื้อเหล่านั้นเพราะ
โอตริ. มีจิตผูกพันกับนางเนื้อนั้น.

อด นั สา อาท "ตุวั โขสิ อยฺย ปพฺพเตยฺโย ตอนนั้น นางเนื้อจึงบอกเนื้อป่านั้นว่า "นาย
พาลมิกโก, คามนุโต จ นาม สาสงฺโก ท่านเป็นเนื้อเถื่อน เป็นชาวเขา, ขึ้นชื่อว่า
สปปฎิกโย, มา อเมหิ สหุธิ โอตรา"ติ. บ้าน เป็นที่นำทวารระแวงมีภัยรอบด้าน,
อย่าลงไปกับพวกเราเลย".

โส ตสฺสา ปฏิพัทธจิตตตาย อนิวตฺติตฺวา ตาย พาลมฤคชาวเขานั้น ไม่ยอมกลับเพราะมีจิต
สหุธิเยว อคมาสิ. ผูกพันอยู่กับนางเนื้อ ได้ไปกับนางเนื้อจนได้.

มคธวาสโน "อิทานิ มิกานํ ปพฺพตปาทา ชนชาวมคธรู้ว่า "เวลานี้เป็นเวลาฝูงเนื้อ
โอตรณกาล"ติ ฌตฺวา มคฺเค ปฏิจฺจนน- ลงจากเชิงภูเขาลงมา" จึงพากันไปยืนในที่กำบัง
โกฏฺฐเกสุ ติฏฺฐนฺติ. ไกลหันทาง.

เตสมฺปิ ทฺวินนํ อากมนมคฺเค เอโก ลุทฺทโก นายพรานเนื้อคนหนึ่ง ยืนอยู่ที่กำบังใกล้
ปฏิจฺจนนโกฏฺฐเก จิตฺโต โหติ. ทนทางที่เนื้อทั้งคู่จะเดินมา.

มิกโปติกา มนุสฺสกนฺธํ ฆายิตฺวา "เอโก นางเนื้อแม่ลูกอ่อน ได้กลิ่นมนุษย์ จึงคิดว่า
ลุทฺทโก จิตฺโต ฆวิสฺสตี"ติ ตํ พาลมิกํ ปุโรโต "คงมีนายพรานเนื้อยืนค้ำอยู่แน่" จึงให้เนื้อ
กตฺวา สยํ ปจฺจโต อโหสิ. เถื่อนนั้นออกหน้า ตนเองอยู่ข้างหลัง.

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ลูทโก เอเกเนว สรปฺปหาเรน มิคิ ตตฺถเว นายพรานทำให้เนื้อเถื่อนล้มนลง ณ ที่ตรงนั้น
ปาเตสิ. มิคิโปติกา ตสฺส วิทฺธภาวํ ฌตฺวา ด้วยการยิงด้วยลูกศรเพียงลูกเดียว. นางเนื้อ
อุปฺปติตฺวา วาตเวคคตฺติยา^๑ ปลายิ. แม่ลูกอ่อน รู้ว่าเนื้อเถื่อนถูกลูกศรแทงแล้ว จึง
กระโดดหนีไปด้วยคติแห่งกำลังลม(เร็วปานลม).

ลูทโก โภฏฺจกโต นิภฺขมิตฺวา มิคิ พรานเนื้อออกจากที่ซ่อน แล้วเนื้อก่อไฟย่างเนื้อ
โอภฺกนฺตฺติตฺวา อคฺคิ กตฺวา วิตฺตจฺจิตฺเตสฺ องฺคาเรสฺ ที่มีรสอร่อย บนถ่านไฟที่ไม่มีควันแล้วกิน จึง
มธฺรํมฺสํ ปจฺจิตฺวา ชาทิตฺวา ปานีเย ปิวิตฺวา คั้นน้ำ ใช้หาบ หาบเนื้อที่เหลือซึ่งมีหยาดเลือด
อวเสสฺ โลหิตวินฺนุหฺติ ปคฺขรณฺเตหิ กาเชนาทาย ไหลหยดไป ทำให้เด็ก ๆ ยินดี แล้วจึงไป
ทารเก โตเสนฺโต ฆริ อคฺมาสิ. สู้อร่อย.

ตทา โโพธิสฺสโต ตสฺมี วนสณฺฑเต ในสมัยนั้น พระโพธิสัตว์เกิดเป็นรุกข-
รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺโต โทติ. เทวตาที่ราวป่าแห่งนั้น.

โส ตํ การณํ ทิสฺวา อิมสฺส พาลมิกสฺส พระโพธิสัตว์ เห็นเหตุนั้นแล้วรำพึงว่า ความ
มรณํ เนว มาตรํ นิสฺสาย, น ปิตฺรํ, อถ โข ตายของเนื้อร้ายตัวนี้ เกิดขึ้นเพราะอาศัย
กามํ นิสฺสาย กามนิมิตฺตณฺหิ สตฺตา สุกตฺติยํ มารดาก็ห้ามไม่ได้, เพราะอาศัยบิดาก็ห้ามไม่ได้,
หตฺถจฺเจทาหิ, หุคฺคตฺติยณฺจ ปณฺจวิธพนฺธนาหิ ที่แท้เกิดขึ้นเพราะอาศัยกามคุณ เพราะว่า
นानปฺปการํ หุคฺขํ ปาปฺพนฺตฺติ, สัตว์ทั้งหลายอาศัยกามเป็นเหตุ ย่อมถึงการ

^๑ ม. วาตคตฺติยา.

ยตุถิตถึ ปริณายิกา
 เต วาปี ธิกุกิตา สตุตา
 เย อิตถินัน วลี คตา"ติ.

ชนผู้ตกอยู่ในอำนาจของสตรีเพศ ก็นำ
 คำหนีเช่นกัน" ดังนี้.

ตตุถ ธิตถิตถึ ครทณตถเถ นิปาโต.
 สุวามิธ อุตตาสอุพเพควเสน ครทณ
 ทฏฐพโพ. อุตตลิตุพพิโก หิ โทนุโต
 โพธิสตุโต เอวมาห. กณทมสุส อตุถิตติ กณฐี.
 ตั กณฐินัน.

ในคณานัน มีอธิบายดังนี้ ศัพท์ว่า
ธิตถิตถึ เป็นนิบาต แปลว่า ตีเตียน. ฟังทราบ
 นิบาตศัพท์นี้ลงในอรรถว่าตีเตียน ด้วยอำนาจ
 แห่งความสะอึกและหวาดเสียวในที่นี้. เพราะ
 ว่า พระโพธิสัตว์เป็นผู้สะอึกและหวาดเสียว จึง
 กล่าวเช่นนั้น. ลูกธนูย่อมมีแก่บุคคลนั้น เหตุฉะนั้น
 บุคคลนั้นชื่อว่า ผู้มีลูกธนู. ตั กณฐินัน คือซึ่ง
 บุคคลผู้มีลูกธนูนั้น.

ตมฺปน กณฐี อนุปวิสนภูเจน "สลลนฺ"ติ
 วุจฺจติ, ตสฺมา กณฐินัน สลลนฺติ เอตถ
 สลลนฺกณฐินนฺติ อตฺโถ. สลลํ วา อสฺส
 อตุถิตติ สลฺโล, ตั สลลํ. มหนฺตํ วณฺมุขํ
 กตฺวา พลวฺบฺพหาวํ ททฺนุโต กาพฺหํ วิชฺฌตฺติ
 กาพฺหเวธึ, ตั กาพฺหเวธินัน.

ก็ลูกธนูนั้น ท่านเรียกว่า "ลูกศร" เพราะ
 อรรถว่าแล่นเข้าไป, ฉะนั้น ในคำว่า กณฐินัน
สลลํ มีความว่า ลูกธนูคือลูกศร. อีกอย่าง
 หนึ่ง ลูกศรของบุคคลนั้นมีอยู่ เพราะเหตุฉะนั้น
 จึงชื่อว่าผู้มีธนู, ตั สลลํ คือซึ่งบุคคลผู้มี
 ธนูนั้น. บุคคลประหารอย่างเต็มกำลัง จน
 ทำให้เป็นแผลเหวอะหวะ แหว่งอย่างแรง
 เหตุฉะนั้นชื่อว่าผู้ประหารอย่างรุนแรง, ตั

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กาฬเวธินิ คือซึ่งบุคคลผู้ประหารอย่าง
รุนแรงนั้น.

นานปกาเรน กณฺเฑน, กุมฺพตฺตสณฺจาน-
ผเลน^๑ อุชุกกมเนเนว สลฺเลน จ สมนฺนาคตํ
กาฬเวธินิ ปุริสํ ธิรตฺถุตติ อยเมตฺถ อตฺถโถ.

ในข้อความนี้มีอธิบายดังนี้ น่าจะเทียบบุคคลผู้มี
ลูกธนู มีประการต่าง ๆ ผู้มีลูกศร มีสัญฐาน
คล้ายกลับบัว เล่นไปตรงผู้ประหารบุคคลอื่น
อย่างรุนแรง.

ปริณายิกาทิ อีสฺสรา สวิชายิกา.

บทว่า ปริณายิกา ความว่า สตรีผู้เป็นใหญ่
ได้แก่ ผู้รูด.

ธิกฺกิตาติ กรหิตา.

บทว่า ธิกฺกิตา ความว่า ตีเตียน.

เสสเมตฺถ อุตฺตานตฺถเมว.

ในกาถานี้ คำที่เหลือมีเนื้อความสั้น.

อิโต ปรมฺปนฺน เอตฺตกมฺปิ อวตฺวา ยํ
ยํปิ อนุตฺตานํ, ตํ ตเทว วณฺณยิสฺสาม.

ก็ต่อจากนี้ไป ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวคำมี
ประมาณถึงเพียงนี้, จักพรรณนาเฉพาะคำที่ยัง
ไม่ชัดเจนเท่านั้น.

เอวํ เอกาย กาดาย ตินฺนํ กรหตฺถุนิ
ทสฺเสตฺวา โภธิสฺสโต วนํ อุนฺนาเทตฺวา
พฺพุทฺถลฺฬุทาย ฐมฺมํ เทเสสิ.

พระโพธิสัตว์ แสดงเรื่องอันน่าตีเตียน
๓ เรื่องด้วยคาถาเดียวอย่างนี้ ทำป้าให้
บันลือลั่นแล้วแสดงธรรมด้วยพุทธลีลา.

^๑ ม. กุมฺพตฺตสณฺจานถ เล.

คุณมานิต ศิลปอาชา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อahrtiva
 สจฺจานิ ปกาเสสิ, สจฺจปรีโยसानะ อุกฺกณฺจิต-
 ภิกฺขุ โสตาปตฺติผละ ปตฺติฏฺฐหิ.

พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำพระ-
 ธรรมเทศนานี้มาแล้ว ทรงประกาศสั่งจะ
 ทั้งหลาย, ในเวลาจบสั่งจะ ภิกษุที่มีความ
 กระสันอยากสึกก็ดำรงอยู่ในโสตปาตติผล.

สตถา เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อุนฺสนฺธิ ฆญฺเฑตฺวา
 ชาตกํ . สโมธานะสิ. อิตฺโต ปรมฺปน "เทว
 วตฺถุณี กเถตฺวา"ติ อิทํ อวตฺวา "อุนฺสนฺธิ
 ฆญฺเฑตฺวา"ติ เอตฺตกเมว วกฺขามิ, อวตฺตมฺปิ
 ปน เหมจฺจา วุตฺตณฺเยเนว โยเชตฺวา กเทตฺพฬ.

พระบรมศาสดา ตรัสเรื่อง ๒ เรื่องสืบต่อ
 อุนสนธิ ประมวลชาดกแล้ว. ต่อจากนี้ จักไม่
 กล่าวคำนี้อีกว่า "เทว วตฺถุณี กเถตฺวา" จัก
 กล่าวเพียงคำว่า "อุนฺสนฺธิ ฆญฺเฑตฺวา" เท่านั้น
 บัณฑิตพึงประกอบคำที่มีได้กล่าวไว้, พึงยึดถือ
 ตามนัยที่กล่าวไว้แล้ว ในหนหลังนั้นแล.

ตทา ปพฺพเตยฺยมิโค อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อโหสิ,
 มิคโปตฺติกา ปุราณหุติยิกา, กาเมสุ โทสํ
 ทสฺเสตฺวา ฌมฺมเทสํกเทวตา ปน อหเมว
 อโหสีติ.

เนื้อตัวอยู่บนภูเขาคราวนั้น กลับมาเกิดเป็น
 ภิกษุผู้กระสันอยากสึก, นางเนื้อแม่ลูกอ่อน
 กลับมาเกิดเป็นภรรยาเก่าของภิกษุนั้น, ส่วน
 เทวคาที่แสดงธรรม แสดงโทษในกามคือเรา
 ตถาคตเองแล.

กณฺฐกัณฐกาวณฺณนา ตติยา.

พรรณนากัณฐก ที่ ๓ จบ.

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. วาตมิกชาตก (๑๔)

๑๔. "น กิรตุถิ รเสหิ ปาปิโย
อวาเวเสหิ วา สนฺถเวหิ วา
วาตมิกํ กหนนีสฺสิตํ
วสฺมาเนสิ รเสหิ สณฺชโย"ติ.

วาตมิกชาตกํ จตุตฺถํ.

๔. วาตมิกชาตก (๑๔)

๑๔. "ได้ยึนว่า การติดที่อยู่อาศัยก็ดี ความ
คุ้นเคยต่อมิตรก็ดี ก็ยังไม่ชั่วช้าลามก
กว่าการติตรส ลัญชัยคนเฝ้าสวนนำ
เนื้อสมันซึ่งอาศัยอยู่ในป่า (ให้) มา
สู่อำนาจด้วยรสทั้งหลาย".

วาตมิกชาตก ที่ ๔.

๔. วาทมิกชาดกวรรณนา (๑๔)

น กิริตถิ รเสหิ ปาปิโยติ อิหิ สตุถา
 เขตวเน วิหรนุโต จุฬปิณฑปาติกติสฺสตุเถโร
 อารพภ กเถสิ.

สตฺถริ กิร ราชกหิ อุปนิสฺสาย เวฬุวเน
 วิหรนุเต ติสฺสกุมาโร นาม มหาวิภวสฺส
 เสฏฺฐิคุลสฺส ปุตุโต เอกทิวสํ เวฬุวนิ คนฺตุวา
 สตุถุ ฐมฺมเทสนํ สุตฺวา ปพฺพชิตฺกามา ปพฺพชชํ
 ยาจิตฺวา มาตาปิตฺุหิ อนนฺนุมาตตฺตา
 ปฏิกฺขิตฺโต สตุตฺทาหิ ภตฺตจฺเจหิ กตฺวา รฏฺฐ-
 ปาลตฺเถโร วิย มาตาปิตโร อนุชานาเปตฺวา
 สตุถุ สนฺตฺติเก ปพฺพชิ.

สตฺถา ตํ ปพฺพาเซตฺวา อหฺตฺตมาสมตฺตํ เวฬุวเน
 วิหริตฺวา เขตวนํ อคมาสิ. ตตฺตฺรายํ กุลปุตุโต
 เทรส ฐตฺตฺกานิ สฺมาทาย สวาทฺถุณิ สฺปทานํ

๔. พรรณनावาทมิกชาดก (๑๔)

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ที่พระ-
 เขตวันมหาวิหาร ทรงปรารภพระเถระ ชื่อ
 จุฬปิณฑปาติกติสสะ ตรัสพระธรรมเทศนาว่า
น กิริตถิ รเสหิ ปาปิโย ดังนี้ เป็นต้น.

ได้ยินว่า เมื่อพระศาสดาทรงอาศัย
 กรุงราชคฤห์ ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน มี
 บุตรแห่งตระกูลเศรษฐี มีทรัพย์มากคนหนึ่ง
 ชื่อ ติสสะกุมาร วันหนึ่งไปยังพระเวฬุวัน พัง
 พระธรรมเทศนาของพระศาสดา แล้วมีความ
 ประสงค์จะบวช จึงทูลขอบรรพชา ถูกพระองค์
 ทรงห้ามเสีย เพราะมารดาบิดายังไม่อนุญาต
 จึงทำการอดข้าว ๗ วัน เหมือนพระรัฐपाल-
 เถระ ครั้นให้มารดาบิดายอมอนุญาตแล้ว จึง
 บวชในสำนักของพระศาสดา.

พระศาสดาทรงโปรดให้ติสสะกุมารนั้น บวชแล้ว
 ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน ประมาณกึ่งเดือน
 แล้วจึงได้เสด็จไปพระเชตวัน. ในเวลานั้น

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปิณฑาย จรฺนุโต กาลํ วิตินาเมสิ, "จุฬปิณฑ-
ปาทิกตีสฺสตุเถโร นามา"ติ วุตฺโต คคนตเล
ปุณฺณจฺนุโท วยิ พุทฺธสาสนเ ปากโฏ
ปณฺณาโต อโหสิ.

ตสฺมี กालเ ราชคเห นกฺขตฺตกีฬาย
วตฺตมานาย เณรสฺส มาตาปิตโร ยํ ตสฺส
คิหิกาลเ อโหสิ อารณฺณภณฺฑกํ, ตํ รัชต-
จฺงโฏฏเก นิกฺขิปิตฺวา อูเร จเปตฺวา "อณฺเฏสาสุ
นกฺขตฺตกีฬาสฺ อมฺหากํ ปุตฺโต อิมินา
อลงฺกาเรน อลงฺกโต นกฺขตฺตํ กิฬติ, ตํ โน
เอกปุตฺตํ คเหตุวา สมฺโน โคตโม สาวตฺถินคริ
คโต, กหํ นุ โข โส เอตฺรหิ นิสินฺโน, กหํ
จิตฺ"ติ วตฺวา โรหนฺติ.

กุลบุตรผู้สมาทานธุดงค์ ๑๓ เทียบวิณฑบาต
ตามลำดับตรอก ในกรุงสาวัตถี ยังกาลให้
ล่วงไป, คนทั้งหลายก็เรียกท่านว่า "พระ-
ตีสสเถระองค์เล็ก ผู้ถือวิณฑบาตเป็นวัตร"
(ท่าน) ปราภฏเลื่องลือในพระพุทธศาสนา
ประคองพระจันทร์ในวันเพ็ญในท้องฟ้า.

ในกาลนั้น ในกรุงราชคฤห์ เมื่อมี
การเล่นรื่นเริงตามฤดูกาล เครื่องประดับใจ
ของพระตีสสเถระนั้น ได้มีอยู่ในเวลาเป็น
คฤหัสถ์, มารดาบิดาของพระเถระ ได้เก็บ
เครื่องประดับนั้น ใส่ผอบเงิน วางไว้ที่อกพูดว่า
"แต่ก่อนเมื่อมีการเล่นรื่นเริง ตามฤดูกาล
บุตรของเรา ประดับประดาเครื่องประดับนี้
แล้วเที่ยวเล่นงานรื่นเริงตามฤดูกาล, พระ-
สมณโคดม ทรงพาลูกชายคนเดียวของเรา
ทั้งสองนั้น เสด็จไปกรุงสาวัตถี, ในกาลนี้
ลูกชายนั้นนั่งที่ไหนดนอ ยืนที่ไหนดนอ" ดังนี้
ร้องให้รำพันอยู่(อย่างนี้).

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อเตกา วรรณทาสี ต่ กุล่ คนุตวา . ครั้งนั้น นางวรรณทาสีคนหนึ่งไปถึง
 เสฏฐิภริยั โธทนต์ หิสฺวา ปุจฺฉิ "ก็ ปน อยฺเย ตระกุลนั้น เห็นภรรยาเศรษฐีกำลังร้องไห้
 โธทนต์"ติ. ส่า ตมตฺถั อารโจะสิ. "ก็ ปน รำพัน จึงถามว่า "คุณนายเจ้าขา ก็ทำไม
 อยฺเย อยฺเยปฺตุโต ปิยายตี"ติ. "อสุกฺกจ ท่านจึงร้องไห้". ภรรยาเศรษฐีนั้นได้บอก
 อสุกฺกจา"ติ. "สเจ ตุมฺเห อิมฺสมิ เกเห สพฺพิ เนื้อความนั้น. นางวรรณทาสีถามว่า "คุณนาย
 อิสฺสรียั มยฺหิ เทถ, อหนฺเต ปฺตุตฺติ เจ้าขา ก็ลูกชายของคุณนาย ย่อมมีความรัก
 อานะสฺสามิ"ติ.

เสฏฐิภริยา "สาธฺฐ"ติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ปริพฺพยั ภรรยาเศรษฐี รับพร้อมแล้วว่า "ดีละ" จัด
 ทตฺวา มหนฺเตน ปริวารเณ นั อฺยุโยเชสิ เสบียงให้แล้ว ส่งนางไปด้วยบริวารจำนวนมาก
 "กจฺฉ, อตฺตโน วเสน" มม ปฺตุตฺติ ว่า "เธอจงไป, จงนำลูกชายของเรากลับมา
 อานะหิ"ติ. ด้วยอำนาจของตน".

ส่า ปฏิจฺฉนฺนยาเน นิสินฺนา ส่าวตฺถิ คนุตวา นางวรรณทาสีนั้น นั่งในยานอันปกปิดไปกรุง
 เถรสฺส ภิกฺขจาจารวិธียั นิवासั กเหตุวา สาวัดถิ ยึดเอาที่พักใกล้ถนนที่พระเถระเที่ยว
 เสฏฐิกุลา อากตมฺนุสฺเส เถรสฺส อทฺสเสตฺวา ภิกฺขจาจาร ไม่แสดงตนที่มาจากตระกูลเศรษฐี

^๑ ฉ. พเลน.

อตุตโน ปริวาเรเนว ปริวุตา เถรสฺส ปินฺทาย
 ปวิฏฺฐสฺส อาทิโตว อุลฺลภยาคุญฺจ รสภิกฺขุญฺจ
 ทตฺวา รสตนฺทาย พนฺธิตฺวา อนุกฺกเมน เกเท
 นิสีทาเปตฺวา ภิกฺขุ ทมมานา เถรสฺส อตุตโน
 วสิ อุกตภาวํ ฅตฺวา คิลานาลยํ ทสฺเสตฺวา
 อนฺโตคพฺเภ นิปชฺชិ.

ให้พระเถระเห็น มีบริวารของตนเท่านั้นแวด-
 ล้อม ตั้งแต่วันแรกที่เที่ยว ถวายข้าวยากู
 กระบวยหนึ่ง และภิกษามีรสอร่อยแก่พระ-
 เถระผู้เข้าไปบิณฑบาต ผูกพัน(พระเถระ)ไว้
 ด้วยความอยากในรส ตามลำดับ นิมนต์
 พระเถระให้นั่งในเรือน ถวายภิกษา จนกระทั่ง
 รู้ว่าพระเถระตกอยู่ในอำนาจของตนแล้ว ก็
 แกล้งเป็นไขนอนอยู่ภายในห้อง.

เถโรปิ ภิกฺขุจารเวลาย สप्तานํ จรฺนฺโต
 เกทฺหวาริ อคฺมาสิ. ปริชโน เถรสฺส ปตฺตํ
 คเหตุวา เถริ ฆเร นิสีทาเปสิ. เถโร
 นิสีทิตฺวาว "กหํ อุปาสิกา"ติ ปุจฺฉิ. "คิลานา
 ฆนฺเต ตุมฺหากํ ทสฺสนํ อิจฺฉตี"ติ. โส
 รสตนฺทาย พนฺธิ^๑ อตุตโน วตฺตสมาทานํ
 ภินฺทิตฺวา ทสฺสา นิปนฺนญฺจานํ ปาวิสิ.

แม้พระเถระ เที่ยวไปตามลำดับตรอกในเวลา
 ภิกษาจาร ได้ไปถึงประตูเรือน. บริวารชน
 รับบาตรของพระเถระ แล้วนิมนต์พระเถระให้
 นั่งในเรือน. พระเถระนั่งเรียบร้อยแล้วถามว่า
 "อุปาสิกาไปไหน". บริวารชนเรียนว่า
 "ท่านผู้เจริญ นางเป็นไข ปรารถนาจะเห็น
 ท่าน". พระเถระผู้ติดอยู่ด้วยความอยาก
 ในรส ทำลายวัตรสมาทานของตนแล้ว เข้า
 ไปถึงที่นอนของนางวัฒนทาสีนั้น.

^๑ ฉ. พุทฺโธ.

สา อุตฺตโน อากตการณํ กเถตุวา ตํ นางกล่าวเหตุที่ตนมาแล้ว ประเล้าประโลม
 ปโลเภตุวา รสตณฺหยา พนฺธิตุวา อุปฺปพฺพา- พระเถระ ผู้พันไว้ด้วยความอยากในรส ให้
 เชตุวา อุตฺตโน วเส จเปตุวา ยานะ พระเถระลาลึกษา แล้วทำให้อยู่ในอำนาจของ
 นิสีทาเปตุวา มหนฺเตน ปรีวาเรน ตน ให้เขานั่งในยานไปกรุงราชคฤห์ทันที
 ราชคหเมว อคมาสี. สา ปวตฺติ ปากฎา พร้อมด้วยบริวารจำนวนมาก. ความเป็นไปนั้น
 ชาตา. ได้ปรากฏไปทั่ว.

ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ สนฺนินฺนินา "จฺพ-
 ปินฺทปาตักกิสฺสสฺสเถโร กิร เอกา วณฺณทาสี ธรรมสภา สนทนากันว่า "ได้ยินว่า นาง
 รสตณฺหยา พนฺธิตุวา อาทาย กตา"ติ กถิ วัณณทาสีคนหนึ่งผูกพระคิสีสเถระองค์เล็กผู้อ
 สมฺภูจาเปสฺสุ. สตุถา ฌมฺมสภํ อุปคฺนฺตุวา บินชบาตเป็นวัตรไว้ด้วยความอยากในรส แล้ว
 อลงฺกตาสเน นิสีทิตฺวา "กาย นฺตุถ ภิกฺขเว พาไป". พระศาสดาเสด็จเข้าไปยังธรรมสภา
 เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินา"ติ อาท. ประทับบนอาสนะ ที่เขาประทับตกแต่งแล้ว
 ตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เธอทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลาย นั่งประชุมกันอยู่ในโรง-
 ธรรมสภา สนทนากันว่า "ได้ยินว่า นาง
 วัณณทาสีคนหนึ่งผูกพระคิสีสเถระองค์เล็กผู้อ
 บินชบาตเป็นวัตรไว้ด้วยความอยากในรส แล้ว
 พาไป". พระศาสดาเสด็จเข้าไปยังธรรมสภา
 ประทับบนอาสนะ ที่เขาประทับตกแต่งแล้ว
 ตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เธอทั้งหลาย
 นั่งสนทนากัน ด้วยเรื่องอะไรหนอแล".

เต ตํ ปวตฺติ กถยีสฺสุ. "น ภิกฺขเว อิทาเนว ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลความเป็นไปทั่วนั้น.
 เอโส ภิกฺขุ รสตณฺหยา พชฺฌิตฺวา ตสฺสา พระศาสดาตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
 วสงฺกโต. ปุพฺเพปิ ตสฺสา วสงฺกโตเยวา"ติ นี้ตกไปในอำนาจของหญิง เพราะคิดในรส-
 วตุวา อตีตํ อาทริ. ตัณหา มิใช่ในบัดนี้เท่านั้น, แม้ในกาลก่อน

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลความเป็นไปทั่วนั้น.
 พระศาสดาตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
 นี้ตกไปในอำนาจของหญิง เพราะคิดในรส-
 ตัณหา มิใช่ในบัดนี้เท่านั้น, แม้ในกาลก่อน

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พระติสสเถระนั้น ก็ตกอยู่ในอำนาจของนาง เหมือนกัน" ทรงนำอดีตนิทานมา (กัณฑ์ต่อไป).

อดีตเต พาราณสีมี รมโณ พุรหมทตฺตสฺส สณฺชโย นาม อุตฺตยานปาโล อโหสิ. อเถโก วาตมิโก ตํ อุตฺตยานํ อากนฺตฺวา สณฺชยํ ทิสฺวา ปลายติ, สณฺชโยปิ น ตํ ตชฺเชตฺวา นีหริติ. โส ปนฺปนํ อากนฺตฺวา อุตฺตยานเนยฺว จรติ. อุตฺตยานปาโล ปาโตว อุตฺตยานโต นานปฺปการานิ ปุปฺผผลานิ คเหตฺุวา ทิวเส ทิวเส รมโณ อภิหริติ. อถ นํ เอกทิวสํ ราชา ปุจฺฉิ "สมฺม อุตฺตยานปาล อุตฺตยาน กิณฺฉิ อจฺฉริยํ ปสฺสสี"ติ.

"เทว อญฺณํ น ปสฺสสามิ, เอโก ปน วาตมิโก อากนฺตฺวา อุตฺตยานเน จรติ, เอตํ ปสฺสสามิ"ติ. "สกุขิสฺสสิ ปน ตํ คเหตุนฺ"ติ. "โถกํ มธฺ"

ในอดีตกาล มีคนเฝ้าพระราชอุทยาน ของพระเจ้าพรหมทัต ในกรุงพาราณสี ชื่อ สัตฺตย. ครั้งนั้น เนื้อสัตว์หนึ่งมายัง พระราชอุทยานนั้น เห็นสัตฺตยแล้วก็หนีไป, แต่สัตฺตยก็มิได้คุกคามให้เนื้อนั้นตกใจหนีไป. เนื้อสัตว์นั้นจึงมาเที่ยวไปในพระราชอุทยาน บ่อย ๆ. คนเฝ้าพระราชอุทยาน เก็บดอกไม้ และผลไม้มีประการต่าง ๆ จากพระราชอุทยาน แต่เข้าที่เดียว ย่อมนำไปถวายแต่พระราชา ทุก ๆ วัน. ครั้งนั้นในวันหนึ่ง พระราชาตรัสถามเขาว่า "แน่ะสหายคนเฝ้าสวน เจ้า เห็นอะไรแปลกประหลาดในสวนบ้างไหม".

นายสัตฺตยกราบทูลว่า "ข้าแต่สมมติเทพ ข้า- พระองค์ย่อมไม่เห็นอะไรอื่น, แต่ว่าเนื้อสัตว์ หนึ่งมาเที่ยวเล่นในพระราชอุทยาน, ข้า-

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ลภนโต อิมิ^๑ อนุโตราชนิเวสนมปิ อาเนตุ พระองค์ย่อมเห็นเนื่อสมันนั้น พระเจ้าข้า".
 สกขิสสาม เทวา^๑ติ. ราชา ตสฺส มธฺ พระราชาตรัสถามว่า "ก็เจ้าจักสามารถที่
 ทาเปสิ. จะจับเนื่อสมันนั้นได้ไหม". นายสัญญาชัย
 กราบทูลว่า "ถ้าข้าพระองค์ได้นำผึ่งหนึ่ง
 หนึ่ง จักสามารถนำเนื่อสมันตัวนั้นมา แม้สู้
 ภายในพระราชนิเวศน์พระเจ้าข้า". พระ-
 ราชาโปรดให้พระราชทานน้ำผึ่งแก่เขา.

โส ตํ คเหตุวา อุษยานํ กนฺตฺวา วาตมิกสฺส นายสัญญาชัยนำน้ำผึ่งนั้น ไปยังพระราชอุทยาน
 จรณภูจฺจเน ตินานิ มธฺนา มกฺขเหตุวา นิลียิ. เอน้ำผึ่งทาหญ้าทั้งหลาย ในสถานที่เนื่อสมัน
 มิโค อากนฺตฺวา มธฺมกฺขิตานิ ตินานิ ขาทิตฺวา เทียวไปแล้วแอบซ่อนอยู่. เนื่อสมันมาเคี้ยวกิน
 รสตณฺหาย พนฺโท อณฺณตฺถ อกนฺตฺวา หญ้าที่ทาน้ำผึ่งไว้ ถูกความอยากในรสผูกพันไว้
 อุษยานเมว อากจฺจติ. ไม่ไปในที่อื่น มาแต่พระราชอุทยานเท่านั้น.

อุษยานปาโล ตสฺส มธฺมกฺขิตติเนสฺส คนเฝ้าพระราชอุทยาน รู้ความที่เนื่อสมันนั้น
 ปลุทฺธภาวํ ญตฺวา อนุกฺกเมน อตฺตานํ ทสฺเสสิ, มีความละโมภในหญ้าที่ทาน้ำผึ่งไว้ จึงแสดงตัว
 โส ตํ ทิสฺวา กติปาหํ ปลายิตฺวา ปนฺปนฺน ให้เห็นโดยลำดับ, เนื่อสมันนั้นเห็นนาย-
 ปสฺสนฺโต วิสฺสาสิ อापชฺชิตฺวา อนุกฺกเมน สัญชัยนั้นแล้วหนีไป สิ้นสองสามวัน เมื่อเห็น

^๑ ฉ. น.

อุชฺฌยานปาลสฺส หตฺถเถ จิตฺตนิทานิ ชาตีตุ อยู่บ่อย ๆ ก็ถึงความคุ้นเคย เริ่มเคี้ยว
อารภิ. กินหญ้าที่วางไว้ ที่มือของคนเฝ้าพระราช-

อุทยานนั้นโดยลำดับ.

โส ตสฺส วิสฺสาสิ อापนฺนภาวํ ฅตฺวา ยาว
ราชนิเวสนา วิถิ กิลณฺเชหิ ปริกฺขิปีตฺวา ตฺหิ
ตฺหิ สาขากงฺคํ ปาเตตฺวา มธฺลพุกํ อํเส
ลคฺเคตฺวา ตินฺกลางิ อุปกจฺจนเก จเปตฺวา
มธฺมกฺขิตานิ ตินฺทานิ มิคสฺส ปุรโต วิกิริณฺโต
อนฺโตราชนิเวสนํเยว อคมาสิ.

คนเฝ้าพระราชอุทยานนั้น รู้ว่าเนื้อสมันนั้นถึง
ความคุ้นเคยแล้ว ก็ถนอมด้วยเสื่อลำแพน
ตลอดถึงพระราชนิเวศน์ หักกิ่งไม้ทิ้งไว้ใน
ที่นั้น ๆ คล้องกระบอกรน้ำผึ้งไว้ที่ป่า หนึบ
กำหญ้าไว้ที่รักแร้ เปลี่ยนหญ้าทาน้ำผึ้ง
ข้างหน้าของเนื้อ(สมันนั้น) ไปได้จนถึง
ภายในพระราชนิเวศน์เลยทีเดียว.

มิเค อนฺโต ปวิฏฺเฐ ทวารํ ปิทฺหิสฺสุ. มิโค
มนุสฺเส ติสฺวา กมฺปมาโน มรณภยภีโต
อนฺโตนิเวสนงฺกณฺเ อาธาวติ ปรีธาวติ.

เมื่อเนื้อสมันเข้าไปภายในแล้ว คนทั้งหลาย
จึงปิดประตู. เนื้อสมันเห็นมนุษย์ทั้งหลาย
จึงหวาดหวั่นอยู่ หวาดกลัวต่อมรณภัย วิ่งมา
วิ่งไปที่เนินภายในพระราชนิเวศน์.

ราชา ปาสาทา โอรุยฺห ตํ กมฺปมานํ ติสฺวา
"วาทมิโค นาม มนุสฺसानํ ติฏฺฐจฺจนํ
สคฺคทาหํ น กจฺจติ, ตชฺชิตฺถจฺจนํ ยาวชิวํ น
กจฺจติ, โส เอวรูโป กหนนฺสิสฺสีโต วาทมิโค

พระราชาสั่งตั้งลงจากปราสาท ทอดพระเนตร
เห็นเนื้อสมันตัวนั้นหวาดหวั่นอยู่ จึงตรัสว่า
"ชั้นชื่อว่าเนื้อสมัน ย่อมไม่ไปสู่สถานที่มนุษย์
ทั้งหลายพบเห็นตลอด ๗ วัน, ย่อมไม่ไปสู่ที่

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

รสตณฺหาย พนฺโท อิทานิ เอวรูปิ จานิ ถูกคุกคามตลอดชีวิต, เนื้อสมันนั้นอาศัยอยู่ใน
 อากโต, นตฺถิ วต โภ โลเก รสตณฺหาย ป่าชฎีเห็นปานนี้ ถูกผูกพันด้วยความอยากในรส
 ปาปตรํ นามา"ติ อิมาย คาทาย ฌมฺมเทสนํ ในบัดนี้ มาสู่สถานที่ที่เห็นปานนี้, ผู้เจริญ
 ปฏฺจเปสึทั้งหลาย ชื่อว่า ความชั่วช้าเลวทรามที่ยิ่ง
 กว่าความอยากในรสไม่มีในโลกหนอ" ทรง
 เริ่มตั้งธรรมเทศนาด้วยคาถานี้ว่า

๑๔. "น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโย

อาวาเสหิ วา สนฺถเวหิ วา

วาทมิกํ คหณนีสฺสิตํ

วสมานเนสิ รเสหิ สนฺชโย"ติ.

ตตฺถ กิราติ อนุสฺสวตฺถเถ นิปาโต.

รเสหิติ ชิวหาวิณฺเวยเยหิ มธฺรุมฺพิลาทีหิ.

ปาปิโยติ ปาปตโร.

๑๔. "ได้ยินว่า การติดที่อยู่อาศัยก็ดี ความ

คุ้นเคยต่อมิตรก็ดี ก็ยังไม่ชั่วช้าลามก

กว่าการติครส สัตฺถุชฺชยคนเฝ้าสวน

นำเนื้อสมันซึ่งอาศัยอยู่ในป่า (ให้)

มาสู่อำนาจด้วยรสทั้งหลาย" ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า กิร
 (แปลว่า ได้ยินว่า) เป็นนิบาต ใช้ใน
 อรรถว่าฟังตาม.

บทว่า รเสหิ แปลว่า ด้วยรสทั้งหลาย มีรส
 หวานและรสเปรี้ยวเป็นต้น อันบุคคลพึงรู้ได้
 ด้วยลิ้น.

บทว่า ปาปิโย แปลว่าชั่วช้าเลวทรามกว่า.

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อวาเสถี ภา สฺนถเวหิ วาติ นิพฺพชฺวสนฺภูจฺจาน-
 สงฺขาทेषฺ อวาเสสฺสปี มิตฺตสฺนถเวสฺสปี
 ฉนฺทราโค ปาปโกว, เอเตหิ ปน สจฺจนฺท-
 ราคปริโภเกหิ อวาเสถี ภา มิตฺตสฺนถเวหิ
 ภา สตฺกฺคฺเณน จ สหสฺสฺกฺคฺเณน จ สตฺสหสฺส-
 กฺคฺเณน จ ฐฺวปฺภฺวิเสวณฺฺญเจน อหารํ วนา
 ชีวิตินฺทฺริยปาลนาย อภาเวน จ สจฺจนฺท-
 ราคปริโภครสาवं ปาปตราติ.

โพธิสฺสโต ปน อนุสฺสวาคํ มิคํ วย อิมมตฺถํ
 กตฺวา "น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโย อวาเสถี
 ภา สฺนถเวหิ วา"ติ อาท.

อิทานิ เนสํ ปาปิยภาवं ทสฺเสนฺโต
 "วาทมิกนฺ"ติอาทิมาท.

บาทพระคาถาว่า อวาเสถี ภา สฺนถเวหิ
ภา ความว่า ความกำหนดด้วยอำนาจแห่ง
 ความพอใจในที่อยู่อาศัย กล่าวคือที่อยู่อาศัย
 เป็นประจำก็ดี ในความคุ้นเคยต่อมิตรก็ดี
 เป็นสิ่งชั่วช้าโดยแท้, แต่ว่ารสแห่งการ
 บริโภคด้วยความกำหนด มีความพอใจนั้น
 เทียบ เป็นสิ่งชั่วช้ากว่าที่อยู่อาศัยอันบริโภค
 ด้วยความกำหนดยินดี หรือกว่าความคุ้นเคย
 ต่อมิตรเหล่านั้น เพราะอรรถว่า ช่องเสฟ
 เป็นประจำเป็นร้อยเป็นพันเป็นแสนครั้งและ
 เพราะเว้นซึ่งอาหาร ก็ไม่มีแห่งการเลี้ยง
 รักษาชีวิตินทรีย์ไว้ได้.

ก็พระโพธิสัตว์ทำเนื่อความนี้ อันมาตามลำดับ
 แห่งการฟังตาม ให้เหมือนเนื่อสมัน แล้ว
 กล่าวว่า "ได้ยินว่า การติดที่อยู่อาศัยก็ดี
 ความคุ้นเคยต่อมิตรก็ดี ยังไม่ชั่วช้าลามก
 เท่าการติครส" ดังนี้.

บัดนี้ พระองค์เมื่อจะแสดงความที่แห่งความ
 อยากในรสทั้งหลายชั่วช้ากว่า จึงตรัสคำ
 เป็นต้นว่า "เนื่อสมัน" ดังนี้.

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ กหนนีสฺสิตฺตุนฺติ กหนฺญจานนีสฺสิตฺตํ.

บทว่า กหนนีสฺสิตฺตํ ในคานานัน ได้แก่
อาคัยที่คือป่า.

อิทํ วุตฺตํ โหติ "ปสฺสถ รसानํ ปาปิยภาวํ,
อิมํ นาม อรณฺณายตเน กหนนีสฺสิตฺตํ วาตมิกํ
สวชโย อุกฺขยานปาโล มจรฺรเสหิ อตฺตโน วสํ
อาเนสิ, สพฺพถาปิ สจฺจนฺทรากปริโกเคหิ รเสหิ
นาม อณฺเฑํ ปาปตฺรํ ลามกตฺรํ นตฺถี"ติ
รสตฺถนฺทหาย อาทินฺนํ กเถสิ. กเถตฺวา จ ปน
ตํ มิกํ อรณฺณเมว เปเสสิ.

มีคำอธิบายว่า "ท่านทั้งหลาย จงดูความที่รส
ทั้งหลาย มีความชั่วช้าเลวทรามกว่า, คนเฝ้า
พระราชอุทยานชื่อสัญญาชัย นำเนื่อสมันที่อาคัย
อยู่ในป่า ในเขตแห่งป่าชื่อนี้มาสู่อำนาจของตน
ด้วยรสน้ำผึ้งทั้งหลายได้, สิ่งอื่นชั่วช้ากว่า
ได้แก่เลวทรามกว่า กว่ารสทั้งหลายอัน
บริโภครด้วยอำนาจความกำหนัดยินดี ย่อม
ไม่มีแม้โดยประการทั้งปวง" พระโพธิสัตว์
ตรัสโทษแห่งความอยากในรสดังนี้. ก็แล
ครั้นตรัสแล้ว ทรงส่งเนื่อสมันตัวนั้นเข้าสู่ป่า
ทันที.

สตุถาปิ "น ภิกฺขเว สา วณฺณทาสี
อิทาเนว เอตํ รสตฺถนฺทหาย พนฺธิตฺวา อตฺตโน
วเส กโรติ, ปุพฺพเพปิ อกาสิเยวา"ติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา อนุสนฺนํ สญฺเจตฺวา ชาตกํ
สโมธานะสิ "ตทา สวชโย อัยํ วณฺณทาสี
อโหสิ, วาตมิกโก จุฬปิณฺฑปาทิโก, พาราณสี-

แม้พระศาสดาตรัสว่า "อภิกษุ
ทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น นางวณณทาสี
นั้นผูกพันพระตีสสเถระนั้น ด้วยความอยาก
ในรส แล้วทำให้อยู่ในอำนาจของตน, ถึงแม้
ในกาลก่อนก็ได้ทำแล้วเหมือนกัน" ครั้นทรง
นำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ทรงสืบท่อ

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา ปน อหเมว อโหสิญฺ"ติ.

อนุสนธิ ประชุมชาดกว่า "นายสัตยชัย ใน
ครั้งนั้น ได้เป็นนางวันทนาสีคนนี ในกาลนี้,
เนื้อสมัน ได้แก่ พระเถระผู้ถือนิคมบาทเป็น
วัตร, ส่วนพระเจ้ากรุงพาราณสี คือเราเอง"
ตั้งนี้.

วาทมิกชาตกวรรณนา จตุตถา.

พรรณनावาทมิกชาดก ที่ ๔ จบ.

๕. ขราทียชาตก (๑๕)

๑๕. "อฏฺฐกขุริ ขราทียะ
มิกิ วฏฺกาทิวฏฺกนิน
สตุตทกาเลทติกฏฺกนตฺ"^๑
น นิน โอิทติสุสเสหติ.

ขราทียชาตกั ปณจม.

๕. ขราทียชาตก (๑๕)

๑๕. "คฺุกรขราทียา เวลาที่จจะสั่งสอนล่อง-
ไปแล้ว ๗ วัน ข้าพเจ้าไม่สามารถที่
จะสั่งสอนเนื้อที่มีกับ ๘ กับ มีเขาคค
หจกงอนี้ได้".

ขราทียชาตก ที่ ๕.

^๑ ฉ. สตุตททิ กาลาติกฏฺกนตฺ.

๕. ขราทียชาตกถวณณา (๑๕)

อุฏฺจกขุรฺ ขราทียเถติ อิทํ สตุถา
 เขตวเน วิหรนฺโต อณฺณตรํ ทุพฺพภิกฺขุ
 อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร ภิกฺขุ ทุพฺพโจ โอวาทํ น
 คณฺหาตี. อถ นํ สตุถา ปุจฺฉิ "สจฺจํ
 กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ทุพฺพโจ โอวาทํ น
 คณฺหาตี"ติ. "สจฺจํ ภควา"ติ. สตุถา
 "ปุพฺเพปิ ตฺวํ ทุพฺพจทาย ปณฺชิตานํ
 โอวาทํ อคฺคเหตฺวา ปาเสน พนฺโธ^๑
 ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺโต"ติ วตฺวา อตีตํ อหาริ.

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ
 กาเรนฺเต โพิธิสฺตุโต มิโค หุตฺวา
 มิกคณฺปริวฺโต อรณฺเณ วสติ.

๕. พรรณนาขราทียชาดก (๑๕)

สมเด็จพระบรมศาสดา ประทับอยู่ ณ
 พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภภิกษุผู้สอน
 ยากรูปใดรูปหนึ่ง ตรัสพระธรรมเทศานี้ มี
 คำเริ่มต้นว่า อุฏฺจกขุรฺ ขราทียเถ ดังนี้.

เล่ากันว่า ภิกษุรูปนั้น เป็นคนหัวค้อนไม่
 ยอมรับโอวาท. พอพระบรมศาสดาตรัสถาม
 เธอว่า "คุณภิกษุ ทราบว่าเธอเป็นคนหัวค้อน
 ไม่ยอมรับโอวาท จริงหรือ". "ข้าแต่พระ-
 ผู้มีพระภาค จริงพระเจ้าข้า". พระบรม-
 ศาสดาตรัสว่า "แม้ในครั้งก่อนเธอก็ไม่รับ
 คำตักเตือนของบัณฑิตทั้งหลาย เพราะเป็น
 คนหัวค้อน จึงตีคบ่วง ถึงแก่ชีวิต" ดังนี้ แล้ว
 จึงทรงนำอดีตนิทานมา ตรัสเล่าดังนี้.

ในอดีตกาล ครั้งพระเจ้าพรหมทัตเสวย
 ราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์
 เป็นมฤคชาติ มีหมุ่นเนื้อแวกล้อมอาศัยอยู่ในป่า.

^๑ ม. พนฺโธ.

อถสูส ภกีนี มิตี ปุตตกั ทสเสตฺวา ต่อมา นางเนื้อซึ่งเป็นน้องสาวของพระ-
 "ภาติก อยนฺเต ภากิเนยฺโย, เอกํ มิคมายํ โภธิสฺตฺวํนั้น นำลูกน้อยมาขอร้องพระองค์ให้
 อุกฺกณฺหาเปหิ"ติ ปฏิจฺฉาเปสิ. รับไว้ด้วยวาจาว่า "ข้าแต่พี่ชาย ลูกเนื้อนี้
 เป็นหลานของท่าน, ขอท่านได้กรุณาให้เธอได้
 เรียน การเอาตัวรอดของเนื้อสักอย่างหนึ่ง
 เถิด".

โส ตํ ภากิเนยฺยํ "อสุกเวลาย นาม พระโภธิสฺตฺวํ สงฺหลานชายนั้นว่า "เจ้าจง
 อากนฺตฺวา อุกฺกณฺหาหิ"ติ อาท. โส มาเรียนในเวลานั้น ๆ". ลูกเนื้อนั้นก็มิได้
 วุตฺตเวลาย นากจฺฉติ. มาตามเวลาที่นัดไว้แต่อย่างใด.

ยถาเปกทิวสํ, เอวํ สตฺตทิวเส อติกฺกนฺเต เมื่อเวลาล่วงไปได้ ๗ วัน ลูกเนื้อนั้นก็
 โส มิคมายํ อุกฺกณฺหิตฺวา วิจฺรนฺโต ไม่ได้เรียนการเอาตัวรอดของเนื้อ วันหนึ่ง
 ปาเส พชฺฉิ. เทียวไปติดบ่วงแล้ว.

มาตาปิสฺส ภাত্রี อฺปสฺงกมิตฺวา "กิณฺเต ฝ่ายแม่เนื้อของลูกเนื้อนั้น จึงเข้าไปหาพี่ชาย
 ภากิก ภากิเนยฺโย มิคมายํ อุกฺกณฺหาปิโต"ติ ถามว่า "ข้าแต่พี่ชาย หลานชายของท่าน
 ปุจฺฉิ. เรียนเล่ห์เหลี่ยมของเนื้อแล้วหรือ".

โภธิสฺตฺวโต จ "ตฺสฺส อโนวาทกฺสฺส มา พระโภธิสฺตฺวํจึงกล่าวว่า "เธออย่าคิดถึงลูกเนื้อ
 จินฺตฺยิ, น เต ปุตฺเตน มิคมายา ผู้ไม่ยอมรับโอวาทนั้นเลย, ลูกชายของเธอ

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุคคหิตา"ติ วตุวา อิทานิปี ตัง อโนวทิตุกาโม
หตุวา อิมิ กาทมาห

มิได้เรียนการเอาตัวรอดของเนื้อเลย" เป็นผู้
ไม่ประสงค์จะสอนเนื้อหลานชายนั้น แม้ใน
ขณะนี้ จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๑๕. "อฏฺฐกขุริ ขราทียะ
มิกิ วฏฺกาทิวฏฺกนิ
สตุตทกาเลหติฏฺกนฺต"^๑
น นัง โอวทิตุ'สฺสเห"ติ.

ตตถ อฏฺฐกขุรฺนติ เอเกกสฺมิมิ
ปาเท ทฺวินัน ทฺวินัน ขุรฺนํ วเสน
อฏฺฐกขุริ.

ขราทียะติ ตัง นามเน อาลปติ. มิกินฺติ
สพฺพสงฺกาทิกวณฺณ. วฏฺกาทิวฏฺกนฺติ มุเล
วฏฺกานิ, อคฺเค อติวฏฺกานีติ วฏฺกาทิวฏฺกานิ,
ตาทิสานิ สิงฺกานิ อสฺส อตฺถีติ วฏฺกาทิวฏฺก,
ตัง วฏฺกาทิวฏฺกนิ. สตุตทกาเลหติฏฺกนฺตติ
สตุตฺทหิ โอวาทกาเลหิ โอวาทํ อติฏฺกนฺต.

๑๕. "คฺกูรขราทียา เวลาที่จะสั่งสอนล่วง
ไปแล้ว ๗ วัน ข้าพเจ้าไม่สามารถ
ที่จะสั่งสอนเนื้อที่มีกับ ๘ กีบ มีเขาคด
หิงกงอนี้ได้" ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อฏฺฐกขุริ
ความว่า เนื้อมีกับถึง ๘ กีบ คือห้าแต่ละ
ข้างมีกับ ๒ กีบ (๔ ข้างจึงเป็น ๘ กีบ).

บทว่า ขราทียะ (แปลว่า คฺกูรขราทียา)
ความว่า พระโพธิสัตว์ย่อมนร้องเรียกแม่เนื้อ
นั้นโดยชื่อ. คำว่า มิกิ คือ ชื่อที่รวบรวม
หมู่เนื้อทุกประเภทเข้าไว้ด้วย. บทว่า
วฏฺกาทิวฏฺกนิ ความว่า ความคดงอที่
โคนเขา, และความคดงอที่ปลายเขามืออยู่

^๑ ฉ. สตุตฺทหิ กาลาติฏฺกนฺต.

น นั โอรุทิตุ'สสุเทติ เอติ ทุพพจมิคิ เหตุนี้ จึงชื่อว่า เขาที่คดงอทั้งโคนทั้ง
 อหิ โอรุทิตุ น อุสสุทามิ, เอตสสุ เม ปลาย, เขาสัตว์เข่นนั้น ของเนอนันมีอยู่
 โอรุทิตุทาย จิตตุมปิ น อุปฺปชฺชตีติ เหตุนี้ เนอนันจึงชื่อว่า เนอมีเขาคดงอ,
 ทสเสติ. ซึ่งเนอตัวมีเขาคดงอนั้น. บาทพระคาถาว่า

สตตกาเลทิกกนตี (แปลว่า ล่วงเวลาถึง
 ๑ วัน) ความว่า ล่วงเลยโอรุทิตุโดยกาล
 ที่ควรจะรับโอรุทิตุไปแล้วตั้ง ๑ วัน. บาท-
 พระคาถาว่า น นั โอรุทิตุ'สสุเท ความว่า
 พระโพธิสัตว์ชี้แจงว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถ
 จะสั่งสอนเนอว่ายากเข่นนี้ได้, แม้ความคิด
 ที่จะสั่งสอนเนอว่ายากนี้ ก็ไม่เกิดแก่
 ข้าพเจ้า.

อถ นั ทุพพจมิคิ ปาเสน พนฺธิ
ลฺลุโท มาเรตุวา มัสสิ อาทาย ปกฺกามิ.

ครั้งนั้นนายพรานฆ่าเนอผู้ว่ายากที่ติด
 บ่วงนั้น แล้วนำเนอหลักไป.

สตตกาปิ "น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว
ทุพฺพโจ, ปฺพฺเพปิ ทุพฺพโจเยวา"ติ. อิมํ
ธมฺมเทสนํ อาหริตุวา อนุสนฺธิ ขมฺมุตฺวา
ชาตกํ สโมธานะสิ "ตทา ภากิเนยฺยมิโก

แม้สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า "ดูกร
 ภิกษุ เธอเป็นคนว่ายาก ในบัดนี้เท่านั้นก็หา
 มิได้, แม้ในกาลก่อน ก็เป็นคนว่ายากมาแล้ว
 เหมือนกัน" ดังนี้ แล้วทรงนำพระธรรมเทศนา

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทุพฺพจกฺขุ อโหสิ, ภกีนี อฺบฺปลวณฺณา, นีมา ทรงสืบทอดอนุสนธิ ประมวลชาดกว่า
 โอวาทกมิโค ปน อหเมว อโหสี"ติ. "เนื้อผู้เป็นหลานของพระโพธิสัตว์ในครั้งนั้น
 ได้กลับมาเกิดเป็นภิกษุผู้ห้าวค้อ, เนื้อผู้
 น้องสาว ได้มาเกิดเป็นนางอุบลวรรณา,
 ส่วนเนื้อผู้ให้โอวาท คือ เราตถาคตนี้แล".

ชราทียชาตกวรรณนา ปณฺจมา.

พรรณนาชราทียชาดก ที่ ๕ จบ.

๖. ตีปุลลุตถมิกชาตก (๑๖)

๑๖. "มิกัง ตีปุลลุตถมเนกมายั
อฏฺฐกขุรึ อหุฏฺฐรตฺตาวปายี^๑
เอเกน โสเตน ฉมา'สฺสสนฺโต
ฉหิ กลาหิติโกติ^๒ ภากิเนยฺโย"ติ.

ตีปุลลุตถมิกชาตกํ ฉนฺจ.

๖. ตีปัลลัตถมิกชาตก (๑๖)

๑๖. "ฉันให้เน้อหลานชาย เป็นผู้มำยา
มาก ให้นอน ๓ ท่า มีเท้า ๘ กีบ
ค้ำกินน้ำในเวลาเที่ยงคืน กูกรนาง-
ผู้เจริญ หลานชายของฉันเป็นสัตว์
ฉลาด รู้จักกลิ่นลมอัสสาสะในช่อง
นาสิกเบื้องบน นอนแนบชิดอยู่กับ
พื้นดิน ทำมายาลวงนายพรานด้วย
อุบาย ๖ อย่าง".

ตีปัลลัตถมิกชาตก ที่ ๖.

^๑ ฉ. ม. อหุฏฐรตฺตาวปายี.

^๒ ฉ. ม. กลาหิติโกติ.

๖. ติปฺลลตฺถมิกชาตกฺวณฺณนา (๑๖)

มิกฺ ติปฺลลตฺถนฺติ อิทฺ สฺตฺถา โกสฺมพิยฺ
พฺทริการาเม วิหรนฺโต สิขากามํ ราหุลตฺถเร
อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมฺมึ หิ กาเล สฺตฺถริ อาพฺวินฺครํ
อุปนิสฺสาย อคฺคาพเว เจตฺติเย วิหรนฺเต พฺหุ
อุปาสกา จ อุปาสิกา จ ภิกฺขุ จ ภิกฺขุณีโย
จ วิหารํ ธมฺมสฺสวณฺตฺถาย กฺจฺจนฺติ, ทิวา
ธมฺมสฺสวณฺ โหติ.

กฺจฺจนฺเต จ ปน กาเล อุปาสิกา จ ภิกฺขุณีโย
จ น กฺจฺฉิสฺสุ, ภิกฺขุ เจเว อุปาสกา จ อฺหฺสฺ,
ตฺโต ปฏฺจาย รตฺติ ธมฺมสฺสวณฺ ชาตํ.

ธมฺมสฺสวณฺ ปรโยสาเน เถรา ภิกฺขุ อฺตฺตโน
อฺตฺตโน วสนฺภูจฺจานานิ กฺจฺจนฺติ, ทฺทรา
อุปาสเกหิ สฺทฺธิ อุปฏฺจานสาลาเย สยฺนฺติ.

๖. พฺรณนาติปฺลลตฺถมิกชาดก (๑๖)

พฺรศาสตาปรทฺธบฺที่พฺทริการาม ณ
กรฺงโกสฺมพี ทฺรงปรารภ พฺรธาหุลเถระ
ผู้ไคร่ตฺถการศึกษ ตรัสพฺรชฺธรรมเทศนา
ว่า มิกฺ ติปฺลลตฺถ ตั้งน้เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในกาลครั้งหนึ่งเมื่อ
พฺรบรมศาสตาทฺรงเข้าไปอาศัยเมืองอาพฺวิ
ปรทฺธบฺที่อคฺคาพเวเจตฺย มีอุปาสกและ
อุปาสิกา ภิกฺขุและภิกฺขุณีจํานวนมากไปวิหาร
เพื่อฟังธรรม, การฟังธรรมย่อมน้ในเวลา
กลางวัน.

ก็แลเมื่อกาลเวลาผ่านไป อุปาสิกา และ
ภิกฺขุณี ทั้งหลายไม่ไป, มีแต่ภิกฺขุและอุปาสก
ทั้งหลายเท่านั้น, จําคิมแต่นั้นมา การฟัง
ธรรมในเวลากลางคีนจึงเกิดขึ้น.

ในเวลาเลิกฟังธรรม ภิกฺขุผู้เป็นเถระก็พา
กันกลับไปยังที่อยู่ของตน, ภิกฺขุหนุ่มทั้งหลาย
พากันนอน ในศาลาที่ประชุมกับพวกอุปาสก

คุณมานิต ศิลปอาชา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เตสฺ นินฺทิตฺ อุกฺเตสฺ เอกฺจฺเจ มฺรฺมฺรูปฺสฺสาสา หิงฺหลาย. ในบรรดาภิกษุหนุ่มผู้นอนหลับ
 กากจฺฉมาณา ทนฺเต ชาทฺนฺตา นินฺชฺชิสฺส, เหล่านั้น บางพวกนอนกรน บางพวกนอน
 เอกฺจฺเจ มุหฺตฺตํ นินฺทายิตฺวา อญฺจฺหิสฺส. เต ละเมอกัดฟันกรอด ๆ บางพวกนอนหลับ
 ตํ วิปฺปการํ หิสฺวา ภควฺโต อารโจะสฺส. ครุ่นเดี่ยวก็ลุกขึ้น. ชนเหล่านั้นเห็นอาการ
 นำรังเกียจนั้น จึงกราบทูลแก่พระผู้มี-
 พระภาค.

ภควา "โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺเนน
 สทฺ เสยฺยํ กปฺเปยฺย ปาจิตฺตียนํ"^๑ สิกฺขาบทํ
 ปณฺณวาเปตฺวา โภสมฺพี อคฺมาสิ.

พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบท
 ว่า "ก็ภิกษุใดพึงสำเร็จการนอนร่วมกันกับ
 อนุปสัมบัน (ผู้ไม่ได้บวช) ภิกษุนั้นต้องอาบัติ
 ปาจิตตีย์" แล้วได้เสด็จไปยังกรุงโกสัมพี.

ตตฺถ ภิกฺขุ อายสฺมนฺตํ ราหุลํ อหิสฺส
 "อาวุโส ราหุล ภควตา สิกฺขาบทํ ปณฺณตฺตํ,
 อิทานิ ตวํ อตฺตโน วสนฺนฺจานํ ชานาหิ"^๑.

ภิกษุทั้งหลายในที่นั้น จึงพูดกับท่าน
 สามเณรราหุลว่า "คุณของท่านราหุล พระผู้มี-
 พระภาค ทรงบัญญัติสิกขาบทแล้ว, บัดนี้
 ท่านจงทราบถึงที่อยู่ของตนเถิด" ดังนี้.

ปุพฺเพ ปน เต ภิกฺขุ ภควติ จ การวํ ตสฺส
 จายสฺมโต สิกฺขากามตํ ปฏิจฺจ ตํ อตฺตโน
 วสนฺนฺจานํ อากตํ อตีวีย สงฺกณฺหนฺติ,

ก็ในกาลก่อน ภิกษุเหล่านั้นอาศัยความ
 เคารพในพระผู้มีพระภาค และอาศัยความที่
 ท่านสามเณรราหุลนั้นใคร่ต่อการศึกษา จึง

^๑ วิ. มหา. ๒/๑๙๔.

ขุททกมณฺจกํ ปณฺณาเปตฺวา อุตฺตีสกฺกกรณตฺถาย
จิวรี เทนฺติ. ตํ ทิวสมฺปน สิกฺขาบทกเยน
วสนฺภูจฺจานมฺปิ น อทิสฺ.

สงเคราะห์สามเณรเหล่านั้น ผู้มาซึ่งที่อยู่
ของตนเป็นอย่างยิ่ง, ปลูกแต่เพียงน้อยแล้ว
ให้จิวรเพื่อทำที่หนุนศีรษะ. แต่ในวันนั้น
ไม่ได้ให้แม่ที่อยู่ เพราะเกรงกลัวสิกขาบท.

ราหุโล ภโฑโรปิ "ปีตา เม"ติ ทสฺพลสฺส วา
"อุปชฺฌาโย เม"ติ ธมฺมเสนาปติโน วา,
"อาจารย์โย เม"ติ มหาโมคคัลลานสฺส วา,
"จูฬปีตา เม"ติ อานนฺทสฺส วา สนฺติกํ
อคนฺตฺวา ทสฺพลสฺส วลฺลชนวจฺจกฺกุ
พฺรหฺมวิมานํ ปวิสฺนฺโต วิย ปวิสิตฺวา วาส์
กปฺเปสฺสิ.

สามเณรเหล่านั้นเป็นผู้เจริญ ก็ได้ไปยัง
สำนักของพระทศพลด้วยคิดว่า "บิดาของ
เรา" หรือสำนักของพระธรรมเสนาบดีด้วย
คิดว่า "อุปัชฌาย์ของเรา" หรือสำนักของ
พระมหาโมคคัลลานะด้วยคิดว่า "อาจารย์
ของเรา" หรือสำนักของพระอานนท์ด้วย
คิดว่า "อาของเรา" เข้าไปยังวัจจกุกุ
เป็นที่ถ่ายพระบังคนแห่งพระทศพล เหมือน
เข้าไปสู่วิมานพรหมพักอยู่แล้ว.

พฺพุธานณฺหิ วลฺลชนกฺกุญฺญา^๑ ทฺวารํ สฺปิหิตํ
โทติ, กนฺธปริภณฺฑกตา ภูมิ, กนฺธทาม-
มาลาทามานิ โอสาริตานเว โหนฺติ, สฺพฺพรตฺติ
ทีโป ฉายติ.

จริงอยู่ ประตูวัจจกุกุ เป็นที่ถ่ายพระบังคน
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมปิดสนิท,
ภาคพื้นมีการประพรมด้วยของหอม, มีพวง
ของหอมและพวงดอกไม้ห้อยย้อย, ตาม
ประทีปไว้ตลอดคืนอันรุ่ง.

^๑ ม. วลฺลชนกฺกุญฺย.

ราหุลภโฑร ปน น ตสสา กุฎิยา อิมิ ก็สามเณรราหุลผู้เจริญ มิได้เข้าไปพักใน
 สมฺปตฺตี ปฏิจฺจ ตตฺถ วาสึ อุกฺโกโต, ภิกฺขุหิ พระคันธกุฎี เพราะอาศัยสมบัตินี้แห่งพระกุฎี
 ปน "วสนฺภูจฺานํ ชานาหิ"ติ วุตฺตตฺตา นั้น, แต่เพราะพวกภิกษุพูดว่า "ท่านจงรู้
 โฉวาทคารเวณ สิฏฺขากามตาย ตตฺถ วาสึ ที่อยู่" จึงเข้าไปพักอยู่ในที่นั้น เพราะตน
 อุกฺโกโต. เป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา โดยมีความเคารพ
 ต่อโฉวาท.

อนฺตรนฺตรรา หิ ภิกฺขุ ทํ อายสฺมนฺตํ ทูรโฑว จริงอยู่ ภิกษุเห็นท่านนั้นกำลังมาแต่ไกล
 อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ตสฺส วิมฺสนตฺถาย อนฺโต ที่เดียว ในระหว่าง ๆ เพื่อจะทดลองท่าน
 มุฏฺฐิสฺมมชฺชนี วา กจฺวรฉฺชนิกํ วา พหิ จึงทิ้งขว้างไม้กวาดหรือตะกร้าเพชฌายกเยื่อ
 ชิปิตฺวา ตสฺมี อากเต "อาวฺโส อิมิ เกน ข้างในเสีย ในภายนอกเมื่อสามเณรราหุล
 ฉพฺพิตฺน"ติ วทนฺติ. นั้นมาถึงแล้ว จึงพูดว่า "ผู้มีอายุใครทิ้ง
 สิ่งนี้ไว้".

ตตฺถ เกหิจิ "ราหุโล อิมินา มคฺเคน คโฑ"ติ เมื่อภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ในที่นั้น กล่าวว่า
 วุตฺเต โส จายสฺมา "นาหิ ฆนฺเต เอกํ "สามเณรราหุลเดินทางไปทางนี้" ท่าน
 ชานามี"ติ อวตฺวา ตํ ปฏิสฺสามตฺวา "ขมถ ราหุลนั้นไม่พูดแก้เลย ว่า "ท่านผู้เจริญ
 เม ฆนฺเต"ติ ขมาเปตฺวา คจฺฉติ. เอวเมส ข้าพเจ้าไม่ทราบเหตุนี้" เก็บสิ่งนั้นแล้ว
 สิฏฺขากาโม. ขอชมว่า "ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายโปรด
 ยกโทษแก่ข้าพเจ้าเถิด" แล้วก็เดินไป.

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สามเณรราหุลนั้นเป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษาด้วย
ประการฉะนี้.

โส ทํ สิกฺขากามตํเยว ปฏิจฺจ ตตฺถ
วาสิ อฺปคโต. อถ สตุถา ปุเรอรุณฺเวย
วจฺจกฺกฺกฺกฺวาเร จตุวา อุกฺกาสิ, โส จายสฺมา
อุกฺกาสิ. "โก เอโส"ติ. "อหํ ราหุโล"ติ
นิกฺขมิตฺวา วนฺที.

สามเณรราหุลนั้น อาศัยความเป็น
ผู้ใคร่ต่อการศึกษาอันนั้นเทียว จึงเข้าไปพัก
อยู่ในวัจจกุกฺกนั้น. ครั้งนั้นพระศาสดาประทับ
ยืนที่ประตูวัจจกุกฺก ก่อนรุ่งอรุณทีเดียว ได้
ทรงกระแอมขึ้น, ท่านสามเณรราหุลนั้นก็
กระแอม(รับ). พระศาสดาตรัสถามว่า
"นั่นใคร". สามเณรราหุลกราบทูลว่า
"ข้าพระองค์ สามเณรราหุล" แล้วออกมา
ถวายเป็นบังคม.

"กสฺมา ตวํ ราหุล อิท นินฺนโน'สี"ติ.
"วสนฺนฺจฺจานสฺส อภาวโต. ปุพฺเพ ทิ ฆนฺเต
ภิกฺขุ มม สงฺกหํ กโรนฺติ, อิทานิ อตฺตโน
อาปตฺตฺติภเยน วสนฺนฺจฺจานํ น เทนฺติ, สุวาทํ
'อหํ อญฺเวยสํ อสงฺฆมฺมฺมฺมฺจฺจานนฺ'ติ อิมินา
การณฺน อิท นินฺนโน"ติ.

พระศาสดาตรัสถามว่า "ราหุล ทำไมเธอ
จึงนอนในที่นี้". สามเณรราหุลทูลว่า
"เพราะไม่มีที่พัก. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
จริงอยู่ เมื่อก่อนภิกษุทั้งหลาย ย่อมทำความ
สงเคราะห์แก่ข้าพระองค์, (แต่) เดียวนี้
ภิกษุทั้งหลายย่อมไม่ให้ที่อยู่อาศัย เพราะ
กลัวจะเป็นอาบัติแก่ตน, ข้าพระองค์นั้น

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คิดว่า 'ที่นี่ไม่เป็นที่เบียดเสียดผู้อื่น'
เพราะเหตุนี้ จึงนอนในที่นี้".

อถ ภควโต "ราหุลํ ตาว ภิกขุ เอวํ ครั้งนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเกิด
ปริจฺจชนฺตํ, อญฺเณ กุลทารเก ปพฺพาเชตฺวา ธรรมสังเวยว่า "ภิกษุทั้งหลาย ละทิ้ง
ก็ กริสฺสนฺตํ"^๑ติ ธมฺมสํเวโค อุทฺปาที. สามเณรราหุลอย่างนี้ก่อน ภิกษุทั้งหลายให้
เด็กในตระกูลทั้งหลายเหล่านั้น บวชแล้ว
จักกระทำอย่างไร".

อถ ภควา ปาโศว ภิกขุ สนฺนิปาเตตฺวา ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาค ให้ภิกษุ
ธมฺมเสนาปตี ปุจฺฉิ "ชานาสี ปน ตวํ สารีปุตฺต ทั้งหลายประชุมกันแต่เช้าทีเดียว ตรัสถาม
อชฺช กตฺถจึ ราหุลสฺส นินฺวตฺถภาวณฺ"^๑ติ. "น พระธรรมเสนาบดีว่า "คุณกรสารีบุตร ก็เธอ
ชานามิ ภาณเต"^๑ติ. ฐึใหม่ในวันนี้ สามเณรราหุลพักอยู่ที่ไหน".
พระสารีบุตรกราบทูลว่า "ข้าพระองค์ไม่
ทราบพระเจ้าข้า".

"สารีปุตฺต อชฺช ราหุโล วจฺจกฺกฺขิยํ วสึ, พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "คุณกรสารีบุตรใน
สารีปุตฺต ตฺเมท ราหุลํ เอวํ ปริจฺจชนฺตา วันนี้สามเณรราหุลพักอยู่ในวัจจกฺกฺขิ, คุณกร
อญฺเณ กุลทารเก ปพฺพาเชตฺวา ก็ กริสฺสธ. สารีบุตร เธอทั้งหลายละทิ้งสามเณรราหุล
เอวํ สนฺเต อิมสฺมี สาสเน ปพฺพชิตา อย่างนี้ ให้เด็กในตระกูลอื่นบวชแล้ว จัก

^๑ ม. วุตถภาว.

นิบุตติฎฐา ภวิสฺสนฺติ, อิตฺทานิ ปฏฺจาย กระทบอย่างไร. เมื่อเป็นเช่นนี้ เกิดใน
 อนุปสัมปนฺเน เอกํ เทว ทิวเส อตฺตโน ตระกูลทั้งหลายบวชแล้วในศาสนานี้ จักเป็น
 สฺนฺติเก วสาเปตฺวา ตตฺยทิวเส เตสํ ผู้ไม่มีที่พึ่ง, จำเดิมแต่กาลนี้ไป เธอทั้ง-
 วสนฺฏฺจานํ ญตฺวา พฺหิ วาเสถา"ติ อิมํ หลาย ให้อนุสัมบันพักอยู่ในสำนักของตนได้
 อนุปญฺญตฺติ กตฺวา ปุณฺ ลิกฺขาบํ ปญฺญาเปสึ. วันหนึ่งสองวัน ในวันที่สามพึงทราบที่อยู่
 ของอนุสัมบันเหล่านั้นแล้ว ให้อยู่ใน
 ภายนอก" ดังนี้ แล้วทรงทำข้อนี้ให้เป็น
 อนุบัญญัติ ทรงบัญญัติสิกขาบทอีก.

ตสฺมี สมเย ฌมฺมสภายํ สนนฺสิณฺนา
 ภิกฺขุ ราหุสฺส คฺคณกถํ กถนฺติ "ปสฺสธาวุโส
 ยาว ลิกฺขากาโม วตายํ ราหุโล, 'ตว
 วสนฺฏฺจานํ ชานาหิ'ติ วุตฺโต นาม 'อหํ
 ทสฺพลสฺส ปุตฺโต, ตฺเมท เก, ตฺเมทเยว
 นิกฺขมถา'ติ เอกํ ภิกฺขุขมฺปิ อปฺปฏิปฺพริตฺวา
 วจฺจกฺุณฺณํ วาสํ กปฺเปสึ"ติ.

ในสมัยนั้น ภิกษุประชุมกันในธรรม-
 สภา กล่าวสรรเสริญคุณของสามเณรว่า
 "คุณธาวุโส ท่านทั้งหลายจงดูสามเณร
 ราหุสนี้เป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา ชื่อว่า ผู้อัน
 ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า" "เธอจงรู้ที่พักของ
 เธอเองเถิด" หาได้โต้เถียงแม้ภิกษุรูปหนึ่ง
 ว่า "เราเป็นโอรสของพระศพล, ท่าน
 ทั้งหลายเป็นใครกัน, พวกท่านนั้นแหละจง
 ออกไปเสีย" ไปอาศัยในวัจจกุกุเสียเอง".

๑ ฤกภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า.

เอวี่ เตสุ กถมาเนสุ สตุถา ฐมมสภึ เมื่อภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นกล่าวสรรเสริญคุณ
 อุปกนฺตฺวา อลงฺกตาสเน นิสีหิตฺวา "กาย อย่างนี้ พระศาสดาเสด็จเข้าไปยังธรรม-
 นุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนา"ติ สภา ประทับนั่งบนอาสนะที่ประดับตกแต่งไว้
 อาท. "ภนฺเต ราหุลสฺส สิฏฺฆากามกถาย, ตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอ
 น อญฺญา ย กถายา"ติ. สตุถา "น ภิกฺขเว นั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ". ภิกษุ
 ราหุโล อิทาเนว สิฏฺฆากาโม, ปุพฺเพปิ ทั้งหลายกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ติจรุจฺฉานโยนิยํ นิพฺพตฺโตปิ สิฏฺฆากาโมเยวา"ติ ข้าพระองค์ทั้งหลาย นั่งสนทนากันเรื่อง
 วตฺวา อตีตํ อาทริ. สามเณรราหุลเป็นผู้ไคร่ต่อการศึกษา, ไม่-
 ได้สนทนาเรื่องอื่น". พระศาสดาตรัสว่า
 "ดูกรภิกษุทั้งหลาย ใช้แต่ในกาลนี้เท่านั้น
 สามเณรราหุลเป็นผู้ไคร่ต่อการศึกษา, ถึง
 แม้ในกาลก่อน สามเณรราหุลแม้เกิดใน
 กำเนิดจิรัจฉาน ก็เป็นผู้ไคร่ต่อการศึกษา
 เหมือนกัน" ทรงนำอดีตนิทานมาตรัส
 เล่าว่า.

อตีเต ราชคเห เอโก มคธราชา รชฺชึ
 การเสสิ. ตทา โพธิสตุโต มิกโยนิยํ
 นิพฺพตฺติตฺวา มิกคณฺปรีวฺโต อรณฺเณ วสติ.

ในอดีตกาล พระราชาแห่งแคว้นมคธ
 พระองค์หนึ่ง ครองราชสมบัติในกรุงราช-
 คฤห์. ครั้นนั้นพระโพธิสัตว์เกิดในกำเนิด
 เนื้อมีหน้เนื้อแวกล้อม อาศัยอยู่ในป่า.

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อดสฺส ภคินี อตุตโน ปุตุตกั อูปเนตฺวา
 "ภาติก อิมิ เต ภาคิเนยฺย มิคมายิ
 สิกฺขาเปหิ"ติ อาท. โพธิสฺสโต "สาธฺว"ติ
 ปฏิสฺสณิตฺวา "กจฺจ ตาท, อสุกเวลาย นาม
 อากนฺตฺวา สิกฺเขยฺยาสี"ติ อาท.

ครั้งนั้น นางเนื้อผู้น้องสาวของพระโพธิสัตว์
 พาลูกน้อยของตนมามอบให้กล่าวว่า "ข้าแต่
 พี่ ขอให้โปรดให้เนื้อหลานชาย ของท่านนี้
 ศึกษามฤคทายาคัย". พระโพธิสัตว์รับคำ
 ว่า "ได้ซิ" แล้วกล่าวว่า "บุตรพ่อ
 เจ้าจงไปก่อน, พึ่งมาศึกษาในเวลาโน้น
 เถิด".

โส มาตุเลน วุตฺตเวลฺล อนตฺติกมิตฺวา ตํ
 อูปสงฺกมิตฺวา มิคมายิ สิกฺขี. โส เอกทิวสํ
 วเน วิจฺรณฺโต ปาเสน พนฺโท พนฺธวโร วิรวี,
 มิคฺกโณ ปลายิตฺวา "ปุตุโต เต ปาเสน
 พนฺโท"ติ ตสฺส มาตุยา อาโรเจสิ.

ลูกเนื้อนั้นไม่ล่วงเวลา ที่ลูกกล่าวไว้แล้ว
 เข้าไปหาลูกนั้นศึกษามฤคทายา. ในวันหนึ่ง
 ลูกเนื้อนั้นกำลังเที่ยวอยู่ในป่า ถูกบ่วงรัด
 จึงส่งเสียงร้องอย่างเนื้อถูกบ่วงรัด, หมู
 เนื้อวิ่งหนีไปบอกแม่ของลูกเนื้อนั้นว่า "ลูก
 ของท่านถูกบ่วงรัดเสียแล้ว".

สา ภาตฺ สนฺติกิ กนฺตฺวา "ภาติก ภาคิเนยฺโย
 เต มิคมายิ สิกฺขาเปหิ"ติ ปุจฺฉิ. โพธิสฺสโต
 "มา ตฺวํ ปุตุตสฺส กิณฺจิ ปายกั อาสงฺกิ,
 สุกฺกหิตา เตน มิคมายา, อิทานิ ตํ ปทาย

แม่เนื้อนั้นจึงไปยังสำนักของพี่ชาย ถามว่า
 "ข้าแต่พี่ ท่านให้หลานชายศึกษามฤคทายา
 แล้วหรือ". พระโพธิสัตว์กล่าวว่า "เธอ
 อย่างรังเกียจความไม่คี่เล็กน้อย ของลูกชาย

๑ ฉ. พนฺธรวโร รวี.

ปลุกยามาโส^๑ อากจนิสฺสตี^๒ติ วทฺวา อิมิ
กาถมาท

เลย, ลูกชายของเธอนั้นเรียนมฤคมายา
ดีแล้ว, ลูกชายของเธอจะสลักบ่วงหนีมา
เดี๋ยวนี้" แล้วกล่าวกาถานี้ว่า

๑๖. "มิกิ ตีปลลตถมเนกมายิ
อฏฺฐกขุริ อหุทฺตรตฺตาปายิ
เอเกน โสเตน จมา'สฺสสนฺโต
ฉหิ กลาหติโกติ ภาคินฺเนยฺโย"ติ.

๑๖. "ฉันให้เนื้อหลานชายเป็นผู้มีมายามาก
ให้นอน ๓ ท่า มีเท้า ๘ กับตีมกีนน้ำ
ในเวลาเที่ยงคืน ลูกธนูผู้เจริญ
หลานชายของฉันเป็นสัตว์ฉลาด รู้จัก
กลั่นลมอัสสาสะในช่องนาสิกเบื้องบน
นอนแนบชิดอยู่กับพื้นดิน ทำมายาลวง
นายพรานด้วยอุบาย ๖ อย่าง"ดังนี้.

ตตฺถ มิกนฺติ ภาคินฺเนยฺยิ มิกิ.
ตีปลลตถนฺติ ปลลตถํ วุจฺจติ สยนิ, อุกฺโหติ
ปสุเสหิ อชุกเมว จ โคนิปนฺนากาเรนาติ
ตีหากาเรหิ ปลลตถํ อสฺส, ตีณิ วา
ปลลตถานิ อสฺสาติ ตีปลลตถโถ, ตํ
ตีปลลตถํ.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า มิกิ
หมายถึงเนื้อผู้เป็นหลานชาย. บทว่า
ตีปลลตถํ (แปลว่า นอน ๓ ท่า) พึงทราบ
วิเคราะห์ว่า การนอนท่านเรียกว่า ปลลตถํ,
การนอน พึงมีด้วยอาการ ๓ คือการนอน
โดยข้างทั้งสอง และการนอนตรง ๆ โดย
อาการนอนของโค, อีกอย่างหนึ่ง การนอน

^๑ ม. ทาสยามาโน.

๓ ท่าของเนอนันมีอยู่ เหตุนี้ชื่อว่าผู้นอน
๓ ท่า, ซึ่งผู้นอน ๓ ท่านั้น.

อเนกมายนฺติ พหุมายํ พหุวณฺณํ.

บทว่า อเนกมายํ (ผู้มีมายามีใช้น้อย) ได้แก่
ผู้มีมายามาก คือผู้มีการล่อลวงมาก.

อุจฺจกขุรฺนฺติ เอเกกสฺมี ปาเท ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ
ขุรฺนํ ขุรฺนํ วเน อุจฺจหิ ขุเรหิ สมนฺนาคตฺ.

บทว่า อุจฺจกขุรฺ (แปลว่า สัตว์มี ๘ กีบ)
อธิบายว่า ประกอบด้วย กีบ ๘ กีบ กีบที่เท้า
ข้างละ ๒ กีบ.

อหฺมฺรตฺตาปายินฺติ ปุริมยามํ อติกฺกมิตฺวา
มขฺณิมยามเ อรณฺณโต อากมฺม ปานียสฺส
ปีวนโต อหฺมฺรตฺเต อายํ ปิวตีติ
อหฺมฺรตฺตาปายิ. ตํ อหฺมฺรตฺเต อายํ
อปายินฺติ อตฺโถ.

บทว่า อหฺมฺรตฺตาปายิ (แปลว่า ผู้ดื่มกินน้ำ
ในเวลาเที่ยงคืน) อธิบายว่า เนื้อหลานชาย
ล่องยามตื่นแล้ว จึงออกมาจากป่าในยาม
เที่ยงคืน ชื่อว่า คิมน้ำในเวลาเที่ยงคืน
เพราะคิมน้ำที่ควรดื่ม เหตุนี้จึงชื่อว่าผู้ดื่ม
กินน้ำในเวลาเที่ยงคืน. เราได้ให้เนื้อ
หลานชายนั้นคิมน้ำในเวลาเที่ยงคืน.

มม ภากิเนยฺยมิกํ อหํ สารุกํ มิกมายํ
อุคฺคณฺหาเปสึ. กถํ ? ยถา เอเกน โสเตน
ฉมา'สฺสสนฺโต ฉหิ กลาหตีโกติ
ภากิเนยฺโยติ. อิทํ วุตฺตํ โหติ "อหํ ทว
ปุตฺตํ ตถา อุคฺคณฺหาเปสึ, ยถา เอกสฺมี

ขยายความว่าเราให้เนื้อหลานชายของเรา
แล้วเรียนมฤคมายาอย่างดี. ถามว่า ให้
เรียนคืออะไร ? ตอบว่า เนื้อหลานชาย
กลั่นลมอัสนาสะปัสสาสะ แบบซิคพื้นดินโดย
ช่องข้างหนึ่ง ลวงนายพรานโดยอาการ

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุปริมนาสิกโสเท วาตี สุนิรุหมักุวา ปจวิย
 อลลีนเนน เอเกน เหญจิมโสเตน ตตุเถว
 ฉมายั อสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหิ ลุฑทกั อติโกติ,
 ฉหิ โกฎจาเสหิ อชฺโณตฺถรติ วญเจตี"ติ
 อตฺโถ.

กตมาหิ ฉหิ ? จตุตาโร ปาเท ปสาเรตฺวา
 เอเกน ปสฺเสน เสยฺยาย, ชฺเรหิ
 ติณปฺสฺชณเนน, ชิวหานินฺนามเนน, อฺทรสฺส
 อฺทฺธฺมาตภาวกรณเณ, อฺจฺจารปสฺสาว-
 วิสฺสชฺชเนน, วาตสฺนฺนิรุหมกเนนาติ.

อปโร นโย ปสฺสิ คเหตุวา
 อภิมุชากทฺตฺมเนน, ปฏฺิปปณามเนน, อฺโภสฺ
 ปสฺเสสฺ สณฺจรณเณ, อฺทฺธฺ อฺทฺธฺ อฺกฺชิปเนน,
 อโร ปกฺชิปเนนาติ" อิมหิ ฉหิ กลาหิ
 ยถา อติโกติ, "มโต อยณฺ"ติ สณฺณ

๖ อย่าง. มีคำอธิบายว่า "จริงอยู่เราให้
 ลูกชายของเธอเรียนรู้แล้ว โดยวิธีที่เนื้อ
 หลานชายนั้น กลั่นลมในช่องนาสิกเบื้องบน
 ช้างหนึ่ง หายใจเข้าที่พื้นดินนั้นนั้นเดียวโดย
 ช่องเบื้องล่างข้างหนึ่งที่แนบชิดพื้นดิน ลวง
 นายพรานด้วยกล ๖ อย่าง, อธิบายว่า
 ลวงคือหลอกลวงโดยส่วน ๖".

ถามว่า ๖ ประการอะไรบ้าง ? ตอบว่า
 ๖ ประการ คือโดยการเหยียดเท้าทั้ง ๔
 ออกแล้วนอนโดยข้างหนึ่ง, โดยการชุกค้ำ
 หนึ่งด้วยกีบเท้า, โดยแลปลิ้นออก, โดย
 การทำห้องให้พองขึ้น, โดยการถ้าย
 อฺจฺจาระและปสฺสาวะ, โดยการกลั่นลม.

อีกนัยหนึ่ง เนื้อผู้เป็นลุงแสดงว่า
 เราได้ให้เนื้อหลานชาย ก็ชามฤคมาชานนั้น
 โดยประการที่เขอลวงให้เกิดความสำคัญว่า
 "เนื้อนี้ตายแล้ว" ด้วยกลลวง ๖ ประการ
 เหล่านี้คือ โดยการกวาดเอาฝุ่นมากองไว้

๑ ม. อวุกชิปเนนาติ.

อุปัชฌาเทตฺวา วยฺเจติ, เอวํ ตํ มิกมายํ เจพาหน้าบ้าง, โดยการคั่นออกไปเสีย
 อุกฺกณฺหาเปสินฺติ ทีเปติ. บ้าง, โดยทำอาการคั่นร่นไปมาทั้ง ๒ ข้าง
 บ้าง, โดยการเบ่งท้องให้พองขึ้นบ้าง,
 โดยการแหม่วท้องให้แฟบลงบ้าง. เราได้
 ให้ศึกษามฤคมาyakังนี้แล.

อปโร นโย "ตถา นํ อุกฺกณฺหาเปสี,
 ยถา เอเกน โสเตน จมาสฺสสนฺโต จหิ
 กลาหติ ทฺวีสุปี นเยสุทฺสฺสีเตหิ จหิ การณฺเห
 กลาหติ กลายิสฺสตี, ลุทฺทกํ วยฺเจสฺสตี"ติ
 อตุโถ.

โกตฺติ ภิกฺขิ อาลปติ. ภาคิเนยฺโยติ. เอวํ
 จหิ การณฺเห วนฺจณํ ภาคิเนยฺยํ นิตฺทิสฺติ.

เอวํ โพิธิสฺสโต ภาคิเนยฺยสฺส
 มิกมายาย สาธุกํ อุกฺกหิตถาวํ ทฺสฺเสนฺโต
 ภิกฺขิ สมฺสฺสาเสติ.

ติปลฺลตฺถมิกชาตกาวณฺณนา ฉฺจฺจา.

อีกนัยหนึ่งว่า "เนื้อหลานชายหายใจ
 เข้าที่พื้นดินด้วยจมูกข้างหนึ่ง ลวงด้วย
 อาการ ๖ คือลวงด้วยเหตุ ๖ ประการที่แสดง
 ไว้ในนัยแม่ทั้งสอง เราให้หลานชายนั้น
 ศึกษา, จักลวงนายพราน".

พระโพธิสัตว์ ย่อมเรียกเนื้อน้องสาวว่า
 น้องหญิงผู้เจริญ. บทว่า ภาคิเนยฺโย แปลว่า
 หลานชาย. พระโพธิสัตว์ย่อมแสดงหลานชาย
 ผู้ลวงด้วยเหตุผล ๖ ประการอย่างนี้.

พระโพธิสัตว์ แสดงความที่มฤคมาyak
 อันเนื้อหลานชายเรียนคี่แล้วอย่างนี้ ปลอบ
 น้องสาวให้สบายใจ.

พรรณาคิปลฺลตฺถมิกชาตก ที่ ๖ จบ.

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๗. มารู้ตชาตก (๑๗)

๑๗. "กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺเฑ
ยถา วายติ มาลุโต
วาทชานิ หิ สีตานิ
อุโภ'ตุถมปราชิตา"ติ.

มารู้ตชาตกั สัตตมัม.

๗. มารู้ตชาตก (๑๗)

๑๗. "ลมพัดมาในเวลาใด จะเป็นข้างแรม
หรือข้างขึ้นก็ตาม ก็จะมีความเย็น
เพราะความเย็นเกิดจากลม ท่าน
ทั้ง ๒ จะไม่มีใครเป็นผู้แพ้ในปัญหา
นี้".

มารู้ตชาตก ที่ ๗.

๗. มาลุตชัตถกถวณณา (๑๗)

กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺหติ อิทํ สตถา
 เขตวเน วิหรนฺโต เทว วุฑฺฒปพฺพชิตे อารพฺภ
 กเถสิ.

เต กิร โกสลชนปเท เอกสฺมี
 อรณฺณวาเส วสนฺติ. เอโก กาทฺตเถโร นาม,
 เอโก ชุณฺหตฺเถโร นาม.

อถกทิวสํ ชุณฺโห กาทิ ปุจฺฉิ "ภนฺเต กาทิ
 สีนฺนาม กสฺมี กाले โหตี"ติ. โส "กาเพ
 สิตํ โหตี"ติ อาท.

อถกทิวสํ กาทิ ชุณฺหํ ปุจฺฉิ "ภนฺเต
 ชุณฺห สิตํ นาม กสฺมี กाले โหตี"ติ.

โส "ชุณฺห โหตี"ติ อาท.

๗. พรรณนามาลุตชัตถก (๑๗)

พระบรมศาสดา เมื่อประทับ ณ
 พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภบรรพชิต
 ผู้แก่ ๒ รูป ตรัสพระธรรมเทศนานี้ มีคำ
 เริ่มต้นว่า กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺห ดังนี้.

เล่ากันว่า บรรพชิต ๒ รูปนั้น อาศัย
 อยู่ ณ ราวป่าแห่งหนึ่ง ในโกศลชนบท.
 รูปหนึ่งชื่อกาฬะ (ข้างแรม), รูปหนึ่งชื่อ
 ชุณฺหะ (ข้างขึ้น).

ครั้นต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุชื่อชุณฺหะ ถามพระ-
 กาฬะว่า "ท่านกาฬะผู้เจริญครับ ชื่อว่า
 ความเย็นมีเวลาไหนครับ". ท่านกาฬะ
 ตอบว่า "ความเย็นมีในเวลาข้างแรม".

ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุกาฬะถามท่านชุณฺหะว่า
 "ท่านชุณฺหะขอรับ ความเย็นมีในคอนไหน
 ครับ".

ท่านชุณฺหะ ตอบว่า "มีในข้างขึ้น".

คุณมานิต ศิลปอาชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต อุโภปี อตุตโน กงขั ฉินฺทิตุํ อสกุโกนฺตา ภิกษุทั้ง ๒ รูป ไม่สามารถจะคลายความ
 สตุถุ สนฺติกิํ คนฺตฺวา สตุถาริํ วนฺทิตฺวา สงสัยของตนได้ จึงพากันไปสู่สำนักพระ-
 "ภนฺเต สีตํ นาม กสมิํ กालเ โหตี"ติ บรมศาสดา ถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้ว
 ปุจฺฉิสฺสุ. ทูลถามว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เวลา
 ไหนจึงมีความเย็น".

สตุถา เตสํ กถิํ สุตฺวา "ปุพฺพเพพาหิํ ภิกฺขเว พระบรมศาสดา ทรงสดับเรื่องของภิกษุ
 ตุมฺหากิํ อิมิํ ปณฺหิํ กเถสิ, ภวสงฺเขปคตฺตฺตา ทั้ง ๒ รูปนั้นแล้ว ตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้ง-
 ปน น สลฺลกุขยิตฺถา"ติ วตฺวา อตีตํ อหริ. หลาย แม้ครั้งก่อน เราก็แก้ปัญหานี้ของพวก
 เธอแล้ว, แต่เป็นเพราะภพสิ้นไป พวกเธอ
 เลยกำหนดไม่ได้" ทรงนำอดีตนิทานมา
 (เล่าต่อไปนี้).

อตีเต เอกสมิํ ปพฺพตปาเท สีโท จ
 พุยกฺโข จ เทว สหายกา เอกิสฺสาเยว
 กุหาย วสนฺติ.

ในอดีตกาล สหายทั้ง ๒ คือราชสีห์
 และเสือโคร่ง อาศัยอยู่ในถ้ำเดียวกันที่
 เชิงเขาแห่งหนึ่ง.

ตทา โภธิสตุโตปี อสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
 ตสมิเยว ปพฺพตปาเท วสติ.

ในครั้งนั้น แม้พระโพธิสัตว์ก็บวชเป็นฤๅษี
 อาศัยอยู่ ณ เชิงเขานั้นเช่นกัน.

อถกทิวสํ เตสํ สหายานํ สีตํ นิสฺสาย
 วิวาโท อุทฺปาตี.

ครั้นต่อมาวันหนึ่ง สหายทั้ง ๒ นั้นก็เกิด
 ทะเลาะกันขึ้น เพราะอาศัยเรื่องความเย็น.

คุณมานิต ศิลปอาชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พยุคฺโข "กาเพเยว สีสํ โหตี"ติ อาท, สีสโ เสือโคร่งบอกว่า "ความเย็นมีในข้างแรม
"ชฺเณหเยวา"ติ. เท่านั้น", ฝ่ายราชสีห์ค้านว่า "มีในข้างขึ้น
เท่านั้น".

เต อุโภปี อตุตโน กงฺขํ ฉินฺทิตฺตํ อสกุโกนฺตา สหายทั้ง ๒ นั้นไม่สามารถจะตัดความสงสัย
โพธิสตุตํ ปุจฺฉิสฺสุ. ของตนได้จึงถามพระโพธิสัตว์.

โพธิสตุโต อิมํ คาถมาท

พระโพธิสัตว์จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๑๑. "กาเพ วา ยฺหิ วา ชฺเณห
ยทา วายติ มาลฺโต
วาทชานิ หิ สีสานิ
อุโภ'ตุตมปราชีตา"ติ.

๑๑. "ลมพัดมาในเวลาใด จะเป็นข้างแรม
หรือข้างขึ้นก็ตาม ก็จะมีความเย็น
เพราะความเย็นเกิดจากลม ท่าน
ทั้ง ๒ จะไม่มีใครเป็นผู้แพ้ ในปัญหา
นี้" ดังนี้.

ตตุถ กาเพ วา ยฺหิ วา ชฺเณหฺติ
กาฬปกฺเช วา ชฺเณหฺปกฺเช วา.

บรรดาบทเหล่านั้น บทพระคาถาว่า
กาเพ วา ยฺหิ วา ชฺเณหฺ ความว่า ในส่วน
ข้างแรม หรือในส่วนข้างขึ้น.

ยทา วายติ มาลฺโตติ ยสฺมี สมเย
ปุรฺตฺถิมาทิเกโท วาโต วายติ, ตสฺมี สมเย
สีตํ โหตี.

บทพระคาถาว่า ยทา วายติ มาลฺโต
ความว่า ลมที่พัดมาจากทิศทั้งหลาย มีทิศ
ตะวันออกเป็นต้น พัดมาในเวลาใด,
ความเย็น ย่อมมีในเวลานั้น.

คุณสหัส พินทุเสนีย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ก็ การณา ?

เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ?

วาทชานี หิ สีตานี, ยสุมา วาเต
วิชชุนเตเยว สีตานี โทนฺติ, กาฬปกฺโข
วา ชุณฺหปกฺโข วา เอตฺถ อปฺปมาณฺติ
วุตฺตํ โหติ.

เพราะว่า ความเย็นเกิดเพราะลม, มีคำ
อธิบายไว้ว่า เมื่อมีลม ก็มีความเย็น, ส่วน
ข้างแรมหรือส่วนข้างขึ้น ไม่เป็นข้อกำหนด
ในการนี้.

อุโป'ตฺถมปฺราชีตาติ อุโปปี ตฺเมห อิมสฺมึ
ปณฺเฑท อปฺราชีตาติ.

บาทพระกาถาว่า อุโป'ตฺถมปฺราชีตา
ความว่า แม้ท่านทั้ง ๒ ก็มีได้แพ้ในปัญหานี้.

เอวํ โปธิสฺสฺสโต เต สหายเก
สณฺญาเปสิ.

พระโพธิสัตว์ ให้สหายทั้ง ๒ พอใจ
ด้วยวิธีอย่างนี้.

สตุถาปี "ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ มยา ตุมฺหากํ
อโย บโณท กถิตฺวา"ติ อิมํ ธมฺมเทศนํ
อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ,

แม้พระบรมศาสดา ทรงนำพระธรรมเทศนา
นี้มาแสดงว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ใน
ครั้งก่อน เราก็กล่าว(แก้)ปัญหาของพวก
เธอแล้ว" ดังนี้ จึงประกาศสั่งจะทั้งหลาย,

สจฺจปฺริโยसानเ ทเวปี เต เถรา โสคาปฺตติ-
ผลเ ปตฺติฏฺฐหึสุ.

เวลาจบสั่งจะ พระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น
ก็ดำรงอยู่ในโสคาปัตติผล.

คุณสหัส พินทุเสนีย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐

สตถาปี อนุสนธิ มณฑุวา ชาตกัม สโมธานสิ พระบรมศาสดา ทรงสืบท่ออนุสนธิ ประชุม
 "ตทา พุยกุโฆ กาโพ อโหสิ, สโห ชุโณห ชาดกว่า "เสื่อโครงในครั้งนั้น กลับมาเป็น
 อโหสิ, ปณหวิสุสชชนกตาปโส ปน อหเมว ภิกษุชื่อกาพะ, ราชสีห์เป็นภิกษุชื่อชุนทะ,
 อโหสิ"ติ. ส่วนดาบสผู้แก้ปัญหา คือเราตถาคตนั่นเอง"
 ดังนี้.

มालุคชาตกวรรณนา สุตตมา.

พรรณนามาลุคชาดก ที่ ๑ จบ.

๘. มตกภตฺตชาตก (๑๘)

๑๘. "เอวณฺเจ^๑ สตุตา ชาเนยฺยํ
ทุกฺขา'ยํ ชาตีสมฺภโว
น ปาโณ ปาณินํ หณฺเณ
ปาณมาตี ทิ โสจตี"ติ.

มตกภตฺตชาตกํ อภฺจมนํ.

๘. มตกภตฺตชาตก (๑๘)

๑๘. "หากว่า สัตว์ทั้งหลาย ฟังรู้อย่างนี้ว่า
การเกิดและการเจริญสืบไปนี้ เป็น
ทุกข์ไซ้ไร สัตว์ไม่ควรฆ่าสัตว์ เพราะ
บุคคลผู้มีปกติฆ่าสัตว์ย่อมโศกเศร้า" .

มตกภตฺตชาตก ที่ ๘.

^๑ ฉ. ม. เอว เจ.

๘. มตกภคตชาตกวรรณนา (๑๘)

เอวณเจ สุตตา ชาเนยฺยุนฺติ อิหิ
 สุตตา เขตวเน วิหรนฺโต มตกภคตํ อารพฺภ
 กเถสิ.

คสมิ หิ กाले มนุสฺสา พหุ
 อเชพฺภาทโย มาเรตฺวา กาลกเต ฌาตเก
 อุตฺทิสฺส มตกภคตํ นาม เทนฺติ.

ภิกฺขุ เต มนุสฺเส ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา
 สุตตาริ ปุจฺฉิสฺสุ "เอตฺรหิ ฆนฺเต มนุสฺสา
 พหุ ปาณเ ชวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา มตกภคตํ
 นาม เทนฺติ, อตฺถิ นุ โข เอตฺถ ฆนฺเต
 วุตฺตมิตฺติ.

๘. พรรณนามตกภคตชาดก (๑๘)

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ ณ
 มหาวิหารเชตวัน ทรงปรารภถึงเรื่อง
 มตกภคต จึงตรัสพระธรรมเทศนานี้ มีคำ
 เริ่มต้นว่า เอวณเจ สุตตา ชาเนยฺย
คังน.

คังจะกล่าวโดยพิสดาร ในกาลนั้น
 มนุษย์ทั้งหลาย ชำสัวเป็นจำนวนมากมีแพะ
 และแกะเป็นต้น แล้วถวายนามชื่อว่า ภค
 เพื่อผู้ตายเจาะจง (ส่วนกุศล) ให้ญาติ
 ทั้งหลายผู้ทำกาละ (ตายไป) แล้ว.

ภิกษุทั้งหลายเห็นพวกมนุษย์เหล่านั้น กระทำ
 อยู่อย่างนั้น จึงทูลถามพระศาสดาว่า "ข้า-
 แต่พระองค์ผู้เจริญ เวลานั้นมนุษย์ทั้งหลาย
 ทำหุ้สัตว์มีชีวิตเป็นอันมาก ให้ถึงความสิ้น
 ชีวิต แล้วถวายนามชื่อว่า มตกภคต, ข้าแต่-
 พระองค์ผู้เจริญ ความเจริญในเพราะการ
 กระทำกรรมนี้ ย่อมมีอยู่หรือหนอแล".

คุณสหัส พินทุเสนีย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต "สาธ"ติ ปฏิสฺสณิตฺวา ตํ อาทาย นที
 คนฺตุวา นฺหาเปตฺวา มณฺเฑตฺวา นทีตีเร
 จเปสฺ.

อันเตวาสิกเหล่านั้น รับคำว่า "ท่านกล่าว
 ชอบแล้ว" ดังนี้ แล้วนำแพะตัวนั้นไปยัง
 แม่น้ำ ให้อาบน้ำ ประคับประคอง แล้วจึงยื่น
 (ดู) อยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำ.

โส เอฬโก อตฺตโน ปุพฺพกมฺมํ ทิสฺวา
 "เอวรูปา นาม ทุกฺขา อชฺช มุจฺฉิสฺสามี"ติ
 โสมนสฺสชาโต มตฺติกขฺมฺภุ ภิณฑฺโต วีย
 มหาหสิตํ หสิตฺวา ปุน "อโย พุราหฺมโณ มํ
 มาญฺเฑตฺวา มยา ลหฺธํ ทุกฺขํ ลภิสฺสตี"ติ
 พุราหฺมเณ การุณฺณํ อุปฺปาเตตฺวา มหนฺเตน
 สหฺเตน ปโรทิตฺ.

แพะตัวนั้นเห็นกรรมในชาติก่อนของตน แล้ว
 เกิดความดีใจว่า "วันนี้เราก็จักพ้นทุกข์เห็น
 ปานนี้" หัวเราะเสียงดังลั่น เหมือนบุคคล
 ทูบหม้อดินเหนียวแตก แล้วเกิดความสงสาร
 พราหมณ์ว่า "พราหมณ์ฆ่าเราแล้วจักได้
 รับทุกข์ที่เราได้รับ" ดังนี้ จึง(กลับ)ร้องให้
 ด้วยเสียงอันดังอีก.

อถ นํ เต มาณวกา ปุจฺฉิสฺสุ "สมฺม
 เอฬิก ตฺวํ มหาสทฺเทน หสิ เจว โรทิตฺ จ,
 เกน นุ โช การเณน หสิ, เกน การเณน
 โรทิตฺ"ติ.

ลำดับนั้น มาณพเหล่านั้นถามแพะตัว
 นั้นว่า "คุณแพะสหาย ท่านหัวเราะและ
 ร้องให้ด้วยเสียงอันดัง, เพราะเหตุไร
 หนอแล ท่านจึงหัวเราะ, (และ)เพราะ
 เหตุไร ท่านจึงร้องให้" ดังนี้.

"ตุเมหํ มํ อิมํ การณํ อตฺตโน อางริยสฺส
 สนฺติเก ปุจฺเจยฺยาถา"ติ.

แพะตัวนั้นตอบว่า "พวกท่านฟังถามเราถึง
 เหตุนี้ ในสำนักแห่งอาจารย์ของตน" ดังนี้.

คุณสหัส พินทุเสณีย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต ตํ อาทาย คนฺตฺวา อิมํ การณํ อัจริยสฺส มาณพเหล่านั้น พาแพะตัวนั้นไป แล้วกราบ-
อาโรเจสฺส. เรียนเหตุนี้แต่อาจารย์.

อาจารย์ฟังคำของอันเตวาสิกเหล่านั้น แล้ว
ถามแพะว่า "ดูกรแพะ เพราะเหตุไรท่าน
จึงหัวเราะ, เพราะเหตุไร ท่านจึง
ร้องไห้".

เอฬโก อตฺตนา กตกมฺมํ ชาตีสฺสรณาณน . แพะระลึกถึงกรรมที่ตนทำไว้ด้วยญาณสำหรับ
อนุสฺสริตฺวา พุราหมณสฺส กถลลล "อหํ ระลึกชาติ จึงบอกแก่พราหมณ์ว่า "ท่าน
พุราหมณ ปุพฺเพ ตาทีโสว มนฺตชฺฌายก- พราหมณ์ ในกาลก่อนเราเป็นพราหมณ์ผู้
พุราหมฺโณ หุตฺวา 'มตกภคฺตํ ทสฺสามี'ติ เอกิ สาธยายมนต์เช่นเดียวกับท่านนี้แหละ คิดว่า
เอฬกํ มาเรตฺวา มตกภคฺตํ อทาสี, สุวาทิ 'เราจักถวายภัก เพื่อ(อุทิศส่วนกุศล)
เอกสฺส เอฬกสฺส ชาติตตฺตา เอเกนฺนเนสฺ ผู้ตาย' ดังนี้ แล้วจึงฆ่าแพะตัวหนึ่ง ถวาย
ปญฺจสฺ อตฺตภาวสฺเตสฺ สีสฺจเจทํ ปาปฺณิ, ภักเพื่อผู้ตาย, เรานั้นเพราะฆ่าแพะ
อัย เม โภภฺยํ จิตฺโต ปญฺจสฺติโม อตฺตภาโว, (เพียง)ตัวเดียว ถูกตัดศีรษะถึง ๔๔๔ อัค-
สุวาทิ 'อชฺช เอรูปา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามี'ติ ภาพ, นี้เป็นอัคภาพสุดท้ายของเรา ครบ
โสมนสฺสชาโต อิมินา การณน ทลล. จำนวนอัคภาพที่ ๕๐๐, เรานั้นเกิดความคึกใจ
ว่า 'วันนี้เราจักพ้นจากทุกข์ เห็นปานนี้'
ด้วยเหตุนี้จึงหัวเราะ.

คุณสหัส พินทุเสนีย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โรทนต์ ปน 'อหิ คาว เอกิ เอฬักิ ก็เราเมื่อร้องให้ ก็ร้องให้ด้วยความสงสาร
 มาเรตฺวา ปณฺจ ชาตีสถานิ สีสะจฺเจทนทุกฺขิ ท่านว่า 'เราฆ่าแพะเพียงตัวเดียวเท่านั้น
 ปตฺวา อชฺช ตมฺหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิ, ได้รับทุกข์คือถูกตัดศีรษะสิ้น ๕๐๐ ชาติ วันนี้
 อยมฺปน พุราหฺมโณ มํ มาเรตฺวา อหิ วีย (เรา)จักพ้นจากทุกข์นั้น, แต่ว่าพราหมณ์
 ปณฺจ ชาตีสถานิ สีสะจฺเจทนทุกฺขิ ลภิสฺสตี'ติ ฆ่าเราแล้วจักได้รับทุกข์ คือถูกตัดศีรษะสิ้น
 ตยิ การุณฺเณน โรทนต์'ติ. ๕๐๐ ชาติเช่นเดียวกับเรา" ดังนี้.

"เอฬัก มา ภายิ, นาหิ ตํ มาเรสฺสามิ"ติ. พราหมณ์นั้นกล่าวว่า "คูกรแพะ ท่านอย่า
 กลัว(เลย), เราจักไม่ฆ่าท่าน".

"พุราหฺมณ กิ วเทสิ, ตยิ มาเรนฺเตปิ แพะกล่าว(ตอบ)ว่า "ท่านพราหมณ์ ท่านพูด
 อมาเรนฺเตปิ น สกฺกา อชฺช มยา มรณา อะไร, เมื่อท่านฆ่าเราก็คือ(หรือ)ไม่ฆ่าเรา
 มุจฺจิตฺนุ"ติ. ก็คือ วันนี้เราไม่อาจพ้นจากความตายได้"
 ดังนี้.

"เอฬัก มา ภายิ, อหนฺเต อารกฺขิ กเหตุวา พราหมณ์กล่าวว่า "คูกรแพะ ท่านอย่ากลัว
 ตยา สหฺธิเยว วิจฺริสฺสามิ"ติ. (เลย), เราจักคุ้มครองท่าน แล้วเที่ยวไป
 พร้อมกับท่านเท่านั้น".

"พุราหฺมณ อปฺปมตฺตโก ทว อารกฺโข, มยา แพะกล่าวว่า "ท่านพราหมณ์ ความคุ้มครอง
 ปกตํ ปาปํ ปน มหนฺตํ พลวณฺ"ติ. ของท่านมีประมาณน้อย, ส่วนบาปที่เรา
 สร้างไว้มีกำลังมากกว่า" ดังนี้.

คุณประทีป วรรณิตี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พราหมโณ เอภัง โมเจตวา^๑ "อิมิ พราหมณ์ปล่อยแพะ(นั้น)ไปแล้วคิดว่า
เอภัง กัสสะจีปี มาเรตุ น ทสฺสามิ"ติ "เราจักไม่ให้แม่ใคร ๆ ฆ่าแพะตัวนี้" จึง
อนฺเตวาสิเก อาทาย เอภเกเนว สหุธิ วิจริ. พาอันเตวาสิกทั้งหลาย เทียวไปกับแพะ
นั้นแหละ.

เอภิกโก วิสฺสภูจฺมตฺโตว เอกิ ปาสานปิฏฺฐิ พะพอเขาปล่อยเท่านั้น ก็ชะงักคอ(ไป)
นิสฺสาย ชาเต กุมฺเพ คิว อุกฺขิปีตฺวา ปณฺณานิ เริ่มจะกินใบไม้ที่กอไม้ ซึ่งเกิดอาศัยแผ่น
ชาติคฺ อารทฺโธ. หินคาคแห่งหนึ่ง.

คฺชณฺณเณว ตสฺมิ ปาสานปิฏฺฐเ อสนิ ปติตา, ในขณะนั้นนั่นเอง สายฟ้าผ่าเปรี้ยง(ฟ้าผ่า)
เอกา ปาสานสกลิกา - ฉิขฺขิตฺวา. เอภิกัสฺส บนหินคาคนั้น, สะเก็ดหินชิ้นหนึ่งแตก
{ ปสาร์ตคิวยํ ปติตฺวา สีสฺ จินฺทิ. มหาชน (กระเด็นไป) ถูกที่คอของแพะที่ยื่นออกไป
สนฺนิปติ. จึงตัดศีรษะ(ขาด)แล้ว. มหาชนชุมนุมกัน
(ดู)แล้ว.

ตทา โพธิสฺสโต ตสฺมิ จาเน รุกฺขเทวตา ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์เกิดเป็นรุกขเทวตา
หุตฺวา นิพฺพตฺโต, โส ปสฺสนฺตสฺเสว มหาชนสฺส (อยู่) ในที่นั้น, เมื่อมหานกกำลัง(มุ่ง)ดูอยู่
เทวตานุภาเวน อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสฺหิตฺวา นั้นเอง พระโพธิสัตว์นั้น นั่งโดยบัลลังก์ใน
"อิเม สตฺตา เอวํ ปาปสฺส ผลํ ชานมานา อากาศ คิ้วยานุภาพของเทวตา แล้วแสดง
อปฺเปวนาม ปาณาติปาตํ น กเรยฺยมนฺ"ติ ธรรมด้วยสุรเสียงอันไพเราะว่า "สัตว์

^๑ ฉ. มุญฺจิตฺวา.

^๒ ม. ปาสานปุปฺพิกา.

คุณประทีป วรรณิตี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มธุเรน สเรน ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาท

เหล่านี้ ฟังรู้ผลแห่งบาปอย่างนี้ (ก็)ไม่ควร
กระทำปาณาติบาต" ดังนี้ จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๑๘. "เอวฺวจ สตุตา ชาเนยฺยํ
 ทุกฺขา'ยํ ชาตีสมฺภโว
 น ปาโณ ปาณินํ ทณฺเณ
 ปาณฆาตี ทิ โสจตี"ติ.

๑๘. "หากว่า สัตว์ทั้งหลายฟังรู้อย่างนี้ว่า
 การเกิดและการเจริญสืบไปนี้ เป็น
 ทุกข์ไซ้ สัตว์ไม่ควรฆ่าสัตว์ เพราะ
 ว่าบุคคลผู้มีปกติฆ่าสัตว์ ย่อมโศก-
 เศร้า" ดังนี้.

 ตตฺถ เอวฺวจ สตุตา ชาเนยฺยณฺติ
อิมเ สตุตา เอวํ เจ ชาเนยฺยํ.

 บรรดาบทเหล่านี้ บาทพระคาถาว่า
เอวฺวจ สตุตา ชาเนยฺยํ ความว่า หากว่า
 สัตว์เหล่านี้ ฟังรู้อย่างนี้.

กถํ ?

ถามว่า สัตว์ทั้งหลายฟังรู้อย่างไร ?

ทุกฺขา'ยํ ชาตีสมฺภโวติ อयํ ตตฺถ ตตฺถ ชาติ
 จ ชาตสฺส อนุกฺกเมน วุฑฺฒิสงฺขาโต สมฺภโว
 จ ชราพฺยาธิมรณอบฺปิยสมฺภโยคปิยวิปฺโยค-
 หตฺถปาทจฺเจทาหีนํ ทุกฺขานํ วตฺถุกตฺตฺตา
 ทุกฺโขติ ยทิ ชาเนยฺยํ.

 ตอบว่า สัตว์ทั้งหลายฟังรู้อย่างนี้ว่า ทุกฺขา'
 ยํ ชาตีสมฺภโว ดังนี้ อธิบายว่า หากว่าสัตว์
 ทั้งหลายฟังรู้ว่า การเกิดในภพนั้น ๆ และ
 การสมภพ กล่าวคือความเจริญตามลำดับ
 แห่งสัตว์ผู้เกิดแล้วนี้ ชื่อว่า เป็นทุกข์
 เพราะเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ทั้งหลาย มีความแก่
 ความเจ็บ ความตาย การประสพกับสิ่งอัน

 คุณประทีป วรรณิตี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก และการถูกตัดมือ ตัดเท้าเป็นต้นไซ้.

น ปาโณ ปาณินิ หณเณติ "ปรํ วุฑฒนโต^๑ ชาติสมุภเว วุฑฒิ^๒ ลภติ, ปิเพนโต ปิฬลภติ"ติ ชาติสมุภวสุส ทุกขวตฺตตาย ทุกขภาวํ ชานนโต โภจึ ปาโณ อณฺณํ ปาณินิ น หณเณ, สตฺโต สตฺตํ น หเนยฺยาคิ อตฺโต.

บาทพระคาถาว่า น ปาโณ ปาณินิ หณเณ ความว่า สัตว์ชนิดใด ๆ เมื่อรู้ชาติและสมภพเป็นทุกข์ เพราะเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ว่า "สัตว์เมื่อทำผู้อื่นให้เจริญ ย่อมได้รับซึ่งความเจริญ(ตอบ) ในชาติและสมภพ, เมื่อเบียดเบียน(ผู้อื่น)ย่อมได้รับการเบียดเบียน(ตอบ)" ดังนี้ จึงไม่ควรยั้งผู้อื่นให้ฆ่าสัตว์, ก็คือว่า สัตว์ไม่พึงฆ่าสัตว์(ด้วยกัน).

ก็การณา ?

ถามว่า เพราะเหตุไร สัตว์ไม่ควรฆ่า-สัตว์ ?

ปาวณฆาตี ्हิ โสจตีติ ยสุมา สาหตฺติกาทิสฺสุ ฉสุ ปโยเกสุ^๓ เยน เกนจิ ปโยเคน ปรสุส

ตอบว่า ปาวณฆาตี ्हิ โสจติ (แปลว่า เพราะบุคคลผู้มีปกติฆ่าสัตว์ ย่อมโสภกเสรั้า)

^๑ ฉ. ม. วธฺนโต. ^๒ ฉ. ม. วธฺ.
^๓ วิธีหรือความพยายามฆ่า ๖ อย่างคือ
(๑) สาหตฺติกปโยค (๒) อาณตฺติกปโยค
(๓) นิสุสคฺคิยปโยค (๔) ถาวรปโยค
(๕) วิชฺขามยปโยค และ (๖) อิทฺธิมย-
ปโยค.

คุณประทีป วรรณิตี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชีวิตินุทริยปุจฺเจทเนน ปาณชาติ ปุคฺคโล ดังนี้ อธิบายว่า บุคคลผู้มีปกติฆ่าสัตว์โดย
 อฏฺฐสุ มหานิรเยสุ โสฬสสุ อุตฺตสนิรเยสุ การเข้าไปตัดรอนอินทรีย์ คือชีวิตของสัตว์
 นานุปการาย ตีรจฺฉานโยนินยา เปตฺติวิสเย อื่น ด้วยความพยายามอย่างใดอย่างหนึ่ง
 อสุรกายเยติ อิมेषุ จตฺตสุ อปาเยสุ มหาทุกฺขํ ในบรรดาความพยายามทั้ง ๖ อย่างมีความ
 อนุภวมาโน ทิฆรตฺตํ อนุโตนิชฺฌายนลกฺขณเณน พยายาม(ฆ่า) ด้วยมือของตนเองเป็นต้น
 โสเกน โสจติ. เมื่อเสวยทุกข์มากมายในอบายทั้ง ๔ เหล่านี้

คือในมหานรก ๘ (ขุม) ในอุตฺตสนรก ๑๖
 (ขุม) ในกำเนิดสัตว์ตีรจฺฉานประการต่างๆ
 ในเปรตวิสัย (และ) ในอสุรกาย ย่อม
 โศกเศร้าด้วยความโศก อันมี(ไฟนรก)
 เผาไหม้ในภายในเป็นลักษณะ ลิ่นกาลนาน
 เพราะเหตุใด.

ยถา วายํ เอฬโก มรณภเยน โสจฺจิ, เอวมฺปิ
 ทิฆรตฺตํ โสจฺจตีติ ฌตฺวา น ปาโณ ปาณินํ
 ทณฺเณ, โกจิ ปาณาติปาตกมฺมํ นาม น
 กเรยฺย, โมเหน ปน มฺหุโฬห อวิชฺชาย
 อนุชีกตาย อิมํ อาทินวํ อปสฺสนฺโต
 ปาณาติปาตํ กโรตีติ.

เหตุนี้ สัตว์รู้ว่า แพะตัวนี้ เศร้าโศก
 เพราะกลัวความตายฉันใด, บุคคลย่อม
 เศร้าโศกลิ่นกาลนานแม้ฉันนั้น ดังนี้ แล้วไม่
 พึ่งฆ่าสัตว์, ขึ้นชื่อว่ากรรม คือปาณาติบาต
 ไกร ๆ ก็ไม่พึงทำ, (เว้น)แต่ว่า บุคคลผู้
 หลงมงายเพราะโมหะ เมื่อไม่เห็นโทษ
 (ข้อ)นี้ เพราะความที่ตนเป็นคนมีคมน
 เพราะอวิชชาจึงทำปาณาติบาต ดังนี้.

คุณประทีป วรรณิต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอว มหาสตุโต นิริยกเยน ตชเชตฺวา
ธมฺมํ เทเสสิ.

พระมหาสัตว์ ทรงชู้ด้วย(แสดง)ภัย
ในนรก แล้วจึงแสดงธรรม ด้วยประการ
ฉะนี้.

มนุสฺสา ทํ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา นิริยกเยน ภิกฺขา
ปาณาติปาตา วิรมิสฺ.

มนุษย์ทั้งหลาย พังกรรมเทศนานั้น กลับภัย
ในนรก แล้วจึงงดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิต
ให้ตกลงไป.

โพธิสตุโตปิ ธมฺมํ เทเสตฺวา มหาชนํ
ปญฺจสีเลสุ ปตฺติฏฺจาเปตฺวา ยถากมฺมํ กโต,
มหาชนโนปิ โพธิสตุตฺตสฺส โอวาเท จตฺวา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา เทวนครํ ปุเรสิ.

ฝ่ายพระโพธิสัตว์ ครั้นแสดงธรรมแล้ว ให้
มหาชนตั้งอยู่ในศีล ๕ แล้ว ได้เสด็จไปตาม
ยถากรรม, แม้มหาชนตั้งอยู่ในโอวาทของ
พระโพธิสัตว์ ทำบุญทั้งหลาย มีทานเป็นต้น
แล้วจึงไปเกิดจนเต็มเมืองสวรรค์.

สตุถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาทริตฺวา
อนุสนฺธิ อฏฺเฐตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ "ภิกฺขเว
อหนฺเตน สมเยน รุกฺขเทวตา อโหสิณฺ"ติ.

พระศาสดา ครั้งทรงนำพระธรรม-
เทศนานี้มา(แสดง) แล้วทรงสืบท่ออนุสนธิ
ประมวลชาดกว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
ได้เป็นรุกขเทวตา โดยสมัยนั้น" ดังนี้.

มตกภตฺตชาตกาวณฺณา อฏฺฐมา.

พรรณนามตกภัตตชาดก ที่ ๘ จบ.

คุณประทีป วรรณิตี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. อายาจิตภตฺตชาตก (๑๕)

๑๙. "สเจ มุจฺเจ^๑ เปจฺจ มุจฺเจ^๑
มุจฺจมาโน หิ พชฺฌสิ^๒
น เหวํ ธีรา มุจฺจนฺติ
มุตฺติ พาลสฺส พนฺธนฺนุ"^๓ติ.

อายาจิตภตฺตชาตกํ นวมํ.

๕. อายาจิตภตฺตชาตก (๑๕)

๑๙. "ถ้าท่านจะแก้บน ก็พึงแก้บนโดยประ-
การที่ไม่ติดอยู่ในปรโลก เพราะว่า
ท่านเมื่อแก้บนอย่างนี้ ชื่อว่า ย่อมติด
อยู่ด้วยบาปกรรม จริงอยู่ นักปราชญ์
ทั้งหลาย ย่อมไม่แก้บนอย่างนี้ การ
หลุดพ้นเพราะทำปาณาติบาต เป็น
การติดอยู่ของคนพาลโดยแท้".

อายาจิตภตฺตชาตก ที่ ๙.

^๑ ฉ. มุจฺเจ.

^๒ ฉ. พชฺฌสิ.

๙. อายาจิตภัตตชาดกวรรณนา (๑๙)

สเจ มฺหเจติ อิทํ สตุถา เชตฺวเน
วิหรนฺโต เทวตานํ อายาจนพลิกมฺมํ อารพฺภ
กเถสิ.

ตทา กิร มนุสฺสา วณฺชิชฺชาย คจฺจนฺตา
ปาณเ วริตฺวา เทวตานํ พลิกมฺมํ กตฺวา "มยํ
อนนฺตราเยน อตฺถสิทฺธิํ ปตฺวา อากนฺตฺวา
ปุน ตุมหากํ พลิกมฺมํ กริสฺสามา"ติ
อายาจิตฺวา คจฺจนฺติ.

ตตฺถ อนนฺตราเยน อตฺถสิทฺธิํ ปตฺวา
อากนฺตฺวา "เทวตานฺภาเวน อิทํ ชาตฺนฺ"ติ
มณฺณมานา พฺหุ ปาณเ วริตฺวา อายาจนฺโต
มฺหจฺจิตฺุํ พลิกมฺมํ กโรนฺติ.

ตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ "อตฺถิ นุ โข ภาณฺเต เอตฺถ
อตฺถโถ"ติ ภควนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ.

๙. พรรณนาอายาจิตภัตตชาดก (๑๙)

พระบรมศาสดา เมื่อประทับอยู่ ณ
พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภพลีกรรม
ที่บวงสรวงเทวดา ตรัสพระธรรมเทศนานี้
มีคำเริ่มต้นว่า สเจ มฺหเจ ดังนี้.

เล่ากันมาว่า ในกาลครั้งนั้น หมู่
มนุษย์เดินทางไปค้าขาย ข่าสัตว์มีชีวิต
กระทำพลีกรรมต่อเทวดา บนไว้ว่า "พวก
ข้าพเจ้าบรรลุความสำเร็จประโยชน์ โดย
ไม่มีอันตรายใด ๆ แล้วจักกลับมากระทำ
พลีกรรมแก่ท่านอีก" แล้วก็พากันไป.

ในการไปค้าขายนั้น พวกพ่อค้าบรรลุความ
สำเร็จประโยชน์ โดยปราศจากอันตราย
มาแล้ว ก็เข้าใจเอาว่า "สิ่งนี้เกิดขึ้นด้วย
อานุภาพของเทวดา" จึงพากันฆ่าสัตว์
จำนวนมาก กระทำพลีกรรมเพื่อแก้บน.

พวกภิกษุเห็นเหตุการณ์นั้นแล้ว จึงทูลถาม
พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์

คุณประทีป วรรณิตี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ผู้เจริญ ประโยชน์ในเพราะการบวงสรวงนี้
มีอยู่แน่หรือ" ?

ภควา อตีต อารี.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงนำอดีตนิทานมา
(เล่าดังต่อไปนี้).

อตีเต กาสีรฎุเจ เอกสมิ คามเก
เอโก กุฎุมพีโก คามทวารे จิต
นิโคธรรุขเข อธิวตถาย เทวตาย พลิกมม
ปฏิชานิตวา อนนตราเยน อากนตวา พุ
ปาเน วธิตวา "อายาจนโต มุจสิสามิ"ติ
รุกขมุลี กโต.

ในกาลที่ผ่านมา ในหมู่บ้านตำบลหนึ่ง
ในแคว้นกาสิ มีคนผู้มีทรัพย์คนหนึ่ง ได้บ
บวงสรวงต่อเทวดา ซึ่งสิ่งสถิต ณ ต้นไทร
ที่ขึ้นอยู่ใกล้ประตูบ้าน กลับมาโดยปราศจาก
อันตรายจึงฆ่าสัตว์มากมาย ไปที่โคนต้นไทร
(นั้น) ด้วยตั้งใจว่า "ข้าพเจ้าจักแก้บน".

รุกขเทวดา ขนุวิฎุเป จตวา อิมิ คาทมาห

รุกขเทวดาสั่งอยู่บนค้ำคบไม้ ได้กล่าวคาถา
นี้ว่า

๑๙. "สเจ มุญเจ เปจจ มุญเจ

มุจจมานิ ทิ พชฺณสิ

น เหว ธีรา มุจจนฺติ

มุตฺติ พาลสฺส พนฺธนฺ"ติ.

๑๙. "ถ้าท่านจะแก้บน ก็พึงแก้บนโดย

ประการที่ไม่ติดอยู่ในปรโลก เพราะ

ว่า ท่านเมื่อแก้บนอย่างนี้ ชื่อว่า

ยอมติดอยู่ด้วยบาปกรรม จริงอยู่

นักปราชญ์ทั้งหลาย ย่อมไม่แก้บน

อย่างนี้ การหลุดพ้น เพราะทำ-

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอวรูปา หิ มุตติ พาลัสส พนฺธิ, ทอบว่า เพราะว่ การหลกพ้นชนคนี้ เป็น
 เอส ปาณาติปาคํ กตว มุตติ นาม พาลัสส การผูกพ้นของคนพาล, รุกขเทวดาแสดง
 พนฺธนมเว โทตีติ ฌมฺมํ เทเสสิ. ธรรมนี้ว่ ช้นชื้อว่ การหลกพ้น เพราะ
 กระทำปาณาติบาตแบบนี้ จักว่เป็นการ
 ผูกพ้นของคนพาลแท้.

ตโต ปฏฺจาย มนุสฺสา เอวรูปา ตังแต่น้มา มนุษย์ท้งหลาย พากัน
 ปาณาติปาทกมฺมา วิรตา ฌมฺมํ จริตว เว้นจากการฆ่าสัตว์เช่นนี้ ประพฤติธรรม
 เทวนครํ ปุริยิสฺสุ. ต่างไปเกิดเต็มเทพนคร (คือไปเกิดใน
 เทวโลก).

สตถา อิมิ ฌมฺมเทสนิ อาทริตว พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำพระ-
 อนุสนธิ มญฺเฏตว ชาตกํ สโมธานสิ "อหิ ธรรมเทศนานี้มาแสดง แล้วทรงสืบต่อ
 เตน สมเยน รุกขเทวดา อโหสิณฺ"ติ. อนุสนธิประชุมชาดกว่ "โดยสมัยนั้น เรา
 ตถาคตได้เป็นรุกขเทวดา".

อายาจิตภคฺตชาตกวรรณนา นวมา.

พรรณนาอายาจิตภคฺตชาตก ที่ ๙ จบ.

คุณแต่ ชิวหงษ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๐. นพป่านชาตก (๒๐)

๒๐. "ทิสฺวา ปทมนุคฺคิณฺณํ
ทิสฺวาโน'ตริตํ ปทํ
นเพน วาริ ปิวิสฺสาม^๑
เนว มํ ทฺวํ วทิสฺสสี"ติ.

นพป่านชาตกํ ทสมิ.

๑๐. นพป่านชาตก (๒๐)

๒๐. "เราไม่เห็นรอยเท้าเดินขึ้นแล้ว(แต่)
เห็นแต่รอยเท้าที่เดินลงไป พวกเรา
จกค้ำน้ำด้วยลำไม้ไผ่ ท่านจกฆ่าเรา
ไม่ได้มันเหียว".

นพป่านชาตก ที่ ๑๐.

^๑ ฉ. ปิสฺสาม .

๑๐. นพป่านชาตกวรรณนา (๒๐)

ทิสฺวา ปทมนุตติดณฺณติ อิทํ สตุถา
 โกสเลสุ จาริกณฺจรมานो นพฺกปานคามํ
 ปตฺวา นพฺกปานโปกฺขรณฺณิยํ เกตกวน
 วิหรนฺโต นพฺทณฺทเก อารพฺภ กเถสิ.

ตทา กิร ภิกฺขุ นพฺกปานโปกฺขรณฺณิยํ
 นฺหาตฺวา สฺวจิสมฺรตฺถาย สามเณเรหิ นพฺทณฺทเก
 คาหาเปตฺวา เต สพฺพตฺถกเมว จิตฺเต ทิสฺวา
 สตุถาริ อฺปสงฺกमितฺวา "ภนฺเต มยิ
 สฺวจิสมฺรตฺถาย นพฺทณฺทเก คณฺหาเปม, เต
 มูลโต ยาว อคฺคา สพฺพตฺถกเมว จิตฺทา,
 กิ นฺ โข เอตฺนฺ"ติ ปุจฺฉิสฺสุ.

๑๐. พรรณนานนพป่านชาดก (๒๐)

พระศาสดา เมื่อเสด็จเที่ยวจาริก
 ไปในโกศลชนบททั้งหลาย เสด็จถึงบ้าน
 ชื่อว่า นพกปานะ เสด็จประทับอยู่ในป่า
 ชื่อว่า เกตกะ ใกล้สระโบกขรณี ชื่อว่า
 นพกปานะ ทรงปรารภถึง(เรื่อง)ลำไม้ไผ่
 จึงตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า ทิสฺวา
ปทมนุตติดณฺณติ ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกาลนั้น ภิกษุทั้งหลาย
 สรงน้ำที่สระโบกขรณี ชื่อว่า นพกปานะ
 แล้วให้สามเณรถือลำไม้ไผ่มา เพื่อต้องการ
 (จะทำ) กล่องเข็ม เห็นไม้ไผ่เหล่านั้นเป็น
 ช่องทะลุโดยตลอดทีเดียว จึงเข้าไปเฝ้า
 พระศาสดาแล้วทูลถามว่า "ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ให้สามเณรนำลำ
 ไม้ไผ่มา เพื่อต้องการ(จะทำ)กล่องเข็ม,
 ไม้ไผ่เหล่านั้น เป็นช่องทะลุโดยตลอด
 ที่เดียว จากโคนต้นจนถึงปลาย, เรื่องนี้
 เป็นเพราะเหตุไรหนอแล" ดังนี้.

บริษัทรัตนเคหะ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตุถา "อิหิ ภิกขเว มยฺหิ โปราณ-
กาธิฏฐานนุ"ติ วตุวา อตีตํ อาทริ.

พระศาสดาทราบว่า "ภิกษุทั้งหลาย ชื่อนี้
เป็นเรื่องอริยฐานบารมี ที่มีมาในกาลก่อน
ของเรา" ดังนี้ แล้วได้ทรงนำอดีต(นิทาน)
มา(ตรัสต่อไปว่า)

อตีเต ปุพฺเพปิ กิร โส วนสณฺโฑ
อรณฺณํ อโหสิ. ตสฺสาปิ โปกฺขรณฺนิยา เอโก
ทกรกฺขโส โอตินฺโนตินฺนเณ ชาตติ. ตทา
โพธิสตุโต โรหิตมิกโปตกบฺปมาโน กปฺราชา
หตุวา อสึตีสหสฺสมตฺตวานรปริวฺโต ยฺถ
ปฺริทรนฺโต ตสฺมี อรณฺเณ วสตี.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ราวป่าแห่งนั้น
(ก็)ได้เป็นป่าไม้(ทึบ) แม้ในกาลก่อน,
ผีเสื้อน้ำตนหนึ่งจับกินสัตว์ทั้งหลาย ผู้ลงสู่
สระบัวนั้น. ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เป็น
พญาลิง มี(รูปร่าง)ขนาดลูกกวาดแดง มี
วานร ๘๐,๐๐๐ ตัวเป็นบริวาร ปกครอง
ฝูง(ลิง)อาศัยอยู่ในป่านั้น.

โส วานรคณฺสฺส โอวาหิ อทาสี"ตาคา อิมสฺมี
อรณฺเณ วิสฺรูกฺขาปิ อมฺนุสฺสปริกฺกหิต-
ชาตโปกฺขรณฺนิโยปิ โทนฺติ, ตุมฺเห อชาทิตฺตฺพพฺ
ผลาผลํ ชาทนฺตา วา อปีตฺตฺพพฺ ปานียํ
ปิวฺนตา วา มํ ปฏฺิพฺจฺเจยฺยาธา"ติ.

พญาวานรโพธิสัตว์นั้น ได้ให้โอวาทแก่หมู่
วานรว่า "พ่อวานรทั้งหลาย ในป่านี้มีต้นไม้
เป็นพิษบ้าง มีสระบัวที่มนุษย์สิงอยู่บ้าง,
(ดังนั้น) พวกท่านเมื่อจะกินผลไม้ใหญ่
ที่ยังไม่เคยกินมาก่อน(บอกเรา) หรือเมื่อ

^๑ โรหิต - แดง, ปลาตะเพียน.

มิก - เนื้อ, กวาง ๕ ชนิด.

จะค้ำน้ำ ที่ยังไม่เคยค้ำมาก่อน(กับออกเรา)
ควรรถามเรา(เสียก่อน)" ดังนี้.

เต "สาธู"ติ ปฏิสฺสูณิตฺวา เอกทิวสํ
อคตฺตปฺพญฺจํ คตา ตตฺถ พหุเทว ทิวสํ
จริตฺวา ปานีโย คเวสมานา เอกํ โปกฺขรณํ
ทิสฺวา ปานีโย อปิตฺตวา โพธิสฺตฺตสฺส อากมณํ
โอโลกยมานา นิสฺสีทิสฺส. โพธิสฺตฺโต อากนฺตฺวา
"กํ ตาตา ปานีโย น ปิวถา"ติ อาท.
"คฺคฺมฺหากํ อากมณํ โอโลกมา"ติ.

วานรเหล่านั้น รับว่า "ท่านกล่าวชอบแล้ว"
วันหนึ่ง ได้ไปยังที่ที่ตนไม่เคยไป เที้ยวอยู่
ในที่นั้นเป็นเวลาหลายวันที่เดียว เมื่อแสง
หาน้ำค้ำ พบสระบัวแห่งหนึ่ง(แต่)ไม่รีบค้ำ
ทันที นั่งรอคอยพระโพธิสัตว์กลับมา. พระ-
โพธิสัตว์กลับมาแล้วกล่าว (ถาม) ว่า
"พ่อวานรทั้งหลาย เพราะเหตุไรพวกท่าน
จึงยังไม่ค้ำน้ำ". วานรเหล่านั้นตอบว่า
"พวกข้าพเจ้ารอคอยท่านกลับมา" ดังนี้.

"สุฏฺฐุ ตาตา กตฺนุ"ติ โพธิสฺตฺโต คํ
โปกฺขรณํ อวิชฺฌิตฺวา ปทํ ปริจฺฉินฺทฺนฺโต
โอติณฺณเมว ปสฺสี, โน อุตฺตติณฺณํ.

พระโพธิสัตว์กล่าวว่า "พ่อวานรทั้งหลาย
พวกท่านทำดีแล้ว" ดังนี้ แล้วเดินเวียนรอบ
สระโปกขรณิตรวจดูรอยเท้า (ก็) พบ(แต่)
รอยเท้าเดินลงเท่านั้น ไม่เห็นรอยเท้าเดิน
ขึ้น(เลย).

โส "นิสฺสํสํยํ เอสา อมฺนุสฺสปริภุคฺคิทา"ติ
ณตฺวา "สุฏฺฐุ โว กตํ ตาตา ปานีโย

พญาวานรพระโพธิสัตว์นั้น จึงทราบว่
"สระบัวนี้มีอมมนุษย์ยัดครองไว้ โดยไม่ต้อง

ปริยัตถ์ตนเคหะ จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อปีวนุเทติ, อมณฺสุสปรักคหิตา อยฺนุ"ติ อาท. สงสัย" ดังนั้นแล้วกล่าวว่า "พ่อวานรทั้ง-
หลาย พวกท่านพากันไม่ค้ำน้ำ(ชื่อว่า)
เป็นการดีแล้ว, เพราะว่า, สระบัวนี้
เป็นสระที่มนุษย์สิงอยู่" ดังนี้.

ทกรกฺขโสปี เตสํ อโนตรณภาวํ ฝ่ายผีเสื้อน้ำ รู้ว่าวานรเหล่านั้นไม่
ณตฺวา นิลอโธ ปณฺทรมุโข สุรตฺตทตฺตปาโท ลงสระน้ำ จึง(แปลงกาย)แสดงให้เห็นเป็น
ภยานกรูโป วิภจฺจทสฺสนโน^๑ หุตฺวา อุทกํ รูปอันน่าเกลียด น่ากลัว มีท้องเขียว
ทฺวิธา กตฺวา นิภฺขมิทฺวา "กสฺมา ตฺเมท ปากเหลือง มือและเท้าแดงกำ แหวกน้ำ
นิสินฺนาตฺถ, อิมํ โปกฺขรณิ โอตฺริทฺวา ปานีโย ออก(แยก)เป็นสองส่วน (โผล่)ออกมาแล้ว
ปีวถา"ติ อาท. กล่าวว่า "เพราะเหตุไร พวกท่านจึงนั่งอยู่
เข็ญลงสู่สระบัวแล้วค้ำน้ำเกิด" ดังนี้.

อถ นํ โปธิสฺสโต ปุจฺฉิ "ตฺวํ อิธ ลำดับนั้น พระโพธิสัตว์ถามผีเสื้อน้ำนั้นว่า
นิพฺพตฺตทกรกฺขโส"สี"ติ. "อาม อหํ "ท่านเกิดเป็นผีเสื้อน้ำ อยู่ในที่นี้หรือ" ?
นิพฺพตฺโต"มฺหิ"ติ. "ตฺวํ โปกฺขรณิ โอตฺถิโน- ผีเสื้อน้ำตอบว่า "ถูกแล้วเราเกิดเป็น
คิณฺเณ ลภสี"ติ. (รากษสอยู่ในที่นี้)" ดังนี้. พระโพธิสัตว์

^๑ วิภจฺจ หลาก, น่ากลัว, เสพ, เกิด
ต่าง ๆ เทียง, ผู้ใหญ่, เตี้ย พระ-
อภิธานศัพท์ หน้า ๒๖๓ แต่ในที่นี้มาคู่กับ
ภยานก จึงแปลว่า น่าเกลียด.

บริษัทรัตนเคหะ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"อาม ลภามิ, อหิ อโธติณฺณํ อนุตฺมโส
สกุณิกิ อูปาทาย น กิณฺจิ มุณฺจามิ, ตุมฺหะปิ
สพฺเพ ขาทิสฺสามิ"ติ.

"น มยฺ อตฺตานิ ตฺยหิ ขาทิตฺ หสฺสามา"ติ.
"ปานีเยมฺปน กิ ปิวิสฺสธา"ติ.

"อาม มยฺ ปานีเยจ ปิวิสฺสาม, น จ เต
วสํ คมิสฺสามา"ติ. "อถ กถํ ปานีเย
ปิวิสฺสธา"ติ.

กิ ปน ตฺวํ มณฺณสิ "โอตฺริตฺวา ปิวิสฺสนฺตี"ติ.
มยฺ หิ อโนตฺริตฺวา อสฺตีตฺสทสฺสวานราปิ
เอกเมกํ นพฺทณฺทกํ กเหตุวา อูปฺปลนาเพน
อุทกํ ปิวนฺตา วิย ตว โปกฺขรณฺิยา ปานีเย

ถามว่า "ท่านยอมได้(สิทธิที่จะกิน)สัตว์
ทั้งหลายผู้ลงสู่สระโบกขณีย์หรือ" ?

ผู้เสื่อน้ำตอบว่า "ใช่ เรายอมได้, เราไม่
ปล่อยสัตว์ชนิดใด ๆ ผู้เดินลงไปในสระนี้
ชั้นที่สุดแม้กระทั่งนก(ให้รอกพันไปได้), แม้
พวกท่านทั้งหมดเราก็จะจับกิน" ดังนี้.

พระโพธิสัตว์กล่าวว่า "พวกเราจะไม่ยอม
ให้ท่านกินตัวเรา". ผู้เสื่อน้ำถามว่า "ก็
พวกท่านจับค่อมน้ำมิใช่หรือ" ? ดังนี้.

พระโพธิสัตว์ตอบว่า "ใช่แล้ว พวกเราจับ
ค่อมน้ำด้วย, จับไม่ตกอยู่ในอำนาจของท่าน
ด้วย". ผู้เสื่อน้ำถามว่า "เมื่อเป็นเช่นนั้น
พวกท่านจับค่อมน้ำได้อย่างไร" ?

พระโพธิสัตว์กล่าวว่า "ก็ท่านเข้าใจว่า
"หมู่วานรเหล่านี้ จักลงไปค่อมน้ำหรือ" ?
แท้จริง พวกเราจักไม่ลงไป แม้วานรทั้ง
๘๐,๐๐๐ ตัว จะถือล้าไม้้อตัวละล้า

บริษัทรัตนলেখะ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปวีรสสาม, เอว โน ทวี ชาตีตุ น
สกุขิสสตีติ.

แล้วคิมน้ำในสระโบกขรณีของท่าน คุจบุคคัล
คิมน้ำด้วยกำนบัวฉะนั้น, เมื่อเป็นเช่นนั้น
ท่านจักไม่อาจกินพวกเราได้ ดังนี้.

เอตมตฺถํ วิทิตฺวา สตุถา อภิสสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมิสฺสา คากาย ปุริมปททฺวยํ อภาสิ

พระศาสดาทรงทราบชัดถึงข้อความนี้ ทรง
รู้แจ้ง จึงได้ตรัสสุภาษิตสองบทเบื้องต้นด้วย
พระคาถานี้ว่า

๒๐. "ทิสฺวา ปทมนุตฺตติณฺณํ
ทิสฺวาโน'ตริตํ ปทํ
นเพน วาริ ปวีรสสาม
เนว มํ ทวี วธิสสตี"ติ.

๒๐. "เราไม่เห็นรอยเท้าเดินขึ้น (แต่)
เห็นแต่รอยเท้าที่เดินลงไป พวกเรา
จักคิมน้ำด้วยลำไม้้อ ท่านจักฆ่าเรา
ไม่ได้มันเห็น" ดังนี้.

ตสฺสตุโถ :

เนื้อความ แห่งคำอันเป็นพระคาถา
นั้นว่า :

ภิกฺขเว โส กปฺปิตฺวา ตสฺสา โปกฺขรณฺนิยา
เอกมฺปิ อุตฺตติณฺณปทํ นาทุส, โอตริตํ ปทํ
โอตติณฺณปทเมว อทุส. เอว ทิสฺวา
ปทมนุตฺตติณฺณํ ทิสฺวาน โอตริตํ ปทํ "อทฺธา
อโย โปกฺขรณฺนิ อมฺนุสฺสปริกฺขทิตา"ติ ญตฺวา

ภิกษุทั้งหลาย พญากบ้นั้นไม่เห็นรอยเท้าขึ้น
แม้รอยเดียวจากสระโบกขรณีนั้น, ได้เห็น
(แต่)รอยเท้าลง, คือว่ารอยเท้าอันก้าวลง
แล้วเท่านั้น. พญาลิงครันเห็นอย่างนี้ คือว่า
ครันไม่เห็นรอยเท้าขึ้นเห็น(แต่)รอยเท้าลง

บริษัทเอกไพสินบ้านและที่ดิน จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เตน สหฺธิ สลฺลปนฺโต มหาปุริโส อาห แล้วจึงรู้ว่า "สระโบกขรณีนี้
"นเพน วาริ ปิวิสฺสามา"ติ. นุมนุชฺชํกุมกรอง

อย่างแน่แท้". พระมหาบุรุษเมื่อจะเจรจากับผีเสื้อน้ำนั้น จึงกล่าวว่า "พวกเราจัก
คมน้ำด้วยลำไม้้อ" ดังนี้.

ตสฺสตุโถ "มยํ ทว โปกฺขรณียา นเพน คำว่า "นเพน วาริ ปิวิสฺสาม" นั้นเมื่ออธิบาย
ปานีโย ปิวิสฺสามา"ติ. ปุน มหาสตุโถ อาห ว่า "พวกเราจักคมน้ำด้วยลำไม้้อจากสระ
"เนว มํ ตฺวํ วธิสฺสสี"ติ. "เอวํ นเพน ของท่าน" ดังนี้. พระมหาสัตว์กล่าวอีกว่า
ปานีโย ปิวนฺตํ สปริสมฺปิ มํ ตฺวํปิ เนว "เนว มํ ตฺวํ วธิสฺสสี" ดังนี้ (แปลว่า ท่าน
วธิสฺสสี"ติ อตุโถ. จักฆ่าซึ่งเราไม่ได้) อธิบายว่า "แม้ท่านก็
จักไม่ฆ่าซึ่งเรา แม้พร้อมทั้งบริวารผู้คมน้ำ
ด้วยลำไม้้ออย่างนี้".

ก็พระโพธิสัตว์ ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว
จึงให้บริวารนำไม้้อมาต้นหนึ่ง ระลึกลง
บารมีทั้งหลาย กระทำสักกิริยาแล้วจึงใช้
ปากเป่า, ไม้้อเป็นโพรง(ทะลุ)ตลอดลำ
ทันที ไม่มีปล้องเหลืออยู่ภายในเลย, พระ-
โพธิสัตว์ให้นำไม้้อแมื่อน ๆ มาอีก แล้วใช้
ปากเป่ามอบให้โดยท่านองนี้. เมื่อเป็น
เช่นนี้ พระโพธิสัตว์ก็ไม่อาจ(เป่า)ให้จบ

เอวํ วตฺวา ปน โพิสฺสตุโถ เอกํ
นพฺทณฺทกํ ออาหาราเปตฺวา ปารมิโย อวชฺชิตฺวา
สจฺจกิริโย กตฺวา มุเชน ธมิ, นโฬ อนุโต
กิญฺจิ กณฺฐี อนวเสเสตฺวา สพฺพตฺถกเมว
สุสิโร อโหสิ, อิมินา นียาเมน อปรํปิ อปรํปิ
อาหาราเปตฺวา มุเชน ธมิตฺวา อทาสี. เอวํ
สนฺเต ปน น สกฺกา นิฏฺฐาเปตฺุ, ตสฺมา เอวํ
น กเหตุพฺพํ. โพิสฺสตุโถ ปน "อิมํ โปกฺขรณิ

ก็พระโพธิสัตว์ ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว
จึงให้บริวารนำไม้้อมาต้นหนึ่ง ระลึกลง
บารมีทั้งหลาย กระทำสักกิริยาแล้วจึงใช้
ปากเป่า, ไม้้อเป็นโพรง(ทะลุ)ตลอดลำ
ทันที ไม่มีปล้องเหลืออยู่ภายในเลย, พระ-
โพธิสัตว์ให้นำไม้้อแมื่อน ๆ มาอีก แล้วใช้
ปากเป่ามอบให้โดยท่านองนี้. เมื่อเป็น
เช่นนี้ พระโพธิสัตว์ก็ไม่อาจ(เป่า)ให้จบ

บริษัทเอกไพลินบ้านและที่ดิน จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปริวารेतวา ชาตา สพฺเพปิ นฟ้า เอกจฺฉิทฺทา
โหนตุ"ติ อธิฏฺจาสิ, โภธิสฺตฺตานณฺทิ
หิตฺตฺวารสฺส มหนฺตฺตาย อธิฏฺจันํ สมิชฺฌติ.

สิ้นได้, เพราะฉะนั้น จึงไม่ใช้วิธีเช่นนี้.
พระโพธิสัตว์ก็ได้อธิษฐานว่า "ไม้อ้อที่เกิด
อยู่รอบ ๆ สระโบกขรณีนี้ แม้ทั้งหมดจง
กลวงตลอดลำกัน(ทะเล)" ทั้งนี้, จึงอยู่
คำอธิษฐานย่อมสำเร็จได้ แก่พระโพธิสัตว์
เพราะการประพฤติประโยชน์แก่อกุล มีคุณ
มาก.

ตโต ปฏฺจาย สพฺเพปิ ตํ โปกฺขรณฺนิ
ปริวารेतวา อฏฺจิตฺนฟ้า เอกจฺฉิทฺทาว ชาตา.

จำเดิมแต่นั้น ต้นอ้อที่งอกขึ้นรอบ ๆ สระ
โบกขรณีนี้นั้นแม้ทั้งปวง ได้เกิดมีช่องเป็น
อันเดียวกันเที่ยว(ทะเลตลอดลำ).

อิมฺสมิํ หิ กปฺเป จตฺตาริ กปฺปฏฺจิชฺย-
ปาฎิหาริยานิ นาม. กตฺมานิ จตฺตาริ ?

แท้ที่จริง ในกัณฑ์นี้ขึ้นชื่อว่า สิ่งที่ เป็น
ปาฏิหาริย์ อันตั้งอยู่ ได้ตลอดกัณฑ์มีอยู่ ๔ อย่าง.
ถามว่า ๔ อย่างคืออะไรบ้าง ?

จนฺเท สสฺสกฺขณฺ สกฺลมิ อิมํ กปฺปํ จสฺสติ,
วฏฺฏกฺชาตเก อคฺคิโน นิพฺพุตฺตฺจันํ สกฺลมิ
อิมํ กปฺปํ อคฺคิ น ฌาเปสฺสติ, ฆฏฺฏการ-
นิเวสนฺจันํ สกฺลมิ อิมํ กปฺปํ อโนวสฺสกํ
จสฺสติ, อิมํ โปกฺขรณฺนิ ปริวารेतวา

ตอบว่า สิ่งที่ ชื่อว่า เป็นปาฏิหาริย์อันตั้งอยู่
ได้ตลอดกัณฑ์มี ๔ อย่าง เหล่านี้ คือ (๑) รูป
กระต่ายในดวงจันทร์ จักดำรงอยู่ตลอดกัณฑ์
แม้ทั้งสิ้น, (๒) สถานที่ที่ไฟดับ ในชาดกอัน
ว่าด้วยเรื่องนกคุ้ม ไฟจักไม่ไหม้ตลอดกัณฑ์

บริษัทเอกไพธินบ้านและที่ดิน จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุฏฐิตนพา สกลมปิ อิมิ กปฺป เอกจฺฉิตฺทา แม้ทั้งสิ้น, (๓) สถานที่อยู่ของช่างหม้อ
ภวิสฺสนฺตฺติ อิมานิ จตฺตาริ กปฺปญฺจย- เป็นที่ที่ฝนไม่ตก จักตั้งอยู่ตลอดกัปนี้แม่ทั้งสิ้น,
ปาฎิหาริยานิ นาม. (๔) ไม้้อที่เก็ทอยู่รอบ ๆ สระบัวนี้ จัก
กลวงตลอดล่ำ(ทะเลตลอดล่ำ) ตลอดกัปนี้
แม่ทั้งสิ้น.

โพธิสฺสโต เหว อธิญฺจหิตฺวา เอกํ นพฺ ๑ พระโพธิสัตว์ ครั้นอธิษฐานอย่างนี้
อาทาย นิสฺสิ, เตปิ อสฺสิสฺสทฺสฺวานรา เอกกํ แล้ว จึงนั่งถือไม้้อไว้ล่ำหนึ่ง, วนร
นพฺ อาทาย โปกฺขรณิ ปริวารฺตฺวา นิสฺสิ. ๘๐,๐๐๐ ตัว เหล่านี้ก็ได้ถือเอาไม้้อ
อันหนึ่ง (ตัวละล่ำ) แล้วนั่งรอบสระ
โปกฺขรณิ.

เตปิ โพธิสฺสทฺสฺส นพฺน อากทฺมิตฺวา ในขณะที่พระโพธิสัตว์ ใช้ไม้้อผูกและค้ำน้ำ
ปานีเยปฺวนกาลฺเล สพฺเพ ตีเร นิสฺสินฺนาว ปิวิสฺ. ลิงบริวารแม่เหล่านั้ทั้งหมด ก็ได้นั่งค้ำน้ำ
อยู่ที่(ริม)ฝั่งเช่นกัน.

เอวฺ เตหิ ปานีเย ปิวิตฺเต ทกรกฺขโส กณฺจ ๑ เมื่อถึงเหล่านั้ ได้ค้ำน้ำด้วยอาการอย่างนี้
อลภิตฺวา อนตฺตมโน สกนิเวสนเมว คโต. ๑ ผีเสี้ยนน้ำไม่ได้(เพื่อจะฆ่า) ลิงสักตัวเดียว
โพธิสฺสโตปิ สปริวาริ อรณฺณเมว ปาวิสฺ. (ตัวหนึ่ง)เป็นผู้เสียใจ จึงได้กลับไปสู่ที่อยู่
ของตนตามเดิม. ฝ่ายพระโพธิสัตว์พร้อม
ด้วยบริวาร ก็ได้เข้าไปสู่ป่าเช่นเดียวกัน.

บริษัทเอกไพลินบ้านและที่ดิน จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา ปณ "อิมสึ ภิกขเว นพานํ
 เอกจฺฉิทฺทภาโว นาม มยฺหเมเวตํ โปราณกํ
 อธิญฺจานนฺ"ติ อิมํ ธมฺมเทสนํ อahrti วา
 อนุสนฺธิ มญฺเฑตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสี "ตทา
 ทกรกฺขโส เทวทตฺโต อโหสิ, อสฺสิติสหสฺส-
 วานรา พุทฺธปริสา, อุบายกฺุสโล ปณ กปฺิราชา
 อหเมว อโหสิ"ติ.

ฝ่ายพระศาสดา ทรงนำพระธรรม-
 เทศนานี้มาด้วยพระคำรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย
 ธรรมคาวา ภาวะที่ไม่อ้อเหล่านักลวง
 ตลอดจนล่า(ทะเล) เป็น(เพราะ)คำอธิบาย
 อันมีมาแต่กาลก่อนของเรานั้นเอง" ดังนี้
 ได้ทรงเทียบเคียงเรื่องอันสืบต่อกัน แล้ว
 ประมวลชาตกว่า "ผีเสื้อน้ำในกาลนั้น ได้
 (เกิดมา)เป็นพระเทวทัต (ในกาลนี้),
 วานร ๘๐,๐๐๐ ตัว ได้เป็นพุทธบริษัท,
 ฝ่ายพญาลิงผู้ฉลาดในอุบาย ได้เป็นเรา
 นั้นเอง" ดังนี้.

นพปานชาตกวรรณนา วิสตีมา.

พรรณานานพปานชาตก ที่ ๒๐ จบ.

สีลวกุโค ทุติโย.

สีลวรรณก วรรณคดีที่ ๒ จบ.

คุณสุรพล หลิมไพโรจน์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสุตฺตทานํ

ประมวลชาดกแห่งสี่วรรคนี้

ลกฺขณํ นิโครธํ กณฺธิ วาตมิกํ ขราทียํ
 ติปฺลลตฺตํ มาลุตฺตญฺ มตฺกภตฺตญฺ อายาจิตฺ
 นพฺปานนฺติ เต ทสฺสตี.

ชาดก ๑๐ เรื่องเหล่านั้น คือ
 (๑) ลกฺขณชาดก (๒) นิโครธมิกชาดก
 (๓) กณฺธินชาดก (๔) วาตมิกชาดก
 (๕) ขราทียชาดก (๖) ติปฺลลตฺตมิกชาดก
 (๗) มาลุตชาดก (๘) มตฺกภตฺตชาดก
 (๙) อายาจิตภตฺตชาดก และ (๑๐) นพ-
 ปานชาดก ดังนี้แล.

คุณสุรพล หลิมไพโรจน์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา